

T.C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ERKEN ÇOCUKLUKTA AHLAK VE DEĞER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

FATMA HİLAL BAŞAL TARAFINDAN YAZILAN KELOĞLAN MASALLARI
SERİSİNDEKİ DEĞERLERİN İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Büşra DEĞİRMENCİ

Danışman:

Doç. Dr. Sedat KARAGÜL

İSTANBUL

2023

T. C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ERKEN ÇOCUKLUKTA AHLAK VE DEĞER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

FATMA HİLAL BAŞAL TARAFINDAN YAZILAN
KELOĞLAN MASALLARI SERİSİNDEKİ
DEĞERLERİN İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Büşra DEĞİRMENCİ

Danışman:
Doç. Dr. Sedat KARAGÜL

İSTANBUL
2023

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Erken Çocuklukta Ahlak ve Değer Eğitimi Anabilim Dalı'nda 201221YL07 numaralı Büşra DEĞİRMENCİ'nin hazırladığı "*Fatma Hilal Başal Tarafından Yazılan Keloğlan Masalları Serisindeki Değerlerin İncelenmesi*" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 27/10/ 2023 Cuma günü (11: 00 – 13: 00) saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. Sedat KARAGÜL
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Doç. Dr. Ayhan ÖZ
Marmara Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm PEHLİVAN AĞIRAKÇA
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Büşra DEĞİRMENCİ

27.10.2023

ÖZ

Bu araştırmada, Fatma Hilal Başal'ın *Keloğlan Masalları* serisinde yer alan *Keloğlan Dersini Alıyor*, *Keloğlan ile Değirmenci*, *Keloğlan ile Hayat Pınarı*, *Keloğlan ile Haydutlar*, *Keloğlan ile Hekim*, *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah*, *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler*, *Keloğlan ile Köyde Yangın*, *Keloğlan ile Zehra Sultan*, *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* adlı masal kitaplarındaki değerlerin UNESCO tarafından kabul edilen on iki evrensel değer bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler doküman inceleme yolu ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmış, içerik çözümlenmesi tekniklerinden de “kategorisel çözümlenme tekniği”nden yararlanılmıştır.

Araştırmada seçilen Keloğlan masalları UNESCO Değerler Listesi'nde yer alan 12 evrensel değere göre incelenmiş ve masalarda geçen değerler not alınmıştır. Sonuçlara göre her masalda geçen değer sayıları frekans, yüzde ve yoğunluk puanlarına göre tablolamıştır. Ardından masalarda geçen değerlerin hangi boyutlarıyla ele alındığı masallardan alıntılar yapılarak ifade edilmiş ve yorumlanmıştır. İncelemeler sonrasında değerler ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda değerlerin *Keloğlan Dersini Alıyor* masal kitabında değerler toplam 22 yerde, *Keloğlan ile Değirmenci* masal kitabında toplam 36 yerde, *Keloğlan ile Hayat Pınarı* masal kitabında toplam 25 yerde, *Keloğlan ile Haydutlar* masal kitabında toplam 17 yerde, *Keloğlan ile Hekim* kitabında toplam 33 yerde, *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* masal kitabında toplam 23 yerde, *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* masal kitabında toplam 28 yerde, *Keloğlan ile Köyde Yangın* masal kitabında toplam 17 yerde, *Keloğlan ile Zehra Sultan* masal kitabında toplam 35 yerde ve *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* masal kitabında toplam 28 yerde belirtilmektedir. Genel toplamında ise 264 yerde belirtildiği tespit edilmiştir. İncelenen masal kitaplarında 11 evrensel değerin varlığı gözlemlenirken “özgürlük” değerinin hiçbir masal kitabında yer almadığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Değer, değer eğitimi, çocuk edebiyatı, masal.

ABSTRACT

In this research, *Keloğlan Takes the Lesson* in Fatma Hilal Başal's book "*Keloğlan Tales*", *Keloğlan and the Miller*, *Keloğlan and the Hayat Spring*, *Keloğlan and the Bandits*, *Keloğlan and the Physician*, *Keloğlan and the Good-Hearted Sultan*, *Keloğlan and Korkut and Turgut Brothers*, *It is aimed to examine the values in the fairy tale books Keloğlan and the Village Fire*, *Keloğlan and Zehra Sultan Becomes the Hero of Keloğlan Village* in terms of twelve universal values accepted by UNESCO. Qualitative research method was used in the research. Data were collected through document review. Content analysis method was used in the analysis of the data.

The Keloğlan tales selected in the research were examined according to 12 universal values in the UNESCO Values List, and the values in the tales were noted. According to the results, the number of values in each tale was tabulated according to frequency, percentage and intensity scores. Then, the dimensions of the values in the tales were expressed and interpreted by making quotations from the tales. After the examinations, the results related to the values were reached.

In line with the results obtained in the research, the values are found in 22 places in total in the story book *Keloğlan Takes His Lesson*, in 36 places in total in the story book *Keloğlan and the Miller*, in 25 places in total in the story book *Keloğlan and the Spring of Life*, in 17 places in total in the story book *Keloğlan and the Bandits*, in the book *Keloğlan and the Doctor* in total 33 places. in the story book *Keloğlan and the Good-Hearted Sultan* in a total of 23 places, in the story book *Keloğlan and Korkut and Turgut Brothers* in a total of 28 places, in the story book *Keloğlan and the Fire in the Village* in 17 places in total, in the story book *Keloğlan and Zehra Sultan* in 35 places in total, and in the fairy tale *Keloglan Becomes the Hero of the Village*. It is mentioned in a total of 28 places in the book. In total, it was determined that it was mentioned in 264 places. While the existence of 11 universal values was observed in the examined fairy tale books, it was determined that the value of "freedom" was not included in any of the fairy tale books.

Key words: Value, value education, children's literature, fairy tale.

ÖNSÖZ

Değer, eğitimle şekillenen ve topluma yön veren bir olgudur. Bu olgu, bireyin davranışlarının şekillenmesinde, sosyal süreçlerin belirlenmesinde etkili olmakta ve toplumların insanlardan beklentilerini yansıtmaktadır. Toplumların ortak duygu ve düşüncelerinin birleşiminden oluşan kültür ise değerleri bünyesinde barındırarak nesilden nesile aktarımını sağlamaktadır. Değer aktarımında, sözlü ve yazılı edebiyat eserleri önemli bir rol oynamaktadır. Sevgi, saygı, adalet, yardımseverlik, paylaşmak, eşitlik vb. insanı konu alan bütün değerler edebiyat eserlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Edebiyat, sunduğu eserlerle değerlerin benimsetilmesini sağlayarak bireyin kültürel kimliğinin oluşumunda da etkili olmaktadır.

Sözlü edebiyat ürünlerinden biri olan masallar, çocuk duyarlılığını en iyi yansıtan türlerdendir. Çocukların ruhsal, bilişsel, sosyal ve ahlaki gelişimini önceleyen masallar, birçok değerın kazanılmasıyla birlikte çocukların davranışlarının şekillenmesinde de rol model olmaktadır. Aynı zamanda masallar, kültürel ve evrensel değerlerin geçmişı ve bugünü arasında köprü vazifesi görmektedir. Keloğlan masalları ise geçmiş ile bugün arasında kurulan bağı yansıtan, Türk toplumunun kültürünü ve değerlerini konu alan önemli eserlerdendir. Pratik zekasıyla Türk halkını temsil eden Keloğlan, sergilediğı güzel erdemlerle de her yaş grubuna örnek olmaktadır.

Bu araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Araştırmada Fatma Hilal Başal'ın *Keloğlan Masalları* serisinde yer alan on masal kitabındaki değerler UNESCO Değerler Listesi esas alınarak incelenmiştir. Araştırmada önce değer kavramı üzerinde durulmuş, daha sonra çocuk edebiyatı, masallar ve Keloğlan masallarının değer eğitimi ile ilişkisine vurgu yapılmış, son olarak da on masal kitabında yer alan değerlerin frekans, yüzde, yoğunluk puanları ve ifade ediliş şekillerine yer verilmiştir.

Araştırma süresince benden yardım ve ilgisini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Sedat Karagül'e emekleri için içtenlikle teşekkür ederim. Desteklerini hiçbir zaman üzerimden eksik etmeyen eşim Tarık Mücahit Değirmenci'ye ve ablam Mücahide Vançin'e de teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
BEYAN	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
KISALTMALAR.....	x
TABLO LİSTESİ.....	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç	4
1.3. Önem	4
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1. Değer Kavramı	6
2.2. Değerlerin Temelleri	8
2.2.1. Değerlerin Toplumsal Temelleri	8
2.2.2. Değerlerin Kültürel Temelleri.....	9
2.2.3. Değerlerin Ahlakî Temelleri	10
2.2.4. Değerlerin Dinî Temelleri	11
2.3.UNESCO'nun Değer Listesi	12
2.3.1. Alçakgönüllülük.....	13
2.3.2. Barış/Huzur	13
2.3.3. Birlik.....	14

2.3.4. Dürüstlük	14
2.3.5. Hoşgörü (Tolerans).....	15
2.3.6. Mutluluk.....	15
2.3.7. Özgürlük	16
2.3.8. Sadelik.....	16
2.3.9. Saygı.....	16
2.3.10. Sevgi.....	17
2.3.11. Sorumluluk.....	17
2.3.12. Yardımlaşma	18
2.4. Değerlerin Sınıflandırılması.....	18
2.4.1. Spranger'in Değer Sınıflandırması.....	18
2.4.2. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması	19
2.4.3. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması	20
2.4.4. Kahle'nin Değer Sınıflandırması.....	22
2.4.5. Acat ve Aslan'ın Değer Sınıflandırması.....	23
2.4.6. Akbaş'ın Değer Sınıflandırması	25
2.4.7. Dilmaç ve Arıcak'ın Değer Sınıflandırması	25
2.4.8. Ülken'in Değer Sınıflandırması.....	26
2.5. Değer Eğitimi	27
2.5.1. Değer Eğitiminin Kapsamı	29
2.5.2. Değer Eğitiminin Önemi.....	30
2.5.3. Değer Eğitimi Yaklaşımları	32
2.5.3.1. Ahlakî Sorgulama Yaklaşımı.....	32
2.5.3.2. Değer Belirginleştirme Yaklaşımı	33
2.5.3.3. Telkin Yaklaşımı.....	35
2.5.3.4. Değer Analizi Yaklaşımı	35
2.6. Çocuk Edebiyatı ve Değer Eğitimi	36
2.6.1. Masalların Değer Eğitimindeki İşlevi.....	39
2.6.2. Keloğlan Masalları ve Değer Eğitimi	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	43
YÖNTEM	43
3.1. Araştırma Modeli	43
3.2. İnceleme Nesnesi ve Veri Kaynağı	43
3.3. Verilerin Çözümlemesi	44
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	46
BULGULAR	46
4.1. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	46
4.2. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular.....	50
4.3. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	56
4.4. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	61
4.5. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular.....	65
4.6. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular.....	71
4.7. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular.....	77
4.8. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular ..	83
4.9. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	88
4.10. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular.....	94
SONUÇ VE ÖNERİLER	101
KAYNAKLAR	107
ÖZGEÇMİŞ	116

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
TC	Türkiye Cumhuriyeti
Ed.	Editör
vd.	ve diğerleri
vb.	ve benzeri
s.	Sayfa
f	Frekans
YP	Yoğunluk Puanı

TABLO LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. UNESCO'nun Değerler Listesi.....	12
Tablo 2. Spranger'in Değer Sınıflandırması	19
Tablo 3. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması	20
Tablo 4. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması	21
Tablo 5. Kahle'nin Değer Sınıflandırması	23
Tablo 6. Acat ve Aslan'ın Değer Sınıflandırması	24
Tablo 7. Akbaş'ın Değer Sınıflandırması.....	25
Tablo 8. Dilmaç ve Arıcak'ın Değer Sınıflandırması	26
Tablo 9. Ülken'in Değer Sınıflandırması	27
Tablo 10. Araştırmanın Veri Kaynağını Oluşturan Kitaplara İlişkin Bilgiler	44
Tablo 11. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları.....	46
Tablo 12. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	47
Tablo 13. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	47
Tablo 14. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler	48
Tablo 15. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler	48
Tablo 16. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler	48
Tablo 17. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler	49
Tablo 18. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler	50
Tablo 19. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları.....	51

Tablo 20. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	51
Tablo 21. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler	52
Tablo 22. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Dürüslük Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	52
Tablo 23. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	53
Tablo 24. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler	53
Tablo 25. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler	54
Tablo 26. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler	54
Tablo 27. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	55
Tablo 28. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	55
Tablo 29. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları	57
Tablo 30. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	57
Tablo 31. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler	58
Tablo 32. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Dürüslük Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	58
Tablo 33. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	58
Tablo 34. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	59
Tablo 35. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler	59

Tablo 36. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler	59
Tablo 37. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler	60
Tablo 38. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler	60
Tablo 39. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları	62
Tablo 40. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfadeler	62
Tablo 41. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler	63
Tablo 42. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler	63
Tablo 43. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler	64
Tablo 44. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler.	64
Tablo 45. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler	65
Tablo 46. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler	65
Tablo 47. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları	66
Tablo 48. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfadeler	67
Tablo 49. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	67
Tablo 50. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler	67
Tablo 51. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfadeler	67
Tablo 52. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler	68
Tablo 53. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler ...	68
Tablo 54. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	69
Tablo 55. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	69

Tablo 56. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler	70
Tablo 57. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler	70
Tablo 58. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları	72
Tablo 59. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfadeler	73
Tablo 60. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfadeler	73
Tablo 61. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler	74
Tablo 62. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler	75
Tablo 63. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler	75
Tablo 64. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler	75
Tablo 65. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler	76
Tablo 66. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler	77
Tablo 67. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları	78
Tablo 68. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfadeler	78
Tablo 69. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler	79
Tablo 70. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler	79
Tablo 71. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfadeler	79

Tablo 72. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler	80
Tablo 73. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler	80
Tablo 74. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	81
Tablo 75. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	81
Tablo 76. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler	82
Tablo 77. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler	82
Tablo 78. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları	84
Tablo 79. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfadeler	85
Tablo 80. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler	85
Tablo 81. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Dürüslük Değerine Vurgu Yapan İfadeler	86
Tablo 82. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	86
Tablo 83. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	86
Tablo 84. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	87
Tablo 85. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler	87
Tablo 86. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	88
Tablo 87. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları	89

Tablo 88. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	89
Tablo 89. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	90
Tablo 90. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	90
Tablo 91. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler	91
Tablo 92. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler	92
Tablo 93. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	93
Tablo 94. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	93
Tablo 95. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları.....	94
Tablo 96. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	95
Tablo 97. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler	96
Tablo 98. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	97
Tablo 99. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	97
Tablo 100. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	98
Tablo 101. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler.....	98
Tablo 102. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler	99

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın konusuna açıklık kazandırmak için araştırma problemi ve amaçlar belirtilmiş; araştırmanın önemi, varsayımlar ve sınırlılıklar üzerinde durulmuş, araştırmada sıklıkla kullanılan kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim, toplumun varlığını ve kültürünü koruyarak gelecek nesillere güvenli bir şekilde aktarılmasını amaçlayan bir sistemdir. Bu sistemin sürekliliği ise bireylerin bilgi, beceri ve ahlaki değerlerle donatılmasıyla sağlanmaktadır. Değerler, eğitim aracılığıyla toplumsal kuralları bireylere öğretmekle topluma yön vermektedir. Eğitimle kazanılan değerler, bireyin yaşamı boyunca bilincini ve düşünce yapısını geliştirerek kişiliğini oluşturmada yardımcı olmaktadır. Eğitim sayesinde farkında olmadan edinilen değerler ile birey, bilgi hazinesini, örf ve adetlerini, evrensel ve millî değerlerini nesilden nesle aktarmaktadır.

Eğitim, manevi ve kültürel değerlerini özümseyen, koruyan ve geliştiren; vatanını ve milletini seven, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve hür bireyler yetiştirerek güçlü bir toplum oluşturmayı amaçlamaktadır. Eğitimin bu hedefini gerçekleştirmeyi sağlayan etkenlerden biri de şüphesiz edebiyattır. Edebiyat, malzemesi dil olan ve çağlar boyunca insanların, duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesini sağlayan kültürel bir unsurdur. Kavcar (1999)'a göre, edebiyat ve eğitimin konusu insandır. Bu iki alan, insan ve insan topluluklarıyla kurdukları ilişki açısından birbirleriyle yakından ilişkilidirler. İnsanın amacı ise çocukları, eğitimle topluma yararlı olacak şekilde yetiştirmektir. Bu da çocukların, dil gelişimi ve algılayış düzeylerine uygun; duygu ve düşünce dünyasını geliştiren, hayatı ve insanı anlamlandırmasını sağlayan çocuk edebiyatıyla mümkündür.

Çocuk edebiyatı kavramı, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkmıştır. Russell'e göre, "Başlangıçta çocuk edebiyatı ve yetişkinler edebiyatı diye bir ayırım yoktu. Çocuklar, aileleri gibi aynı hikâyeleri dinler ve onlardan zevk alırlardı" (Russell, 2004, s. 3-23). Çocukluk kavramının ortaya çıkması ve Rönesans'ın etkisiyle toplum yapısının

değişmesiyle çocuca verilen önem artmıştır. Okulların yaygınlaşması ile çocuk kültürünün oluşmaya başlaması, çocukların seviyelerine uygun anlatım biçimine ve duygu, hayal, düşünce dünyasına etki edecek sözlü, yazılı ve görsel ürünlerin varlığına olan ihtiyacı arttırmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çocuk edebiyatında oluşan boşluk, yetişkin edebiyatında çocuca hitap edebilecek eserlerin uyarlanmasıyla tamamlanmaya çalışılmıştır. Bu süreçte ise masallardan önemli ölçüde yararlanılmıştır.

Masallar, asırlardır var olan, insanların hoş vakit geçirmesini sağlayan ve toplumların gelenek-görenek ve inanışlarını yansıtan önemli edebî unsurlardan biridir. Aynı zamanda masallar, bir milletin sosyal, ekonomik yapısını ve ahlakî değerlerini kültürlerarası iletişimle aktararak; geçmiş, gelecek ve bugün arasında köprü görevi üstlenmektedir. Ünlü halkbilimcisi Boratav'a göre, "Çocuca anadilinin, bir işçinin elindeki alet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin her türlü hünerlerini, kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini ilk aşıl原因an masaldır" (Sever vd., 2015, s. 248). Sınırsız hayal gücüne sahip olan çocuklar, masallarda kendi dünyalarını bulmaya çalışır. Duydukları ile yaşadıkları arasında ilişki kurarak dış dünyayı tanıma fırsatını yakalar. Masallarda yer alan karakterlerle özdeşim kurarak karşılaştığı iyi-kötü durumlarda olumlu davranış geliştirme ve olumsuz bir durumla baş edebilme yetisi kazanır. Çocukların dil becerisini geliştiren masallar, millî ve evrensel kültürel değerlerini tanıtmaya ve benimsetmeye konusunda da önemli bir rol oynamaktadır.

Türk masalları içinde önemli bir yere sahip olan Keloğlan masalları, edebî ve millî kültürümüzden izler taşımaktadır. Cesareti, saflığı, yardımseverliği, dürüstlüğü, cömertliği, pratik zekâsı ve adaletli oluşuyla Türk halkının ortak değer yargılarını yansıtan Keloğlan karakteri, her zorluğun üstesinden gelmesiyle de Türk toplumunu temsil etme özelliğini kazanmaktadır. Bu açıklamalardan yola çıkarak hazırlanan bu çalışmada Keloğlan masallarının konu edinilmesinin sebebi; bu masalların Türk halkının millî, ahlakî, kültürel ve tarihi değerlerini daha iyi yansıttığının düşünülmesidir.

Bu çalışmanın ilk aşamasında, Türk kültürünü yansıtan Keloğlan masalları hakkında alanyazın araştırması yapılmıştır. Yapılan alanyazın araştırması sonucunda Özcan (1991), Alangu ve Feyzioğlu'nun ele aldığı *Keloğlan Masalları*'nın, yeni versiyonlarını temel alarak masal özellikleri ve motifleri açısından karşılaştırmalı olarak

incelemiş; Ourakova (2001), Keloğlan masalları ile Kazakistan'daki Tazşa Bala masallarının kurguları, konuları, tipleri ve epizotlarını karşılaştırmalı olarak incelemiş; Dursun (2008), çeşitli kitaplarda pek çok örneği bulunan Keloğlan masal metinlerini gözden geçirerek asıl Keloğlan masallarının tespiti ve tasnifini incelemiş; Türkan (2010), Keloğlan masallarını, J. Piaget'in çocuk dilinin fonksiyonlarını sınıflandırmasını esas alarak incelemiş; Diren (2013), çocuk edebiyatı bağlamında Keloğlan masalları ve İngilizce çevirilerini incelemiş; Cerit (2015), Keloğlan masallarını grafik tasarım öğeleri açısından incelemiş; Sezgin (2018), *Keloğlan Macun* adlı masalın el kuklasına uygulanmasını incelemiş; Çetin (2018), yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk Kültürü dersi (1-10. sınıflar) öğretim programında hedeflenen temel değerlere, TRT Çocuk kanalında Türkçe olarak yayımlanan *Keloğlan Masalları* adlı çizgi filmde yer verilip verilmediğini incelemiş; Özer (2019), Keloğlan masallarını 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 10 değere göre incelemiş; Berge (2019), Keloğlan masalları üzerinden çizgi masal karakterlerinin ebeveyn, yetişkin ve çocuk ego durumlarından hangilerinin daha etkin kullanıldığını incelemiştir.

İkinci aşamada; sanat, bilim ve kültür alanlarında uluslararası iş birliğiyle dünya barışı ve güvenliğini amaç edinen UNESCO tarafından desteklenen ve farklı ülkelerden eğitimcilerin ortak kararı ile belirlenen on iki evrensel değer hakkında alanyazın araştırması yapılmıştır. Yapılan alanyazın araştırması sonucunda Gişi (2019), müzik ders kitaplarında yer alan eserleri UNESCO tarafından kabul edilen değerler çerçevesinde incelemiş; Kaymak (2020), yerli ve yabancı çizgi filmleri evrensel değerler bakımından incelemiş; Güney (2021), eğitim filmlerinde yer alan değerleri evrensel değerler çerçevesinde incelemiş; Köseoğlu (2022), *Maysa ve Bulut* çizgi filmini UNESCO Yaşayan Evrensel Değerler bağlamında incelemiştir.

Yapılan alanyazın taramaları sonucunda; Keloğlan masallarının dünya genelinde birçok ülke tarafından kabul edilen ve desteklenen UNESCO Değerler Listesi bağlamında inceleyen bir çalışmanın henüz gerçekleştirilmediği görülmüş, bu bağlamda Türk kültüründe müstakil bir yere sahip olan Keloğlan masallarının evrensel değerler bağlamında incelenmesinin alanyazındaki önemli bir boşluğu doldurabileceği düşünülmüştür.

Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesini şu soru oluşturmaktadır:

Keloğlan masallarının UNESCO Değerler Listesi'nde yer alan değerleri yansıtmadığını durumu nedir?

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Fatma Hilal Başal'ın *Keloğlan Masalları* adlı eserinde yer alan 10 (on) masal kitabındaki değerlerin UNESCO Değerler Listesi'ne göre frekans, yüzde, yoğunluk puanlarını belirlemek ve ifade ediliş şekillerini incelemektir.

1.3. Önem

Bu çalışmada incelenecek olan UNESCO Değerler Listesi ile ilgili çalışmaların sınırlı sayıda olması ve bu değerlerin Keloğlan Masalları yönünden şimdiye değin incelenmemesi, çalışmayı önemli kılmaktadır. Çalışma sonunda ulaşılabilecek olan sonuçların ilgili alanda çalışanlara ve çalışmak isteyenlere yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada, Fatma Hilal Başal'ın kaleme aldığı *Keloğlan Dersini Alıyor*, *Keloğlan ile Değirmenci*, *Keloğlan ile Hayat Pınarı*, *Keloğlan ile Haydutlar*, *Keloğlan ile Hekim*, *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah*, *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler*, *Keloğlan ile Köyde Yangın*, *Keloğlan ile Zehra Sultan*, *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* masal kitaplarında yer alan değerlerin UNESCO Değerler Listesi'nde yer alan 12 değer ile uyumlu olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları'nın Fatma Hilal Başal tarafından kaleme alınan *Keloğlan Masalları* eserinde yer alan on (10) masal kitabıyla sınırlıdır.
2. Araştırma, UNESCO Değerler Listesi'nde yer alan alçakgönüllülük, barış, birlik, dürüstlük, hoşgörü (tolerans), mutluluk, özgürlük, sadelik, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımlaşma değerleriyle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Değer: Bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç (Güngör, 2000, s. 27).

Değer Eğitimi: Çocukların ve gençlerin pozitif değerleri keşfedip geliştirmeleri ve kendi potansiyellerine göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel gayretler (UNESCO, 2010).

Çocuk Edebiyatı: Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever, 2019, s. 17).

Masal: Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı (Boratav, 1992, s. 80).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde tezin kuramsal ve kavramsal temelini oluşturan değer kavramı, değerlerin temelleri, değerlerin sınıflandırılması, değer eğitimi, değer eğitiminin önemi, değer eğitimi yaklaşımları, çocuk edebiyatı ve değer eğitimi ilişkisi konularında özlü bilgilerin verilmesi amaçlanmıştır.

2.1. Değer Kavramı

Değer kavramı, antropolojiden sosyolojiye, psikolojiden felsefeye, eğitimden iktisada, matematikten din bilimlerine kadar pek çok alanda farklı açılardan tanımlanmaktadır. Antropoloji, değerın kültür ile ilişkisine; sosyoloji, değerın gelenek ve düşünce sistemine; psikoloji, değerın içsel ve kişisel davranışlarla ilişkisine; felsefe, değerın nesnelere ilişkisine; eğitim, değerın birey ve toplumla ilişkisine; iktisat, değerın para ile ölçülebilen karşılığına; matematik, değerın sayı ile ilişkisine; din bilimleri, değerın manevi vasfına odaklanarak değer kavramının anlam dünyasını genişletmektedir (Ünlüer, 2013).

Değer kelimesinin etimolojisinde, yaklaşık olarak 1300 yıllarında kullanılmaya başlandığı, eski Fransızcadan geçtiğı ve Latince “güçlü, iyi, değerli olmak” anlamlarına gelen *valere* sözcüğünden türetildiği belirtilmektedir (Bacanlı, 2011).

Değer kavramına ilişkin pek çok tanım olmakla birlikte Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlükte şu şekilde tanımlanmaktadır:

Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet; bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, paha; üstün, yararlı nitelikleri olan kimse; kişinin isteyen, ihtiyaç duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey; bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı (TDK, 1998, s. 538-539).

TÜSİAD (1991, s. 3) ise değeri, “toplumsal hayatta insanların ortak olarak önemsedikleri görgül (ampirik) olgular” olarak tanımlamaktadır.

Değer, doğru ve yanlış ayırmaya yardım eden (Bostrom, 1999), devamlı olan davranışlara yön veren (Oğuzkan, 1981), bir sosyal yapının kendi hayatlarını, birliklerini ve alışkanlıklarını devam ettiren (Kızılcılık ve Erdem, 1994), bireylerin hayatlarına dair kararlarını etkileyen (Yıldırım, 1999) inançlar sistemidir.

Değer, bireylerin tutumuna, davranışlarına, yaşamına yön veren, kural görevi gören, bireyin davranış biçimleri, araçları veya sonuçları arasında seçim yapmasına yardımcı olarak bireyin doğru düşünmesine, doğru değerlendirmesine ve doğru eyleme yönelmesine rehberlik eden (Keskin, 2016; Rokeach, 1973; Bozkurt, 2008), toplumun üzerinde hemfikir olduğu ve uzun süreç sonunda oluşan (Aktepe, 2010), eylemlerin iyi ya da istedik olarak yargılandığı (Halstead ve Taylor, 2000), güzellik, kıymet ve iyilik standartlarıdır (Superka ve Johnson, 1975).

Değer, kültür ve topluma anlam ve önem kazandıran (Fichter, 1994), toplumun ve bireyin davranış belirleme, kazanma, yönlendirme ve değerlendirme sürecinde oluşturulan (İmamoğlu, Karakitapoğlu ve Aygün, 1999), bir şeyin olumlu-olumsuz, iyi-kötü, hoş giden-hoşa gitmeyen olduğuna dair değerlendirmede bulunurken kullanılan ölçütlerdir (Shaver ve Strong, 1976'dan aktaran: Çengelci, 2010).

Değer, daha genel ve hiyerarşik olarak daha fazla önem taşıyan tutumlar (Kağıtçıbaşı, 1981), olaylarla ilgili insanların tutumları (Aydın ve Akyol-Gürler, 2014), arzu edilen şeyler (Aydın ve Akyol-Gürler, 2014; Bolay, 2007; Kılıç, 1996), insanı değerli kılan sahip olduğu üstün nitelikler (Yaman, 2012), nesne ve olayların insanca önemini belirleyen nitelik (Hançerlioğlu, 2002), bireylerin düşünce, tutum ve eylemlerinde birer standart olarak ortaya çıkan kültür (Çağlar, 2005), genelleştirilmiş davranış prensipleridir (Alagöz, 2012).

Louis, Roths, Merrill, Harmin ve Sidney Simon değeri, “bireyin bütün alternatifleri düşündükten sonra, hepsinin içinden üstün tuttuğunu açıklamaya hevesli olduğu, tercihiine bağlı olarak sık sık yaptığı serbest seçimler” şeklinde tanımlamaktadırlar (Tokdemir, 2007, s. 14). Schwartz ise değeri şu şekilde tanımlamaktadır:

Davranışların ve eylemlerin seçilmesinde, olayların ve kişilerin değerlendirilmesinde, davranış ve eylemlerin açıklanmasında görevi olan sosyal bir aktör, bireyin yaşamı içerisinde önemlilik düzeyi açısından

değişkenlik gösteren ve bireye ışık tutan ilkeler olarak, hizmet eden arzulanabilir amaçlardır (Schwartz, 1999, s. 24).

Genel olarak bakıldığında değer kavramı, birey ve toplumun düşünce, davranış ve seçimlerine rehberlik ederek yön veren ve bireylerin yaşam boyu verdiği kararlarda etkili olan soyut ölçüler olarak tanımlanabilir.

2.2. Değerlerin Temelleri

2.2.1. Değerlerin Toplumsal Temelleri

Toplum, “toplumsal gereksinimlerini karşılamak için etkileşen belli bir coğrafi mekânda yaşayan ve ortak bir kültürü paylaşan pek çok sayıdaki insanın oluşturduğu bir birlikteliktir. Başka deyimle, toplumsal ilişkilerin ağıdır” (Tezcan, 1995, s. 18). Toplumda değerler, kişilerin üstlendiği toplumsal rollerle ifade edilir. Toplumsal roller ise bireyin hayatında gerçekleşen sosyal süreçlerle ilişkilidir (Zavalsız, 2014).

Değerler, toplum tarafından genelleştirilmiş olgulardır. Bu olgular, bireylerin yaşam tarzlarında, davranışlarında ve sosyal hayattaki seçimlerinde etkili olmakla birlikte toplumun işleyişini ve toplumsal yapıda yer alan standartları belirlemektedir. Durkheim’e göre değerler, kolektif bilincin bir ürünüdür. Toplum içinde bireyin tercihine sunulmadan dayatma yoluyla oluşmaktadır. Parsons’a göre ise kişilerarası etkileşim sonucu oluşan değerler, toplumsal bütünleşmeyi ve devamlılığı sağlamaktadır (Kurttaş, 2017). Değerlerin toplumsal işlerlik kazanması için norm ve törelere dönüşmesi gerekmektedir. Norm ve gelenekler, bireylerin grup içerisinde uyması gerekli görülen kurallar bütünüdür. Normların ortaya çıkışında ise değerler etkin görülmektedir (Tezcan, 1995).

Sosyal çevre, fiziksel, zihinsel ve ruhsal olgunluk gibi etkenler bireylerin dünyayı ve toplumsal kuralları algılama, benimseme ve uyma biçimlerini etkilemektedir (Kurttaş, 2017). Bireyin özellikle yaşamının ilk dönemlerinde kabul edip içselleştirdiği değerler daha kalıcı hale gelerek karakter oluşumunda önemli rol üstlenmektedir (Yontar, 2022). Katıldığı toplumun değerlerini içselleştiren bireyler ise o toplumun her yönüyle bir üyesi haline gelmektedir.

Her toplumun kendine ait bir değer sistemi bulunmaktadır. Geleneksel toplumlarda birey, değer seçiminde sınırlı seçim hakkına sahipken modern toplumlarda

çok sayıda seçenikle muhatap olmaktadır. Geleneksel toplumda sahip olunan değerleri kabul eden bireyin, farklı fikir ve insandan etkilenme olasılığı düşüktür. Modern toplumda ise gelişen teknoloji ve kültürlerarası ilişkiler sayesinde birey çok sayıda farklı değerlerin etkisinde kalmaktadır (Akbaş, 2004).

Toplum, bireye içgüdüsel ihtiyaçlarını karşılamak için imkân tanırken aynı zamanda kendisini tehdit etmeyecek oranda sınırlar getirerek denetimini sağlamaktadır. Çünkü birey, yemek, oynamak, çalışmak, öğrenmek, öğretmek gibi pek çok ihtiyacını karşılamak için başkalarıyla ilişki kurma mecburiyetindedir. Bu zorunluluk ise değerlerin taşıyıcısı olan birey için baskı ve kontrol mekanizmaları oluşturmaktadır.

2.2.2. Değerlerin Kültürel Temelleri

Kültür sözcüğü, bilim alanında uygarlık, beşerî alanda eğitim sürecinin ürünü, estetik alanda güzel sanatlar, maddi ve biyolojik alanda üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirme anlamlarında kullanılmaktadır (Güvenç, 2013). Tezcan (1995, s. 166)'a göre ise kültür, "bir toplumun üyeleri arasında paylaşılan, devredilen ve bir değişim süreci içinde bulunan öğrenilmiş davranış kalıpları ile bu kalıpların ürünlerinin oluşturduğu bir yaşam biçimidir" ifadeleriyle tanımlanmaktadır. Genel olarak bakıldığında kültür tanımlarının ortak noktaları; toplum tarafından maddi ve manevi olarak meydana getirilmesi, toplumun ortak duygu, davranış ve düşüncede birleşmesi, paylaşım ve değişime açık olması şeklinde belirlenebilir.

Kültür; toplumları birbirinden ayırma, her toplumun kendine özgü değerlerini içinde barındırma, toplumsal dayanışmayı artırma ve toplumsal yapının oluşumu ve gelişimini belirleme gibi işlevlere sahiptir. Toplumlar arasındaki kültürel farklılıkların nedenlerine ilişkin çalışma yürüten Geert Hofstede, insanların duygu, düşünce ve davranışlarının küçük yaştan itibaren buldukları çevre tarafından oluştuğunu belirtmektedir. (Temel Eğinli ve Yeygel Çakır, 2011)

Kültür, maddi ve manevi değerlerden oluşmaktadır. Maddi değerler toplumun kültürel, bilimsel ve tarihi değerlerini içeren mimari eserler, araç gereçler, giysiler vb. manevi değerler ise toplumun koruma içgüdüünde olduğu gelenek, görenek, inanç, dil vb. unsurlardır (Tezcan, 1995). Kültür, zamanla değişmektedir. Bu değişimde manevi değerler, maddi değerlere göre değişime daha fazla direnç göstermektedir (Yazıcı, 2014).

Kültür, tarihi ve süreklidir. İnsanı “kültür varlığı” ifadesi ile tanımlayan Rickert, onun kültürü yarattığını, yarattığı kültürün içinde yaşamını devam ettirdiğini ve davranışlarının normlar, gelenek ve göreneklerle yönlendirildiğini belirtmektedir (Yontar, 2022). Bu sebeple kültürün, insanın yaratılışından bugüne değin var olan ve süregelen bir temeli bulunduğu işaret edilmektedir.

2.2.3. Değerlerin Ahlakî Temelleri

Arapça “huy”, “mizaç” ve “karakter” manasına gelen *hulk* kelimesinden türeyen bir sözcük olarak kullanılan ahlak kavramı, insanların ve toplumların eylemlerini düzenleyen, uyulması gereken kuralları belirleyen ve bireylerin kötülükten uzaklaşıp iyiliğe meyletmesini sağlayan değerleri ifade etmektedir (Yazar ve Lala, 2020). Aydın (2011)’a göre ise ahlak, insanın kendisine ve bütün varlıklara karşı sorumluluklarını yapması için gerekli olan olumlu özelliklerdir.

Ahlak, tabii ahlak (fitri) ve kazanılmış ahlak (davranışsal) olmak üzere iki yönlü bir yapıya sahiptir. Tabii ahlak, insan fitratında var olan cömertlik, hırs, öfke, iffet, huy, mizaç ve karakter gibi yeteneklerdir. Kazanılmış ahlak ise bireyin yeteneklerinin, gelişim evreleriyle birlikte ortaya çıkarak eğitim, çevre ve ailenin etkisiyle davranışlara yansımalarıdır. “Şu adam/bayan ahlaken güzeldir/çirkindir” ifadesi kullanıldığında birey, o kişinin hem içsel hem de dışsal yönlerini değerlendirmektedir. Bir bütünün iki parçasını temsil eden ahlak kavramı, bireyin yaşamında ortak bir paydada yer almaktadır (Erdem, 2002).

Ahlak, tüm varlıklar içinde sadece insanı konu alan bir kavramdır. Muhakeme yeteneği ile diğer varlıklardan ayrılan insan, eylemlerini gerçekleştirmeden önce değerleri üzerine düşünerek ahlaki davranışlar sergilemeye çalışır. İnsanın ahlaki değerlerinin oluşmasında ve içselleşmesinde akıl, irade ve özgür olma kabiliyeti rol oynamaktadır. Özgür olan insan iradesi, akıl yoluyla kararlarında tercih yapma potansiyeline sahip olmaktadır (Yontar, 2022).

Değer alanları; ahlaki, dinî, toplumsal, ekonomik, bilimsel, sanatsal ve siyasi olmak üzere çeşitlilik sağlamaktadır. Bu değer alanları birlikte var olmakta ve çoğu zaman birlikte kullanılmaktadır. Mesela “yaşlılara saygı gösterme” toplumsal değerler bağlamında değerlendirilse de dinî ve ahlaki değer özelliği de taşımaktadır. Ahlaki değerler, diğer tüm değerlerle de ilişkili olduğu için değerlerin en önemlisidir. Bu

sebeple insanın olgunlaşmasını sağlamak için din, ekonomi, siyaset ve sanat değer alanlarının ahlaki amaç ve hedefleri gözetmesi gerekmektedir (Hökelekli, 2010).

Değerler sistemi, davranışları ahlaki yönüyle sınıflandıran ve hayatı anlamlandıran bir paradigmadır. Değerler, eylemleri iyi-kötü, suçlu-suçsuz, güzel-çirkin, haklı-haksız, adaletli-adaletsiz vb. şekilde sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırma eylemlerin ahlaki açıdan eşit olmadığını göstermektedir. Eğer değerler sistemi olmasaydı, eylemlerin hepsi ahlaki yönüyle eşit olurdu. Bu durum ise insan öldüren ile insanlara kendini adanmış iki kişinin eylemleri arasındaki farkı ortadan kaldırırdı. İnsanın varlığı, bir dünyadaki iyi ve kötünün varlığına işarettir. Dolayısıyla ahlak, kişilerarası ilişkilerin var olduğu insani bir dünyada gerçekleşebilir (Gündoğan, 2002).

2.2.4. Değerlerin Dinî Temelleri

Din kavramı Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlükte, “Tanrı’ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum; bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen” anlamlarına gelmektedir (TDK, 1998, s. 592).

Din, toplumsal hayatta var olan sevgi, saygı, hoşgörü, doğruluk, adalet, yardımlaşma, sorumluluk vb. pek çok değeri kendi özünde barındırmaktadır. Değerlerin davranışlara yansımaları ve oluşturulan ahlak kuralları arka planında inanç sistemini yansıtmaktadır. Bu nedenle değerler ve din birbiriyle yakından ilişkili kavramlardır (Yazar ve Lala, 2020). Geçmişten günümüze yaşamış olan her toplumun öne çıkardığı değer anlayışı birbirinden farklıdır. Ancak dini değerler, farklı grupların onu algılama düzeylerine göre farklılık arz etse de geniş bir topluluk için ortak bir değer olma özelliği göstermektedir (Yontar, 2022).

Din ve ahlak kavramı haram-helal, iyi-kötü şeklinde nitelendirilen bazı eylemlerde birbirini tamamlamaktadır. Mesela rüşvet, adam öldürme ve hırsızlık dinen haram, ahlaken kötü davranışlardır. Büyüklere saygı, yardımseverlik ve doğruluk ise dinin emrettiği, ahlaken de iyi görülen davranışlardır. Dini emir ve yasaklarla ahlaki emir ve yasakları birbirinden kesin hatlarıyla ayırmak mümkün değildir. Bu sebeple her dinin kendine has bir ahlak anlayışı bulunmaktadır (Yazar ve Lala, 2020).

Geleneksel toplum, kutsal ve kutsal olmayanın iç içe geçtiği ve tüm sosyal alanlarda dinin hâkim olduğu bir yapıya sahiptir. Bu toplumlarda dinin temel işlevleri,

muhafazakarlık kavramı bağlamında grup ahlakının korunması ve ayakta tutulması anlamlarıyla ifade edilmektedir. Ahlakın, kültürün, örf ve adetlerin resmi koruyucusu olarak görülen din, toplumsal sorunların çözümünde anahtar rolü üstlenmektedir. Modern toplum ise geleneksel toplumun aksine insanla tabiat arasında makineler, karmaşık teknikler, bilgiler ve fabrikasyon eşyalar vb. öğelerin olduğu bir sınır çizmektedir. Aletten makineye geçişi sağlayan bu teknolojik çevrede insan, tüketici konumuna geçerek tabiattan kendi istekleri doğrultusunda yararlanmaktadır (Günay, 1986).

Modernleşme sonrasında ortaya çıkan küreselleşme süreci ile birlikte dini algı ve davranışlarda geleneksel toplumlara nazaran azalmalar görülmüştür. Bu durum nüfus hareketliliği ve göç ile birlikte Batıdaki seküler dünya anlayışının toplumlara nüfuz etmesiyle meydana gelmiştir (Ekinci, 2019).

Küreselleşme ve sekülerleşmenin etkisiyle birlikte din, gelenekten uzaklaşmıştır. Bu uzaklaşma inançlarda değer kaybına ve dini fikirlerde ayrılıklara yol açmıştır. Küreselleşme sürecinde etkisini arttıran teknolojik gelişmeler ise dinlerin dünya üzerinde yayılmasında, yerel ve mevcut kimliklerin yeniden canlanmasında etkili olmuştur.

2.3.UNESCO'nun Değer Listesi

UNESCO tarafından desteklenen ve dünyada altmıştan fazla ülkede uygulanan “Yaşayan Değerler Eğitimi” programında “barış, saygı, sevgi, yardımlaşma, mutluluk, dürüstlük, alçak gönüllülük, sorumluluk, sadelik, hoşgörü (tolerans), özgürlük ve birlik” şeklinde on iki evrensel değer belirlenmiştir. Estetik, dayanışma, çalışkanlık, misafirperverlik, temizlik, yardımseverlik ve vatanseverlik değerleri ise UNESCO'nun değerler listesinden alınmıştır (Bacanlı ve Dombaycı, 2016).

Tablo 1. UNESCO'nun Değerler Listesi

Evrensel Değerler	
Yardımlaşma	Barış/huzur
Özgürlük	Saygı
Mutluluk	Sorumluluk

Tablo 1.-devam
UNESCO'nun Değerler Listesi

Evrensel Değerler	
Dürüstlük	Sadelik
Alçak gönüllülük	Tolerans
Sevgi	Birlik

UNESCO Değerler Listesi'nde yer alan değerlere ilişkin özlü yargılar aşağıda verilmiştir:

2.3.1. Alçakgönüllülük

Alçakgönüllülük, “Alçak gönüllü olma durumu” (TDK, 1998, s. 75) olarak tanımlanmaktadır. Hökelekli (2007)'ye göre, alçakgönüllülük, bireyin kendisini başkalarıyla aynı ölçüde görmesi ve aşırılığa kaçmayan bir yapıya sahip olmasıdır. Güç, zenginlik, makam, yetenek, şöhret, güzellik ve başarı gibi daim olmayan vasıflara yeteri ölçüde önem vererek, bunları bireye fayda sağlayacak bir araç olarak görmektir.

Alçakgönüllü insanlar, başkalarını küçük görmekten ve yaptığı işlerle ya da kendisi ile övünmekten uzaktırlar. İnsanlara ve farklı düşüncelere saygı duyarlar. İnsanların sorunlarına karşı duyarlı davranırlar. İnsanlara karşı bu olumlu tutumları onların toplumda değer görmesini sağlar.

Demirel (2006)'e göre, alçakgönüllü olmak bireyin başkalarına karşı saygılı olduğunun, iyi bir dinleyici ve kendini geliştirmeye açık olduğunun belirtisidir. Aynı zamanda alçakgönüllü kişi bütün insanları sevebilen, ilişkilerinde makam ve mevkiyi söz konusu etmeyen bir yapıya sahiptir.

2.3.2. Barış/Huzur

Barış, “Barışmak işi; savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh; böyle bir antlaşmadan sonra insanlık tarihindeki süreç; uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam” (TDK, 1998, s. 220) olarak tanımlanmaktadır. Güven (2014)'e göre barış, bireyin kendisi ve diğer bireylerle uyumlu olmasıdır. Barış, ilk önce kişinin kendi iç benliği ile oluşturduğu bağ ile ortaya çıkmaktadır. Kendisiyle güçlü bir

bağ kuran birey, insan ilişkilerinde de olumlu tutum sergilemektedir. Bu olumlu tutum ise huzurlu bir ortam inşa ederek toplumsal barışa katkı sağlamaktadır.

Barışın zıttı savaştır. Savaş, insanlarda ve toplumlarda yıkıcı etkiler bırakan kötülüğün sembolüdür. Toplumlar her zaman barıştan yana olsalar da savaş gerçeğiyle karşı karşıya kalabilmektedirler. Güngör (2010)'e göre, savaşı önlemenin en etkili yolu insanlara barış odaklı terbiye eğitimi sunmak ve savaşmayı gerektirecek durumları bertaraf etmektir. Ahlakın önemli hedefleri arasında yer alan barış, insanları mutlu kılacak eylemlere zemin hazırlamaktadır.

Huzur, bireyin gönlünde güzel hislerin bulunması, kendisi ve başkası hakkında olumlu hislere ve iyi dileklere sahip olması, rahat bir ruh halini benimsemesi, niyetinin saf olması ve karmaşık durumlar karşısında sakin bir tavır sergilemesidir.

2.3.3. Birlik

Birlik, “Tek bir olma durumu, vahdaniyet; birleşmiş, bir arada olma durumu, vahdet” (TDK, 1998, s. 312) olarak tanımlanmaktadır. Birlik, toplumdaki veya bir grup içindeki bireylerin ortak bir amaç için beraber çalışması ve aynı anda birlikte bir şeyler yapmasıdır. Birlik değeri, dayanışmayı ve karşılıklı saygıyı içinde barındırır. Bireyde aidiyet duygusunu canlandırır ve toplumdaki huzuru artırır. Büyük ve zor görünen işlerin kolay görünmesini sağlar. Bu bağlamda özellikle toplum yaşamında birlik değerinin önemi yadsınamaz.

2.3.4. Dürüstlük

Dürüstlük, “Doğruluk” (TDK, 1998, s. 657) olarak tanımlanmaktadır. Nüvit Osmay (2012) *İnsan Mühendisliği* adlı eserinde ise dürüstlük, insanın içinde bulunan davranışların toplamı, insanın değerlerine uyarak yaşaması, insanda bulunan en üstün şeref duygusu, insanın inancından dönmeyecek cesarete sahip olması, vicdanına kulak vermesi ve zorunlu olmadığı bir şeye itaat etmesidir.

Dürüstlük, bütün insanlar tarafından kabul gören evrensel bir değerdir. İnsanın, özünde ve sözünde gerçekle uyuşması, doğru olması ve doğru yaşamaya çalışmasıdır. Bireyin her ne durumla karşılaşursa karşılaşsın yalana başvurmaması ve hileden kaçınmasıdır. Dürüstlük, bireyin gerçekte ne yaşadığını eksiksiz ve doğru bir şekilde söylemesi, verdiği sözleri yerine getirmesi ve kendisine emanet edilene sahip

çıkmasıdır. Dürüst insan, insanların kendilerini güvende hissettikleri, toplumsal kurallara uyan, haksıza karşı haklıyı savunan, adaletli bir kişiliğe sahiptir. Toplumun refah düzeyinin artması ise dürüst bireylerin sayılarının artması ile mümkündür.

2.3.5. Hoşgörü (Tolerans)

Hoşgörü, “Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans” (TDK, 1998, s. 1005) olarak tanımlanmaktadır. Kaymakcan (2007) hoşgörü kavramının, kapsayıcı bir tanımını yapmanın zor olduğunu ve bu tanımın farklı kültürlerin ne anladığı ve hangi perspektiften baktığına göre değişeceğini belirtmektedir. Kaymakcan (2007, s. 393) aynı kaynakta UNESCO tarafından yapılan hoşgörü tanımına yer vermektedir: “Hoşgörü, temelde başkasının yani farklı olanın kendileri gibi olma hakkına saygı göstermek ve ötekine verilen zararın kendine ve herkese verilen zarar anlamına geleceği için zarar vermekten kaçınmaktır.”

Hoşgörü, farklı görüş, din, dil ve ırka sahip insanlara karşı saygı duymak ve saygılı davranmaktır. İnsanları bu görüş veya ırkından dolayı yargılamamak, sevecen bir tavırla ortak paydada buluşmaya çalışmaktır. Kolaç (2010), hoşgörünün yapısında sevgi, saygı, güven, anlayış, kabul gibi anlamları taşıdığını ve demokrasi, barış, uyum, özgürlük gibi olumlu durumların meydana gelmesini sağladığını belirtmektedir. Hoşgörünün, insanlar arası ve toplumlar arası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam etmesi için önemli bir değer olduğunu savunmaktadır.

2.3.6. Mutluluk

Mutluluk, “Bütün özlemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumu, ongunluk, kut, saadet” (TDK, 1998, s. 1597) olarak tanımlanmaktadır. Mutluluk algısı, genellikle sevinç duygusu ile ifade edilse de kişiden kişiye değişiklik arz eden duygusal bir durumdur. Bazı insanlar eğlendiğinde mutlu olurken bazıları da sorumluluklarını yerine getirdiğinde mutluluk duygusuna ulaşmış olur. Göreceli bir kavram olan mutluluk, öznel bir yargı olsa da olumlu duygular sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Mutluluk duygusu, bireyin sevildiğini hissetmesi, çevresine karşı iyilik yapması, ihtiyacı olana yardım etmesi, çevresindekilerle paylaşım içinde olması ve iyi dileklerde

bulunması, istediği bir işi başarması vb. durumlarda ortaya çıkarak içsel bir memnuniyet yaratmaktadır.

2.3.7. Özgürlük

Özgürlük, “Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbestî; her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet” (TDK, 1998, s. 1747) olarak tanımlanmaktadır. İnsanı insan yapan değer ve insan yaşamının vazgeçilmez unsuru olarak görülen özgürlük, bireyin doğduğu andan itibaren sahip olduğu bir haktır. İnsanın kendini tanıması, zayıf ve güçlü yönlerinin farkına varması için ilk önce özgür olması gerekmektedir. Bireyin özgür olması, özgür düşünmesini ve yeni fikirler üretmesini sağlar. Bu fikirler ise toplumsal ilerlemenin ön adımını oluşturur.

2.3.8. Sadelik

Sadelik, “Yalın olma durumu; yalınlık” (TDK, 1998, s. 1880) olarak tanımlanmaktadır. Yabancı kaynaklarda minimalizm olarak adlandırılan terim, “daha az tüketmek, bilinçli yaşayarak istek ve ihtiyaçlara büyük bir farkındalıkla yaklaşmak” anlamına gelmektedir (Birdişli, 2021, s. 33-34).

Sadelik değeri; doğal olmayı, gösterişten ve abartıdan uzak bir hayat sürdürmeyi, maddi ve duygusal arzulardan arınmayı, anlaşılır olma ve orta dengeyi sağlamayı, yaşamda, davranışlarda, konuşmalarda ve fikirlerde yalın ve özgün olmayı, hayatta sahip olduğumuz küçük şeylerin değerini bilerek yaşamayı ifade etmektedir.

2.3.9. Saygı

Saygı, “Değeri, üstünlüğu, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram; başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu” (TDK, 1998, s. 1922) olarak tanımlanmaktadır. Saygı, özsaygı, başkalarına saygı, din ve kültürel farklılıklara saygı, yasalara saygı, başkalarının özeline ve mülkiyetine saygı, fikirlere saygı, hayvanlara ve çevreye saygı gibi pek çok konuyu içermektedir.

Toplumda yaşayan insanın, kendisini ifade edebilmesi, çevresini tanınması ve insanlarla etkileşim kurabilmesi iletişim olarak ifade edilmektedir. Saygı ise iletişimin temel unsurudur. Bireyin, yaşamını huzurlu bir şekilde devam ettirmesi ve toplumsal düzenin sağlanması için başkalarına karşı saygılı olması gerekmektedir. İnsanlar arası saygının olmadığı toplumlarda kavga, şiddet ve düzensizlik hâkim olmaktadır.

Göngör (2010)'e göre, saygılı davranış görmek; bireyin diğer bireylere saygı duyması ve saygılı bir tavır sergilemesi ile mümkündür. İnsan ilişkilerinin devamlı ve sağlıklı olması için saygı değeri önemli bir yere sahiptir. Saygı değerinin olmadığı ilişkiler, kısa süreli olmakta ve insanlar arası iletişimin kopmasına yol açmaktadır.

2.3.10. Sevgi

Sevgi, “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu” (TDK, 1998, s. 1954) olarak tanımlanmaktadır. Bilhan (1991)'e göre sevgi, bireyin diğer insanlara karşı hissettiği, insanı gerektiğinde büyük fedakarlıklar yapmaya sürükleyen, yakınlık, ilgi, beğeni gibi kelimelerle ifade edilen duygusal bir durumdur.

Tolstoy sevginin hayattaki rolünü, “Mutluluğu kazanmanın yolu, kişinin tıpkı bir örümcek gibi her yöne doğru yapışkan bir sevgi ağı fırlatmasına ve gelen her şeyi kucaklamasına bağlıdır” (Sharma, 2006, s. 71) cümleleriyle ifade etmektedir.

Sevgi, çok yönlü ve bir bütündür. Allah sevgisi, aile sevgisi, hayvan sevgisi, insan sevgisi, doğa sevgisi, çocuk sevgisi, vatan sevgisi vb. birçok sevgi türünü içinde barındırır. Bu sevgilerin hepsi bir yapbozun parçaları gibi birbirini tamamlar. Bir parça kaybolduğunda diğer parçalar eksik kalır. Hayatı güzelleştiren, yapbozun tüm parçalarına sahip insanların varlığıdır. Çünkü sevgi dolu insanlar, saygı, güven, dayanışma, hoşgörü ve yardımseverlik gibi pek çok değeri de yaşamlarına dahil ederler. Değerler ise bir toplumu toplum yapan en önemli unsurlardır.

2.3.11. Sorumluluk

Sorumluluk, “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, mesuliyet” (TDK, 1998, s. 2013) olarak tanımlanmaktadır. Özen (2015)'e göre sorumluluk, bireyin seçimlerde bulunması ve bulunduğu bu seçimlerin getireceği sonuçları benimsemesi, bireyin kendisine ve

çevresine karşı ihtimam göstermesi, mesuliyetlerini yerine getirmesi ve toplumdaki akışa ayak uydurarak yaşadığı dünya için çaba göstermesidir.

Faster'e göre sorumluluk sahibi kişi; kendilerine ve başkalarına karşı saygılı olan, sahip olduğu görevleri yerine getiren, kendi işlerini kendi kendine yürüten, kendi değerinin bilincinde olan, fikirlerinden ve davranışlarından sadece kendini sorumlu tutandır (Özen, 2015). Bununla birlikte sorumlu bir birey, elinden gelenin en iyisini yapmaya ve istediği şeyi elde etmeye çalışır. Daha iyi bir dünyada yaşamak için doğaya sahip çıkar. Kendisine verilen görevi amacına uyarak dürüst bir şekilde yerine getirir.

2.3.12. Yardımlaşma

Yardım, “Kendi gücünü ve imkanlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet”; yardımlaşma ise “Yardımlaşmak işi” (TDK, 1998, s. 2396) olarak tanımlanmaktadır. Podsakoff ve arkadaşlarına (2000) göre yardımseverlik, insanların yaptığı iyilikleri geri dönüt beklemeden yapması ve kendi arzuları ile yardım etme eylemidir.

Yardımlaşma, insanın başkasına maddi veya manevi bir şekilde karşılık beklemeden iyilik yapmasıdır. İyilik ise yaşadığımız hayatı anlamlandıran ve bireye değerli olduğunu hissettiren bir olgudur. Bu olgu sayesinde toplumsal dayanışma ve birlikteliğin temelleri atılarak refah düzeyinin artması sağlanır.

Yardımlaşma, uygulama olarak toplumda farklı şekillerde ortaya çıkabilir ve gelişebilir. Bilmeyene bildiğini öğretmek, yol bilmeyene yolunu göstermek, karnı aç olan insanı doyurmak ve tedavi edilmesi gereken hastanın tedavisine yardımcı olmak vb. olaylar bu değere örnek verilebilir. Toplumda yardımlaşmanın en belirgin özelliği, bireyin temel ihtiyaçlarını karşılaması için sağlanan maddi yardımda bulunmaktır (Vatandaş, 1999).

2.4. Değerlerin Sınıflandırılması

2.4.1. Spranger'in Değer Sınıflandırması

Değer sınıflamasına ilişkin ilk çalışmalardan biri Alman psikolog Edward Spranger (1928) tarafından yapılmıştır. Spranger bu çalışmasında, deneklerinin her birini sahip oldukları değere göre karakterlerine ve şahsiyet tiplerine göre ayırmaya çalışmış ve herkesin altı temel değer tipinden birine girebileceğini belirtmiştir. Spranger'in *Study of*

Values (İnsan Tipleri) adlı çalışmasında öne sürdüğü bu değer tiplerinden yola çıkarak *Allport-Vernon-Lindzey Değer Ölçeği* (1951) geliştirilmiştir (Güngör, 1993).

Tablo 2. Spranger'in Değer Sınıflandırması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Kendisini objelerin güzelliği ve yararlılığına ilişkin yargılardan arındırır. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir. Bilgisini düzenleyerek sistemleştirmeyi amaç edinir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Yaşamı, bedensel ihtiyaçların doyumu olarak görür. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir. Zengin ve güçlü olmak ister.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür. Bireycilik ve kendi kendine yeterlik en önemli özelliklerindedir. Kuramsal niteliklerine tamamen zıttır.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir, bencil değildir. Kuramsal, ekonomik ve estetik tutum ve değerleri soğuk ve insana yakışmaz kabul eder.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir. Siyasete girmese bile politik bir kimse olarak bilinir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder. Tecrübeleri arar ve mistik yaşantılara ilgi duyar.

Kaynak: Akbaş, 2004, s. 56.

Yukarıda verilen altı değer grubu ölçek haline getirildikten sonra yapılan çalışmalar incelendiğinde sanatçıların estetik değerlerinin, tıp öğrencilerinin bilimsel değerlerinin, din adamlarının dini ve sosyal değerlerinin ve iş idaresi öğrencilerinin ise ekonomik değerlerinin en yüksek puanları aldıkları görülmüştür. Bu sonuçlar sınıflamanın doğruluğu konusunda kanıt olarak yorumlanmıştır (Akbaş, 2004).

Bu çalışmada Spranger'in değer sınıflandırmasında yer alan sosyal değerlerin, UNESCO değerler listesindeki sevgi ve yardımlaşma değerlerini kapsadığı tespit edilmiştir.

2.4.2. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması

Milton Rokeach (1973) değerleri, amaç (terminal) değerler ve araç (instrumental) değerler olmak üzere iki kategoride sınıflandırmıştır. Amaç değerler, insan hayatına yön veren temel değerlerken araç değerler, bu temel değerlere ulaşmayı sağlayan ikincil

değerlerdir. Amaç değerler, kişi merkezli ya da toplum merkezlidir. Araç değerler ise davranış tarzlarını içeren ahlaki değerler ve yeterlik değerlerinden oluşmaktadır (İşcan, 2007).

Tablo 3. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması

Amaç (Terminal) değerler		Araç (Instrumental) değerler	
Rahat bir hayat	İç huzuru	Hırslı/istekli	Hayal gücü kuvvetli
Heyecanlı bir hayat	Gerçek sevgi	Ufku geniş olma	Bağımsızlık
Başarma hissi	Ulusal güvenlik	Kabiliyetli	Entelektüel
Barış içinde bir dünya	Zevk	Neşeli	Mantıklı
Güzellikler dünyası	Kurtuluş	Temiz	Sevgi dolu/sevecen
Eşitlik	Öz saygı	Cesaretli	İtaatkâr
Aile güvenliği	Sosyal tanınma	Affedici	Kibar
Özgürlük	Gerçek dostluk	Yardımsever	Sorumlu
Mutluluk	Bilgelik/hikmet	Dürüst	Öz kontrol

Kaynak: Kılınç, 2015, s. 5.

Bu çalışmada Rokeach'ın değer sınıflandırmasında yer alan barış içinde bir dünya, özgürlük, mutluluk, iç huzuru, gerçek sevgi, öz saygı, yardımsever, dürüst, sevgi dolu/sevecen ve sorumlu değerlerinin, UNESCO değerler listesindeki barış/huzur, özgürlük, mutluluk, sevgi, saygı, yardımlaşma, dürüstlük ve sorumluluk değerlerini kapsadığı tespit edilmiştir.

2.4.3. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Değerlerin ölçüm araçlarında; kültürel yanlılığın ön plana çıkması, kültürlerarası değerlerin anlamlandırılmasıyla ilgili kapsamlı çalışmaların yapılmaması ve ölçüm araçlarının değerler konusunda yetersiz olması gibi eksiklikleri gidermeyi amaçlayan en kapsamlı çalışma Schwartz ve Bilsky (1987) tarafından başlatılmıştır. Yürütülen araştırmalar sonucunda, çoğunluğu öğretmenler ve üniversite öğrencilerinin oluşturduğu yaklaşık 44.000 kişiden veri toplanmıştır. Toplanan veriler doğrultusunda değerleri,

bireysel ve kültürel düzeyde inceleyen Schwartz, değerler arasındaki güdüsel ilişkilere vurgu yapmaktadır. Toplumun genelinde paylaşılan ve toplumsal normlara dayanan soyut fikirlere ilişkin bilgi üretme amacıyla kültürel düzeydeki değerleri incelemektedir. Kişilerin yaşamlarını yönlendirmedeki önemlerine göre ele aldığı bireysel düzeyde incelenen değerleri, güdüsel yönden farklı on temel tipe ayırarak sunmaktadır (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000).

Tablo 4. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Açıklama	Değerler	Kaynaklar
Güç (power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntümü koruyabilmek [İnsanlar tarafından benimsenmek].	Etkileşim Grup
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak [Zeki olmak].	Etkileşim Grup
Hazcılık (hedonism): Bireysel zevke ve hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak	Organizma
Uyarılma (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.	Organizma
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak [Kendine saygısı olmak].	Organizma Etkileşim
Evrenselcilik (universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi korumak [İç uyum].	Grup Organizma
İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsaver olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak [Gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat].	Organizma Etkileşim Grup
Geleneksellik (tradition): Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat [Dünyevi işlerden el ayak çekmek].	Grup

Tablo 4.-devam
Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Açıklama	Değerler	Kaynaklar
Uyma (conformity): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.	Etkileşim Grup
Güvenlik (security): Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek [Bağlılık duygusu, sağlıklı olmak].	Organizma Etkileşim Grup
NOT Organizma: Biyolojik organizmalar olarak bireylerin evrensel gereksinimleri. Etkileşim: Uyumlu bir toplumsal etkileşimin evrensel nitelikli ön şartları. Grup: Grupların sorunsuz işlev göstermesi ve varlığını sürdürebilmesi için evrensel gereklilikler.		

Kaynak: Kılınç, 2015, s. 6-7.

Bu çalışmada Schwart'ın değer sınıflandırmasında yer alan öz yönelim (özgür olmak), evrenselcilik (dünyaya barış istemek), iyilikseverlik (yardımsever olmak, dürüst olmak, sorumluluk sahibi olmak, olgun sevgi), geleneksellik (alçakgönüllü olmak, geleneklere saygılı olmak) değerlerinin, UNESCO değerler listesindeki özgürlük, barış/huzur, yardımlaşma, dürüstlük, sorumluluk, sevgi, alçak gönüllülük ve saygı değerlerini kapsadığı tespit edilmiştir.

2.4.4. Kahle'nin Değer Sınıflandırması

Kahle; Maslow, Rokeach ve Feather'in çalışmalarının ışığında 1983 yılında değerler listesi (LOV) isimli bir ölçek oluşturmuştur (Betty, Kahle, Homer, Misra, 1985). Kahle değer-tutum-davranış ilişkisi bağlamında değerlerin tutumları, tutumların ise davranışları etkilediğini öne sürmüştür (Kim vd., 2002).

Kahle'nin 1983 yılında değerlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için sekiz değerden oluşturduğu değer listesi, bireylerin değerlerini önem sırasına göre sınıflandırmalarını sağlamak için üç grupta toplanmıştır. Bu değer grupları; hancı

(hedonik) değerler, empatik değerler ve kendini gerçekleştirme şeklinde sıralanarak açıklanmıştır (Daghfous vd., 1999).

Tablo 5. Kahle'nin Değer Sınıflandırması

Değerler	Açıklaması
Ait Olma Değeri	Çevre, aile ve arkadaşlarının tercih ettiği, önemsenen biri olmak.
Kendine Saygı Duyma Değeri	Yaşamı boyunca yaptıkları ile gurur duyan, kendine güveni olan bir birey olmak.
Güvende Olma Değeri	Kendini güvende hissetmek ve karşılaşılan sorunlarla mücadele edebilmek.
Hayattan Zevk Alma Değeri	Yaşamdan zevk duymak ve hayatta mutlu olmak.
Yakın İlişkiler Kurma Değeri	Hayatındaki insanlarla yakın ilişkiler kurmak ve çevrendeki kişiler tarafından sevilen biri olmak.
Başkalarından Saygı Görme Değeri	Çevrendeki insanlar tarafından saygı duyulan ve kabul gören biri olmak.
Başarılı Olmak	Hayatta arzu ettiğin şeylere ulaşabilen biri olmak.
Kişisel Gelişim Sağlama Değeri	Kendisiyle barışık olmak ve yeteneklerini en üst seviyede kullanabilmek.

Kaynak: Cengiz, 2016, s. 11.

Bu çalışmada Kahle'nin değer sınıflandırmasında yer alan kendine saygı duyma, hayattan zevk alma (hayatta mutlu olmak), yakın ilişkiler kurma (sevilen biri olmak) ve başkalarından saygı görme değerlerinin, UNESCO değerler listesindeki saygı, mutluluk ve sevgi değerlerini kapsadığı tespit edilmiştir.

2.4.5. Acat ve Aslan'ın Değer Sınıflandırması

Acat ve Aslan (2012) yaptıkları çalışmalarında genel tarama modeli uygulayarak yeni bir değer sınıflamasına ulaşmak ve bu sınıflamaya bağlı olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler ile ilgili öğretmen ve veli görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmalarında gerçekleştirilen hiyerarşik küme analizi sonucunda değerleri; muhafazakâr-geleneksel değerler, ulusal-milli değerler, öze dönük-kişisel

değerler, sosyal-toplumsal değerler, bilimsel-yenilikçi değerler şeklinde beş grup içerisinde sınıflandırmıştır.

Tablo 6. Acat ve Aslan'ın Değer Sınıflandırması

	Değerler	Açıklaması
1. Küme	Muhafazakâr-Geleneksel Değerler	Sorumluluk, dürüstlük, Allah'a inanma, büyüklere saygı, dindar, güvenilir, iffetli/namumlu olma, aileye bağlı olma, sabırlı, vicdanlı, insanları ve doğayı sevmeye, cesur, kurallara ve düzene saygı, yardımsever, adaletli ve bakımlı/temiz olma.
2. Küme	Ulusal-Milli Değerler	Vatanseverlik, laiklik, milliyetçilik, Türk kültürüne sahip çıkma, ulusal simgelere duyarlı olma ve inkılapçılık/devrimcilik
3. Küme	Öze Dönük-Kişisel Değerler	Farklı olabilmek, özsaygı, öz kontrol, tefekkür etme, bağımsız olma, açık fikirlilik ve liderlik
4. Küme	Sosyal-Toplumsal Değerler	Titiz, misafirperver, samimi, tutumlu, esnek, bağışlayıcı olma, alçak gönüllülük, minnettarlık, kibar, ağırbaşlı olma, duygusal, merhametli ve cömert olma.
5. Küme	Bilimsel-Yenilikçi Değerler	Azimli, eleştiriye açık olma, akılcı, disiplinli, kararlı, çalışkan, yaratıcı, yenilikçi, iş birliğine açık olma, araştırmacı olma, mükemmeliyetçi, kuralcı, empati kurma ve hırslı olma.

Kaynak: Cengiz, 2016, s. 15.

Bu çalışmada Acat ve Aslan'ın değer sınıflandırmasında yer alan muhafazakâr ve geleneksel (sorumluluk, dürüstlük, büyüklere saygı, insanları ve doğayı sevmeye, kurallara ve düzene saygı, yardımsever), öze dönük-kişisel (özsaygı, bağımsız olma), sosyal- toplumsal (alçak gönüllülük), bilimsel-yenilikçi (iş birliğine açık olma) değerlerinin, UNESCO değerler listesindeki sorumluluk, dürüstlük, saygı, sevgi, yardımlaşma, özgürlük, alçak gönüllülük ve birlik değerlerini kapsadığı tespit edilmiştir.

2.4.6. Akbaş'ın Değer Sınıflandırması

Akbaş (2004) *Türk Millî Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi* adlı doktora tezinde Millî Eğitim Temel Kanunu, Türk Millî Eğitim Sisteminin Genel Amaçları, İlköğretimin Genel Amaçları ve ilköğretim okullarında okutulan bütün derslerin genel amaçlarını inceleyerek seçtiği değer ifadelerini, yaptığı ön uygulama sonunda ortaya çıkan faktörler ve uzman görüşleriyle birlikte literatürü tekrar tarayarak belirlediği öğrenci değerlerini farklı ölçekler kullanma yoluyla ölçmeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda değerleri; geleneksel, demokratik, çalışma-iş, bilimsel ve temel olmak üzere beş farklı kategoride sınıflandırmıştır.

Tablo 7. Akbaş'ın Değer Sınıflandırması

Değer Kategorisi	Açıklama
Geleneksel Değerler	Toplumsal düzenin sürmesini isteme, ulusal güvenlik, özverili olma, güvenilir olmak, tutumlu olmak, dürüst olmak, yardımsever olmak, hayatın verdiklerini kabullenmek ve aile.
Demokratik Değerler	Saygılı olmak, demokratik olmak, erdemli olmak, uyumlu olmak, iş birliği yapmak, kibar olmak, hoşgörülü olmak
Çalışma-İş Değerleri	Sorumluluk sahibi olmak, görev bilinci, girişimci olmak, çalışkan olmak, azimli olmak ve kendine güven.
Bilimsel Değerler	Araştırmacı olmak, yaratıcı olmak, meraklı olmak, bilimsel olmak ve eleştirel olmak.
Temel Değerler	Estetik, sağlıklı olmak, çevreyi korumak, temiz olmak.

Kaynak: Cengiz, 2016, s. 14.

Bu çalışmada Akbaş'ın değer sınıflandırmasında yer alan geleneksel (dürüst olmak, yardımsever olmak), demokratik (saygılı olmak, iş birliği yapmak, hoşgörülü olmak), çalışma-iş (sorumluluk sahibi olmak) değerlerinin, UNESCO değerler listesindeki dürüstlük, yardımlaşma, saygı, birlik, hoşgörü (tolerans) ve sorumluluk değerlerini kapsadığı tespit edilmiştir.

2.4.7. Dilmaç ve Arıcak'ın Değer Sınıflandırması

Dilmaç, Arıcak ve Cesur (2014) tarafından yetişkinler için değerler ölçeğinin başlangıçtaki psikometrik özelliklerini incelemek amacıyla geliştirilen değerler ölçeği

39 değer ifadesi ve toplumsal değerler, kariyer değerleri, entelektüel değerler, maneviyat, materyalistik değerler, insan onuru, romantik değerler, özgürlük ve fütüvvet değerleriyle 9 alt boyuttan oluşmuştur.

Tablo 8. Dilmaç ve Arıcak'ın Değer Sınıflandırması

Değer	Açıklama
Toplumsal Değerler	Yardımselik, nezaket, saygı, tevazu, hoşgörü
Kariyer Değerleri	Kalite, eğitim, kariyer
Entelektüel Değerler	Beden ve akıl sağlığı, bilgi, başarı
Maneviyat	İbadet, din, iman, iç huzur
Materyalistik Değerler	Para, mal, mülk, statü
İnsan Onuru	Namus, şeref, onur, adalet
Romantik Değerler	Aşk, haz, zevk, eş, sevgili
Özgürlük	Bağımsızlık, emek, kültür
Fütüvvet	Cömertlik, cesaret

Kaynak: Cengiz, 2016, s. 13.

Bu çalışmada Dilmaç ve Arıcak'ın değer sınıflandırmasında yer alan toplumsal (yardımselik, saygı, hoşgörü), maneviyat (iç huzur), romantik (aşk, sevgili) ve özgürlük değerlerinin, UNESCO değerler listesindeki yardımlaşma, saygı, hoşgörü (tolerans), barış/huzur, sevgi ve özgürlük değerlerini kapsadığı tespit edilmiştir.

2.4.8. Ülken'in Değer Sınıflandırması

Değerlerde aslolanın sezgi olduğunu ileri süren Ülken (2016), değerleri öz karakterleri bakımından üç kategoride sınıflandırmıştır. Birinci kategoride yer alan içkin değerler; içlerinde bilinç muhtevasını barındıran teknik, sanat ve bilgi değerlerini esas alır. Teknikte madde, sanatta duyular ve duygular, bilgide kavramlar esas teşkil eder. İkinci kategoride yer alan aşkın değerler; doğrudan doğruya değerin kendisini değil aşkın varlık ile bağlantıya vesile olan ahlakî ve dinî değerleri esas alır. Üçüncü

kategoride yer alan normatif değerler ise; iktisadî, hukukî ve lisanî değerleri esas alır. Bu değerlerin görevi başka değerleri birbiriyle karşılaştırmak ve ölçmektir.

Tablo 9. Ülken'in Değer Sınıflandırması

Değer	Açıklama
İçkin Değerler	Kavramlar, duygular ve eşya ile münasebetten doğan ve bilinçle çevrelenen, inanma'dan daha çok bilmenin hâkim olduğu değerlerdir.
Aşkın Değerler	Kişinin sosyal çevresi ile etkileşimi sonucu ortaya çıkan değerlerdir.
Normatif Değerler	Kişiler arası ilişkilerden doğan sözler ve eylemlerin birbiriyle değişiminden doğan değerlerdir.

Kaynak: Cengiz, 2016, s. 14.

Ülken'in değer sınıflandırmasında yer alan aşkın değerler, ahlaki değerleri bünyesinde barındırdığı için UNESCO değerler listesindeki 12 değeri kapsamı düşünülmemektedir.

2.5. Değer Eğitimi

Değerler, eğitimle nesilden nesle aktarılan, toplumda faydalı bireyler yetiştiren ve kültürel devamlılığı sağlayan bir bağdır. Değerlerin oluşumunda insanlar ve hayat tecrübeleri etkilidir. Bu etkinin sağlıklı gerçekleşmesi ise ancak eğitim ile mümkündür (Tokdemir, 2007).

Millî Eğitim Bakanlığı değerler eğitimini, “toplumsal hayatı oluşturan, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehditlerden koruyan ahlaki, insani, sosyal ve manevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılması” olarak tanımlamaktadır (MEB, 2010, s. 2).

Değerler eğitiminin tanımları saptanan hedeflere göre değişiklik göstermektedir. Geleneksel bakış açısıyla toplumda var olan değer ve ahlaki bireye benimsetme çabası, dini bakış açısıyla dini değerleri önemseyen bir birey yetiştirme çabası, hümanist bakış açısıyla ise insanın benliğini geliştirme ve kendisinin farkına varmasını sağlama çabası olarak tanımlanabilmektedir (Meydan, 2022). UNESCO ise değerler eğitimini

“çocukların ve gençlerin pozitif değerleri keşfedip geliştirmeleri ve kendi potansiyellerine göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel gayretler” olarak tanımlanmaktadır (UNESCO, 2010).

Değerler eğitiminin hedefi, insanın kendini tanımlamasını, anlamasını ve iyi bir hayat yaşamasını sağlamak olmalıdır. İnsanın diğer canlılarla arasındaki değer farkını ona hissettiren ve insan ilişkilerinde sevgi, saygı, dürüstlük, güven ve doğruluk gibi temel değerlerin önemini belirten bir eğitim olmalıdır (Kale, 2004).

Değerler kalıtsal değildir; birey değerleri gelişim dönemlerine uygun bir şekilde yaşayarak öğrenir. Bu öğrenme ise bilgi, duygu ve davranış boyutunun birleşimi ile mümkündür. Birey değerlerin ne olduğunu, içeriğini ve özelliklerini bilmeli, inanıp benimsemeli ve sahip olduğu bilgi ve duyguyu davranışlarına aktarmalıdır (Güngör, 2000).

Değer öğretiminin ilk aşaması aile ortamında başlamaktadır. Anne babaya hürmet, büyüklere saygı, küçüklere sevgi, doğruluk, dürüstlük, adil ve güvenilir olmak gibi değerler aile ortamı içerisinde öğrenilmektedir. Ailenin çocuğa rol model olması, zamanla topluma değerlerini bilen yetenekli bireylerin kazanılmasını sağlayacaktır (Nirun, 1994).

Aile ortamında başlayıp okulla devam eden eğitim sürecinde birey sosyalleşerek değer kazanımını arttırmaktadır. Okul servisi, spor salonu, okul koridorları, kantin, bahçe vb. alanlar, arkadaş, din ve medya gibi unsurlar değer eğitiminin bir parçasıdır. Değerler, zaman ve yer belirtmeksizin her an öğrenim ve öğretime konu olmaktadır. Küçükahmet (2004)'e göre, okullar çocuğun doğal eğitimcilerinin (aile, komşu, çevre) eksik ve yanlış öğretimlerini gerçek eğitimciler yoluyla düzeltmektedir. Okullar, olumsuz etkileri bertaraf ederek topluma faydalı bireyler yetiştirmeyi sağlamaktadır.

Toplumların modernleşmesi değerlerin önemini azalmasına neden olarak toplumsal ve bireysel birçok soruna yol açmaktadır. Yapılan çalışmalarda; boşanma oranlarının artması, uyuşturucu madde bağımlılarının çoğalması, insanların yalnızlaşması, güvenlik sorunlarının artması gibi problemlerin arttığı belirtilmektedir. Bu problemlerin temelinde bireylerin ve toplumların değerlerden uzaklaşması, değerlerin önemini yitirmesi yer almaktadır. Problemlerin ise ancak değer eğitimi ile çözüme kavuşması mümkündür (Tokdemir, 2007).

Değerler eğitimi kavramı isimlendirme, amaç ve kazandırılacak değerler açısından ülkelere göre farklılık göstermektedir. Amerika'da karakter eğitimi, İngiltere'de değer eğitimi, Avrupa Birliği literatüründe ise vatandaşlık eğitimi kavramı daha çok kullanılmaktadır. Dünya genelinde ise şemsiye bir kavram olarak değerler eğitiminin kullanımı daha yaygındır (Meydan, 2022).

2.5.1. Değer Eğitiminin Kapsamı

Eğitim, iyi bir insan, iyi bir yaşam ve iyi bir toplum oluşturmak için gösterilen çabadır (Akbaş, 2004). Değer eğitimi ise çocuğun birey ve topluma uyumlu bir gelecek oluşturmasında kendisine ve çevresine düşen sorumluluğun bilincinde olmasını sağlamaktır. Değer eğitiminde çocuğun gelişimsel özelliklerinin bilinmesi ve bu özellikler dikkate alınarak bir eğitim sunulması kalıcılık ve devamlılık açısından son derece önemlidir. Bununla birlikte milli ve kültürel değerleri koruyup geliştirmek ve çocuğa benimsetmek de değer eğitiminin bir parçasıdır. Mutlu bir yaşam için başkalarına yardım etmeyi amaçlayan değer eğitimi, bireyin belirli değerleri fark etmesini, yeni değerler üretmesini, özümsemesini ve bu değerleri davranışlarına yansıtmasını sağlayarak bireye yardım etmeye çalışmaktadır (Kılınç, 2015).

Değerler, duyuşsal alanın önemli bir parçasını oluşturan kapsamlı bir kavramdır. Sevgi, saygı, bir arada yaşama, toplumun değer yargılarını benimseme ve yaşatma, ahlak, kişiliği geliştirme, olumlu karakter oluşturma gibi geniş kapsamlı konular değer eğitiminin içeriğinde değerlendirilebilir (Yuvacı, Şafak ve Şirin, 2013).

Değerler eğitiminin gerekliliği hususunda uzlaşılmasına rağmen öğretim aşamasında hangi değerlerin verilmesi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bailey'e göre bir eğitim kurumunun değerlerinin belirlenmesinde birey, ilişkiler, toplum ve çevre unsurlarına dikkat edilmelidir. Kinnier, Kernes ve Dautheribes'in uluslararası incelemeler sonucunda oluşturduğu evrensel değerler listesinde; gerçeği arama, adaleti arama, kendini koruma ve kendine saygı gösterme, benmerkezci olmama, davranışlarından sorumlu olma ve vicdanına göre hareket etme, tüm insanların birbirine bağımlı olmasına saygı duyma, başkalarına yardım etme, diğer insanlara karşı hoşgörülü, saygılı ve bağışlayıcı olma, başkalarına zarar vermeme, çevreyi ve diğer canlıları koruma değerleri yer almaktadır (Çengelci, 2010).

Toplumdan topluma farklılık gösteren değerler, ülkeler arasında değer eğitimi kapsamında da farklılık arz etmektedir. Ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2018 Sosyal bilgiler dersi öğretim programında (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar) “Değerlerimiz” başlığı altında yer alan kök değerler; “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” olarak belirlenmiştir (MEB, 2018, s. 4).

Yeni Zellanda'da değer eğitimi kapsamında; doğruluk, itaat etme, başkalarını düşünme, dürüstlük, saygı, sorumluluk, iyi kalplilik, merhamet ve görev değerleri yer almaktadır. Avustralya'da; tarafsızlık, gerçeğe saygı, akıl yürütmeye saygı, adalet, eşitlik, başkalarının iyiliğini düşünme, özgürlük, çeşitliliği kabul etme, çatışmalara barışçıl çözüm arama değerleri yer almaktadır. İngiltere'de; doğruluk, adalet, dürüstlük, güven, öz saygı, saygı, sorumluluk, hakkaniyet, insancılık, farklılıklara saygı değerleri yer almaktadır. Japonya'da; adalet, topluma saygı, doğaya saygı, büyüklere saygı, ebeveyne saygı, çalışkanlık, cesaret, içtenlik, özgürlük, düzen, nezaket, kibarlık, arkadaşlık, alçak gönüllülük, millet sevgisi, diğer kültürlerle saygı ve vatan sevgisi değerleri yer almaktadır. ABD'de; özgürlük, gizlilik, doğruluk, hukukun üstünlüğü, insan onuru, adalet, sadakat, uluslararası insan hakları, hakkaniyet, eşitlik, sorumluluk, dürüstlük ve otoriteye saygı değerleri yer almaktadır (Katılmış, 2010).

Yukarıda değinilen ülkelerin eğitim programında temel aldıkları değerler incelendiğinde saygı değerinin ülkemiz dahil diğer ülkelerin hepsinde de yer aldığı dikkat çekmektedir. Ülkemizde ve Yeni Zellanda'da genel bir ifadeyle belirtilen değer kavramının, diğer ülkelerde aklî, toplumsal, siyasal ve kültürel pek çok ögeye dikkat çekerek çeşitlendirildiği görülmektedir.

2.5.2. Değer Eğitiminin Önemi

İnsan, değerlerinin bilincinde olan, eğiten ve eğitilen bir varlıktır. Değer ise insanın davranışları sonucu oluşan ve sürdürülebilir bir olgudur. İnsanoğlu varlık gayesini açıklamak, yaşamsal faaliyetlerin devamlılığını sağlamak için değer olgusuna ihtiyaç duymaktadır.

Eğitim kelimesi ise değer kavramı ile bir arada kullanılmaktadır. Ahmet Cevizci'ye göre eğitim, toplumdaki genç bireyleri yaşantılarında ve çevrelerinde yer alan değerler ve bilgiler doğrultusunda değiştirme ve dönüştürme işidir. Hilmi Ziya

Ülken'e göre ise eğitim, ruhu ve karakteri oluşturan, bireye ve millete sahip oldukları bütün değerleri benimseten bir yapıdadır. Kısacası eğitim, bireye değer kazandırma ve bu değerler doğrultusunda değişim sağlama işlevi görmektedir (Ünlüer, 2013).

Değerler, bir toplumun yapı taşını oluşturan, bireyleri ortak paydada buluşturan ve insan hayatını kolaylaştıran bir anahtar görevi üstlenmektedir. Bu denli önemli olan bir ögenin eğitim yoluyla aktarılması zaruriyet arz etmektedir. Eğitim, Einstein'ın belirttiği gibi bireylere “sadece bir konuda uzmanlık bilgisi değil; bireylerin kişiliğini geliştirerek onlarda güzellik duygusu ve ahlaken iyi olma bilinci de” kazandırmalıdır (Arıkan, 2011, s. 5). Bu bağlamda ele alınacak değerler eğitimi ise bireydeki insani değerleri içselleştirerek kendisi, çevresi ve doğa ile uyumlu bir şekilde yaşamasını sağlamalıdır.

Değerlerin eğitim yoluyla aktarılması toplumsal açıdan önem arz etmektedir. Arslanoğlu (2005), toplumsal değerlerin bilincinde olan bireylerin toplumu olumlu yönde değiştireceklerini ve yaşadıkları coğrafyayı güçlü ve kalkınmış bir ülke seviyesine getirebileceklerini belirtmektedir. Bunun aksi bir durumla karşılaşıldığında ise toplumun ahlaki, hukuki ve ekonomik yönden olumsuz etkilenerek başka toplumlara bağımlı hale gelebileceğine dikkat çekmektedir.

Değerler sisteminin, bir toplumdaki ödül ve ceza anlayışının temelini oluşturduğunu savunan Fichter'a göre, değerleri olmayan bir toplum, en güçlü kontrol aracını da yitirmiştir. Çünkü değerler, toplumdaki davranışların değerlendirileceği ölçütleri belirlemektedir. Bireylere neyin yasak olduğu, onlardan neyin istendiği, neye göre ödül veya ceza uygulanacağı toplumdaki değerlere göre tespit edilmektedir. Değerler olmadığında ise tespit edilen davranışların analizi ortadan kalkmaktadır (Kumbasar, 2011).

Günümüzde hızla yaşanan sosyal gelişme ve değişimler, kişisel ve toplumsal karmaşayı beraberinde getirmektedir. Değerler eğitimi ise bu gelişim ve değişime karşı birey ve toplumun sosyal-kültürel kimliklerini korumaya çalışmalı ve bu değişimi bir güç olarak değerlendirerek bilgili, duyarlı ve uygar bir toplum yetiştirmeyi amaçlamalıdır.

2.5.3. Değer Eğitimi Yaklaşımları

Değerler, bireylere sistemli bir şekilde aktarılmaktadır. Bu aktarım sürecinde ise değerlerin tutarlı ve uygulamalı nasıl kazandırılması gerektiği ile ilgili geçmişten günümüze kadar farklı yaklaşımların benimsendiği görülmektedir. Bunlar değer gerçekleştirme, karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi, etik, kanun ilişkili eğitim, eleştirel düşünce, değer sınıflama, empati geliştirme, iş birliği becerileri, karar verme becerileri, yaşam becerileri, uyuşturucu eğitimi, cinsellik eğitimi ve din eğitimi adları altında yapılan uygulamalardır (Veugelers, 2000).

Naylor ve Diem (1987) değerler eğitiminde değerler telkini, değer açıklama, değer analizi ve ahlakî sorgulama olmak üzere dört yaklaşım olduğunu belirtmektedirler (Aktepe, 2010).

2.5.3.1. Ahlakî Sorgulama Yaklaşımı

Ahlakî Sorgulama yaklaşımı Piaget ve Kohlberg'in bilişsel muhakeme, bilişsel düşünme, değer ikilemleri ve karar verme süreçleri ile ilgili yaptıkları çalışmalara dayanmaktadır (Fernandes, 1999'dan aktaran: Yazıcı, 2006).

Ahlakî Sorgulama yaklaşımının en büyük etki kaynağı olan Kohlberg, Piaget'in çalışmalarının bütününe yeniden inceleyerek halen etkisini sürdüren çağdaş bir yöntem geliştirmiştir. Kohlberg, Piaget'in aksine ahlaki gelişim safhasının 16 yaşına kadar uzadığını iddia etmiş ve 10-16 yaşlarındaki erkek çocuklarla ikişer saatlik mülakatlar yaparak onları bazı ikilemlerle karşı karşıya getirmiştir. Bu ikilemler karşısında nasıl davranacaklarını gerekçeleriyle açıklayan çocukların cevapları doğrultusunda altı ahlaki gelişim merhalesi ortaya koymuştur. Bu merhaleler ikişer düzeyden oluşan üç farklı ahlaki gelişim tipini ifade etmektedir (Güngör, 2000).

Kohlberg ahlakî gelişimi, "Gelenek öncesi, Geleneksel ve Gelenek sonrası" olmak üzere üç farklı düzeyde ele almıştır. Gelenek öncesinde iyi ve kötü, davranışın sonucuna ve kural koyucu otoritenin gücüne göre belirlenmektedir. İyi, büyüklerin onayladığı ve mükafat verdikleri davranışken kötü, bunun aksidir. Gelenek öncesi düzey, ceza ve itaat, ilkel hazcılık olmak üzere iki evreden oluşmaktadır. Ceza ve itaat evresinde cezadan kaçınma ve kurallara uyma davranışı görülmektedir. İlkel hazcılık evresinde ise birey kendi ihtiyaçlarını karşılamak için alışveriş eğilimindedir.

Geleneksel düzeyde toplumsal kurallara uyma esastır. İyi çocuk- iyi kız, kanun ve nizam olmak üzere iki evreden oluşmaktadır. İyi çocuk- İyi kız evresinde başkalarını memnun etme ve onların onayını alma önemlidir. Kanun ve nizam evresinde ise kurallara uyma, otoriteye saygı ve sosyal düzeni koruma esastır. Gelenek sonrasında ahlak ilkeleri, onlara inanan bireylerin ve grupların ötesinden ayrı olarak değerlendirilmektedir. Gelenek sonrası düzey, sosyal sözleşmelere uyma ve evrensel ahlak olmak üzere iki evreden oluşmaktadır. Sosyal sözleşmelere uyma evresinde, temel hak ve hürriyetlere önem verilmekle birlikte toplumun faydası adına yasaların değişebileceğine inanılır. Evrensel ahlak evresinde ise davranışlara adalet, insan hakları, eşitlik ve insana saygı vb. unsurlar yön verir (Doğanay, 2006).

Kohlberg, kuramının eğitimde öğrencilerin mevcut ahlaki akıl yürütme düzeylerinin saptanmasında, ahlaki akıl yürütme düzeylerinin yükseltilmesinde ve adil toplum okullarının ortaya çıkmasında kullanılabileceğini göstermektedir. Ahlaki sorgulama yaklaşımında öğretmenin rolü, çocuklara gerçek yaşamda karşılaşılabilecekleri ahlaki bir ikilem vererek yaptığı grup çalışması ile birlikte öğrencilerin düşünerek verilen yargıda sağlıklı bir değere varmaya çalışmasını sağlamaktır. Ahlaki ikilemler oluşturulurken; ikilemlerin dersteki konuyla bağlantılı, basit, açık uçlu, öğrencilerin düzeyine uygun olmasına ve çatışmanın akıl yürütme boyutunu yansıtmasına dikkat edilmelidir (Doğanay, 2006).

Akbaş (2004)'a göre bu yöntemde amaç, öğrencilerin davranışlarını yönlendirecek ahlaki ilkeler geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Öğrenci değerlendirme yaparken sunduğu çözümler bireyin ahlaki gelişimi hakkında bilgi vermektedir. Bu yöntemde önemli olan öğrencinin çözümü değil, neden o çözüme ulaştığıdır.

2.5.3.2. Değer Belirginleştirme Yaklaşımı

1960'ların sonu ve 1970'li yıllarda özellikle ABD'de etkili olan yaklaşım, telkine dayalı değer öğretiminin etkisini kaybettiği düşüncesinden hareketle Sidney Simon ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Onlara göre gençlerin aile ve öğretmenlerinin dışında, akran grupları, yazılı basın, sinema ve sanat dünyasının yıldızları gibi daha çok alternatiflere sahip olması değer çatışması yaşamasına sebep olacaktır. Bu nedenle gençlere yardım edilerek kendi değerlerini açık bir şekilde anlamaları sağlanmalıdır (Akbaş, 2008).

Değer belirginleştirme sürecinde rol oynama, grup tartışması, düşünce kağıtları, açık uçlu sorular, otobiyografi, oylama, görüşme, alıntılama, öğrenci raporları gibi pek çok yöntem kullanılabilir (Bacanlı, 2006).

Leming'e göre değer belirginleştirme yaklaşımının dört anahtar ögesi bulunmaktadır (Leming, 1997'den aktaran: Tokdemir, 2007, s. 40-41).

1. Hayata odaklanma: İnsanların dikkatleri kendi hayatlarına ve değerlerine çekilmelidir.

2. Kabullenme: Değer açıklayan kişi, diğerlerini yargılamadan oldukları gibi kabul etmelidir.

3. Daha fazlasını yansıtmaya davet: Bireylerin değerlerini kabullenmeyle beraber onların değerlerini açığa vurmasını sağlamak için cesaretlendirilmelidir.

4. Kişisel gücü artırma: Bu yaklaşım, düşünce ve değerleri açıklamanın yanında kişisel gelişimi de arttırmayı sağlar.

Değer belirginleştirme yöntemi, bireyin değerleri keşfetmesi için bir araç görevindedir. Öğrencilerin cesaretlendirilerek kendi değerlerini tanımlamalarını, serbestçe seçim yapmalarını ve bu sayede kendilerini gerçekleştirmelerini sağlar.

Raths, Harmin ve Simon'a göre değer belirginleştirme yaklaşımı öğrencilere değer empoze edilmeden üç farklı basamakta kazandırılır (Dilmaç, 2007).

Seçme

- Çocukların değerleri özgürce seçmeleri için cesaretlendirme
- Değerleri belirginleştirirken farklı seçenekler oluşturmasına destek olma
- Belirlenen seçeneklerin değerlendirilmesinde yardımcı olma

Ödüllendirme

- Yaptığı seçimle ilgili mutlu ve tatmin olma süreci
- Seçimlerinin başkaları tarafından tasdiki için fırsat verme

Davranmak

- Seçtiği ve yaşadığı değer yargıları arasında tutarlı davranmayı sağlama
- Çocuklara davranışlarının tekrarı için yardımcı olma

Akbaş (2008)' a göre bu basamaklar ile çocukların değerlerini ortaya çıkarması ve yaşamlarında uygulayarak değerleri içselleştirmeleri amaçlanmaktadır.

2.5.3.3. Telkin Yaklaşımı

Telkin yaklaşımı 1970 yılında Blanchette ve diğerleri tarafından geliştirilmiştir. Bu yaklaşım, öğrencilere belirli değerleri aşlamayı, bu değerlerin öğrenciler tarafından benimsenmesini sağlamayı ve öğrencilerin sahip oldukları değerleri değiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşımda süreç içerisinde; model olma, olumlu ve olumsuz pekiştirme, küçümseme, azarlama, alternatifleri düzenleme, tamamlanmamış veya taraflı veriler sağlama, oyunlar ve benzetimler, rol oynama ve buluş yoluyla öğrenme yöntemleri kullanılmaktadır (İşcan Demirhan, 2007).

Telkin, öğretmenler ve yetişkinler tarafından öğrencilere tekrar ettirme yoluyla neyi öğrenip neyi öğrenmeleri gerektiğini ifade eden öğrenme yöntemi sürecidir (Akyüz, 1993). Telkin yaklaşımında yeterince söyler ve gösterirseniz insanlar sonunda sizin istediğiniz gibi davranacaktır varsayımı yer almaktadır. Veli ve öğretmenlerin “İyi bir kız böyle yapmaz, Çocuklar büyüklerine saygı gösterir.” gibi ifadeleri telkin yönteminin kullanımına örnek gösterilmektedir (Welton ve Mallan, 1999’ dan aktaran: Akbaş, 2004, s. 96). Veliler, telkin yöntemini öğretmenlerden daha başarılı şekilde kullanmaktadır. Bunun sebebi ise çocukların doğumundan itibaren yanlarında olarak onların değerlerini ve davranışlarını öğütlerle yönlendirmeleridir (Simon, 1972). Bu yöntemde kontrol yetişkindedir. Bireyin sorgulamaksızın, sunulan değeri olduğu gibi kabul etmesi beklenmektedir.

Değer eğitiminde geleneksel yaklaşım olarak kabul gören telkin yaklaşımı, 1920’ler ve sonrasında karakter eğitimi içerisinde bir metot olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise daha çok izciler, ordu ve dini organizasyonlar gibi kurumlarda kullanılan yaklaşım çocukların eğitiminde büyük insanların, tarihi kahramanların yaşamlarından örneklerin çalışması ile uygulanabilir (Leming, 1997’den aktaran: Tokdemir, 2007) Yaşam öykülerinin anlatılması çocukların, diğer bireylerin davranışlarının ahlaki sorumluluğu konusunda düşünmelerini sağlamaktadır (Akbaş, 2004).

2.5.3.4. Değer Analizi Yaklaşımı

Değer analizi yaklaşımı, bireyin kendi değerlerini oluşturmasına ve yaşam becerileri geliştirmesine olanak sağlamak amacıyla kullanılır. Bu yaklaşımda değer içeren

sorunlar duygusal olmadan, akılcı, mantıklı ve sistematik bir şekilde değerlendirilir. Öğrenciler, çözüme yönelik seçenekler sunar, yargılamalarda bulunur ve ürettiği alternatiflerden en iyi sonucu ortaya koyar. Bu yaklaşımda, “başkalarının eşyalarını almamalıyız” şeklinde öğütler verilmek yerine, bulduğu cüzdanı sahibine iade eden öğrencinin davranışının neden doğru ve dürüst olduğu her yönüyle tartışılır. Bu yöntemle telkinde bulunmaktan ziyade, ortaya konulan kanıt ve sonuçları değerlendirerek çocukların kendi kendilerine karara ulaşmaları sağlanır (Akbaş, 2008).

Değer analizi bilimsel problem çözme basamaklarıyla benzerlik sağlayan yedi aşamada gerçekleşir (Welton ve Mallan, 1999’dan aktaran: Akbaş, 2004, s. 102-103).

1. Problemin tanımlanması.
2. Problemin ve alternatif yolların açıklanması.
3. Her alternatifle ilgili kanıtlar toplayarak sonucun tahmin edilmesi.
4. Kanıtların değerlendirilmesi ve uzun vadeli sonuçların öngörülmesi.
5. Oluşacak durumun yeniden tanımlanması.
6. Her durum için mümkün olan sonucun değerlendirilmesi ve açıklanması.
7. Alternatifler arasından seçme ve uygun hareket için karar alma.

Aşamalar öğrenciler bütün yeterliliklere sahip olana kadar uygulanır. Tokdemir (2007)’e göre bu yaklaşım kanıtların toplanması ve değerlendirilmesi basamaklarını içerdiği için değer açıklama yaklaşımından ayrılmaktadır. Bu yönüyle problem çözme yöntemine benzeyen yaklaşım bilişsel açıdan diğer yaklaşımlara göre daha güçlü yönleri içinde barındırmaktadır.

2.6. Çocuk Edebiyatı ve Değer Eğitimi

Çocuk, Dilidüzgün (2008, s. 39)’e göre, “kendine özgü algıları olan, dünyayı kendi bakış açısıyla değerlendiren; sosyal, dilsel, ruhsal yetileri yetişkinlerin dünyasıyla henüz bütünüyle örtüşmeyen bir varlıktır.” Arapça *edb* kökünden türemiş bir kelime olan edebiyat, Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlükte “Olay, düşünce, duygu ve imajların dil aracılığı ile biçimlendirilmesi sanatı, yazın, literatür” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1998, s. 670).

Sever (2019, s.17)’e göre çocuk edebiyatı, “erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan

dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” Kendine özgü birtakım nitelikleri olan, bununla birlikte kültürel, toplumsal ve ruhsal temelleri bulunan çok boyutlu ve çok katmanlı bir edebiyat alanı olarak değerlendirilen çocuk edebiyatı (Karagül, 2020), nitelikli içeriği ile çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkelerini esas alarak iyiye ve güzele yönlendiren, çocuklara okuma alışkanlığı kazandırarak merak duygusunu arttıran ve hayal dünyasını genişleten eserlerin bütünüdür.

Edebiyat, konusu insan olan, insanın yaşadığı duygu, düşünce ve değerleri şekillendirerek topluma sunan bir yapıya sahiptir. Kültür, sanat, siyaset, ekonomi vb. her konu; saygı, mutluluk, adalet, sevgi, alçakgönüllülük, merhamet gibi her değer insanı esas aldığı için edebiyatın ayrılmaz bir parçasıdır. Edebiyat, okuyucuya sunduğu uygun eserler vasıtasıyla değerlerin tanımını ve önemini, toplumsal ve bireysel ilişkilerdeki rolünü öğretirken değerlerin benimsetilmesi ve kazandırılmasında etkin bir rol oynamaktadır.

Edebiyat yapıtları, sanatsal anlatımlarla bireyin değerlere karşı istemsizce yönelimini sağlar. İnsanlığa aykırı durum ve davranışlara karşı, okurun duyuşsal yönlerini etkileyecek anlatımlarla tepki gösterir. Sözcükleri, sıradanlaşmış anlamlarından soyutlayarak yeni ve olağanüstü anlamlarla zenginleştirir. Toplumlarda var olan değerleri süzgeçten geçirerek yeni ve daha insancıl değerlerin oluşmasına katkı sağlar. Oluşturduğu değerleri okura etkileyici bir üslupla sunarak değerlerin önemini fark etmesini ve bu değerlere karşı duyarlı olmasını sağlar.

Edebiyat yapıtları, okuru hayatta karşılaşılabilecekleri her türlü ayrımcılık, insan hakları, adalete aykırı durumlar ve kalıp yargılar gibi gerçeklerle buluşturarak bu tür tutumların insanlığa verdiği zararları fark etmelerini sağlarlar. Kitaplardaki karakterlerle ilişki kurarak onların sorunları nasıl çözdüklerine tanıklık eden okur, deneyim kazanarak daha duyarlı, düşünceli, bilinçli, anlayışlı, mantıklı ve farkındalık düzeyi yüksek bir birey olarak topluma katkı sağlar (Aslan, 2019).

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun yaşadığı topluma ait milli ve kültürel değerlerle birlikte evrensel değerleri de içinde barındırmalıdır. Çocuğa sevgi, saygı, yardımseverlik, paylaşma, adalet, hoşgörü, barış, alçakgönüllülük, mutluluk vb. değerleri benimsetme ve öğretme; çocuğu yaşama hazırlamaya yardımcı olan görgü kuralları, sorumluluk, iş birliği ve başarısızlığı kabullenme vb. değerlerin

oluşturulmasını sağlama; insanı, çevreyi ve kendi dünyasını anlama ve anlamlandırma gibi fonksiyonlara sahip olmalıdır (MEB, 2013). Çocuk edebiyatı ürünleri çocuğa, kendi kültürel değerleriyle birlikte başka toplumların kültürel değerlerini de fark ettirerek toplumsallaşabilmesini ve farklılıklara karşı hoşgörü duygusunu geliştirebilmesini sağlar (Aslan, 2019).

Çocuklara değerlerin ve erdemlerin önemini aktarırken geçmişten günümüze kadar bütün toplumlar efsanelerden, masallardan, halk öykülerinden, halk türküleri gibi folklor ürünlerinden; anlatı, öykü, şiir, roman gibi yazınsal türlerden faydalanmıştır (Aslan, 2019). Literatüre bakıldığında pek çok yazar, edebiyatın değer aktarmada etkili olduğunu savunmaktadır. Örneğin; Kavcar (1999, s. 6), “Edebi eserler hem bireysel hayatla hem de sosyal hayatla ilgili olarak, iyiye, güzele ve doğruya yönelme yolunda, yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir.” cümleleriyle edebiyatın insanları telkin yöntemiyle değerler ışığında eğittiğini belirtmektedir. Gönen (2014, s. 277), şu cümleleriyle eserlerde yer alan karakterlerin çocuklarda değer oluşumunu etkilediğini ifade etmektedir:

Kitaplardaki karakterler çocukların kendi yanlış ve doğrularını formüle ederek ahlaki değerlendirmeler yapmalarını ve olumlu benlik geliştirmelerini sağlar. Çocuk kitapları birer sanat eseri örneği olduğu için çocukların edebi ve estetik eserleri tanımalarını ve o değerleri oluşturmalarını sağlarlar.

Hourihan (1997), insanların kendisini ve yaşadığı toplumu tanımlamak için yararlandığı öykülerin, bir kuşaktan diğerine değer aktarımı sağlayan en güçlü araç olduğunu ifade etmektedir. Short, Lynch-Brown ve Tomlinson (2011), edebiyat ürünlerinde yer alan karakterlerin, okurun doğruya ve yanlışa yönelik kendi kavram dünyasını oluşturarak kişilik eğitimine katkı sağladığını ifade etmektedir. Çevik ve Müldür (2014) edebiyatın, toplum değerlerini koruma ve toplumun devamlılığını sağlama görevlerini üstlendiğini belirtmektedir. Ataç (1968), bir toplumdaki ahlaki ilerleme ve düzelenin, edebiyat ve sanat merakının canlanmasıyla mümkün olduğunu ifade etmektedir. Uçan (2006) ise, cimriliği Grendet Baba’dan, şefkati Groit Baba’dan, acımasızlığı ve entrikayı Dostoyevski’den, yalnızlığı Kaldırımlar şiirinden

öğrenebileceğimizi söyleyerek dünya edebiyatında yer alan bazı eserlerin de değer öğreniminde kullanılabilceğini belirtmektedir.

Kumbasar (2011)'a göre bir çocuk, okuduğu bir masalın dünyasında sevdiği için yola düşüp zorluklarla baş ederken sabrı, sevgiyi ve yardımseverliği öğrenir. Başka bir hikâyede ise öğretmen olur; öğrencilerine saygıyı, adaleti, temiz ve misafirperver olmayı öğretir. Başka bir romanda ise ülkesi için savaşan asker olur; cesareti, vatanseverliği, sorumluluğu ve özgürlüğü tanır. Dolayısıyla edebiyat, sunduğu eserlerin içeriğindeki karakter, olay örgüsü ve diyaloglar vasıtasıyla çocuğa dolaylı yoldan değer eğitimi vererek duyuşsal, ahlaki ve bilişsel olarak çocuğu eğitir.

2.6.1. Masalların Değer Eğitimindeki İşlevi

Masal, Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlükte “Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâyeye” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1998, s. 1510). Bununla birlikte masallar, “genellikle yaşanmamış ve yaşanması muhtemel olmayan bazı olay ve durumlarla ilintili olabileceği gibi, yaşanmış fakat sonradan dilden dile anlatıla gelen olağanüstülüklerle bürünmüş bir sözlü ve yazılı edebiyat ürünü” (Özdemir ve Ataş, 2021, s. 483) olarak da ifade edilmektedir.

Masallar, insanın içinde var olan çocuksuluğu ortaya çıkaran bir güce sahiptir. Bu güç ile masallar, çocuk ruhunu besleyip zenginleştirerek çocuğu hayatta karşılaşılabileceği her duruma hazır hale getirir. Masallar, hayal aleminde var olan sembolik unsurlardan arındığında çocuğu gerçek hayatla buluşturur. Masallar vasıtasıyla gerçek hayatı çocuksu bir dille öğrenen çocuk, yaşayacağı olaylara karşı tecrübe kazanmış olur (Şirin, 1994).

Masalların çocuk eğitiminde önemli bir yeri olduğunu vurgulayan Cintoş Yıldız (2011)'a göre bu çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk duyarlılığını etkin bir biçimde yansıtan edebi türlerden biridir. Masallar, çocuğun ilgisini üzerine çekerek ona farkında olmadan birçok değer öğretimini sağlamaktadır. Sevgi, saygı, dürüstlük, iyilik, mutluluk, adalet, hoşgörü, yardımlaşma, paylaşma, çalışkanlık, dostluk, özgüven, özsaygı vb. birçok değer ve erdemin kazanılmasını sağlayan masallar, çocukların davranışlarının biçimlenmesinde örnek ve rol model olma özelliği taşımaktadır.

Masallar, bireyin hayat ve doğa arasındaki bağı, davranışlarını ve duygularını konu almaktadır. Bireyin doğayla mücadeleye başladığı andan itibaren var olan olağanüstü unsurlar masallarda gizlidir. Bu nedenle masallarda eski kültürlere, dinlere ve törelere ait pek çok unsur mevcuttur. Bir ülkenin herhangi bir beldesinde anlatılagelmiş bir masal ve masalda var olan bazı unsurlar başka bir ülkede de var olmaktadır. Bu durumdaki masallar, milli ve evrensel değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında yarar sağlamaktadır (Karatay, 2007).

Masallar, kültürel ve evrensel değerlerin geçmiş ile gelecek arasındaki bağı koruyarak sağlam kalmasını sağlayan ürünlerdir. Ziya Gökalp de, “Bir milletin eski seciyesi, eski mefkûreleri masallarında mahfuzdur.” sözüyle masalların toplumların kültürel özelliklerini yansıttığını ve kültür aktarımı sağladığını belirtmektedir (Alangu, 1983, s. 252). Toplumlar, yaşadıkları kültürle orantılı olarak değer yargıları oluşturmaktadır. Bu nedenle masallarla sağlanan kültür aktarımı, beraberinde değer aktarımını da getirmektedir.

İnsanın hayal dünyasında oluşan masallar, sıra dışı olarak nitelendirilse de temelinde insan yaşamının gerçeğini barındırmaktadır. İnsanoğlu masallarda yansıttığı yaşam gerçeğini olay örgüsü ve karakterlere yükleyerek okuyucuya aktarmakta ve bu şekilde çocuğu gerçek yaşamla karşı karşıya bırakmaktadır. Çocuk okuyucu ise masallar yoluyla kendi benliğini ve hayatı farklı yönleri ile tanımaya ve algılamaya çalışarak vuku bulan olaylar karşısında farklı bakış açıları geliştirmektedir.

Masallarda yer alan olay örgüsü, zıtlıkların birleşiminden meydana gelmektedir. İyi- kötü, tembel- çalışkan, dürüst- yalancı, cesur- korkak, adil- zalim gibi zıtlıkların varlığı çocukta bu ve benzeri karşıtlıkları ayırt etme, değerlendirme ve karşılaştırma imkânı sunmaktadır. İyi- kötü ikileminin anlatıldığı ve iyilerin zaferiyle sonuçlanan masallar, çocuklarda güzelliğe ve iyiliğe karşı meyli arttırarak zihinlerinde her daim iyiliğin hâkim olacağı bilinci oluşturmaktadır. Bununla birlikte masallarda iyi ve doğru davranış sergileyenlerin, çevreleri tarafından yardım görecekları ve bu sayede başarıya erişecekleri; yapılan bir iyiliğe iyilikle karşılık geleceği mesajı, çocuklarda yaşadıkları her anda olumlu düşünme becerisi kazandıracaktır. Masallarda ulaşılması zor hedefler ve bu hedeflere ulaşma sürecindeki irade, gücün sınanması ve yeterliliğe erişebilme özellikleri de işlenmektedir. Bu özellikler çocuklarda strateji geliştirme, zorluklara karşı sabretme ve pes etmeme gibi olumlu nitelikler kazandıracaktır. Masallarda kötü

kahramanın zaferi sonucunda geri dönüşü mümkün olmayan çatışmaların yaşanacağı anlatılarak çocukların her koşulda iyilikten ve doğruluktan yana olmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Masallarda beklenmedik bir anda beklenmedik varlıklar tarafından gelen yardımlar çocuğa, hayatta iyiler için tesadüflerin olabildiğini ve bütün varlıkların değerli olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum çocuğa hayvan ve insan sevgisini aşılıyarak var olan her canlıya değer verme duygusunu geliştirmektedir (Karatay, 2007).

Masallar, çocuğun bilişsel, sosyal, ahlaki gelişimiyle beraber ruhsal gelişimine de katkı sağlamaktadır. Ruhsal ihtiyaçları istenilen ölçüde karşılanan çocuk, kendi benliğini keşfeden, yaratıcı düşünen, toplumsal ve evrensel değerlere bağlı, üretken, doğaya ve insanlara duyarlı bir birey olarak toplumda başarılı bir kimliğe sahip olacaktır.

2.6.2. Keloğlan Masalları ve Değer Eğitimi

Keloğlan Masalları, Türk toplumunun kültürünü ve değer yargılarını yansıtan, nesillerden nesillere aktarılarak günümüze kadar ulaşan önemli eserlerdendir (Akkaya, 2014). Ergun (2005, s. 78), Keloğlan karakterinin kültürümüzdeki önemini, “Keloğlan, bütün Türk dünyasında ve kültürümüzün bütün katmanlarında yaygın, milli bir motiftir.” sözleriyle ifade etmektedir.

Bir masal kahramanı olan Keloğlan, yardımsever, paylaşmayı seven, sevecen, sorumluluk bilinci ve sade bir yaşantısı olan, hoşgörülü, cesaretli, alçakgönüllü, zor zamanlarda bile mutlu olmayı bilen, samimi, doğru sözlü, sözünün eri, akıllı, gözü açık, saygılı, tokgözlü ve iyi kalpli oluşu ile var olan güzel erdemleri karakterinde barındırmaktadır. Duran (2012)’a göre Keloğlan, fakirliği, kelliği ve kimsesizliği yüzünden herkes tarafından küçümsense de dürüst, akıllı, yürekli ve kendinden emin duruşuyla her zaman karşılaştığı zorlukların üstesinden gelerek diğer masal kahramanlarından ayrılmaktadır.

Pratik zekasıyla Türk halkının temsilcisi olarak nitelendirilen Keloğlan, Türk insanının zekâsını, aklını, başarısını, azmini, şansını ve saflığını en iyi şekilde yansıtan bir karakterdir. Kültürümüzde önemli bir yere sahip olan Keloğlan karakteri ile Türk milletinin imkansız başarıma arzusu sembolize edilmektedir. Keloğlan, toplumda yaşanan yanlışları, tuhaf ve eğlendirici olayları fark edebilme ve fark ettirme

özelliğine sahiptir (Şimşek, 2016). Günay ve Tezel'e göre ise Keloğlan, her zaman mazlumun yanında, hakkın ve adaletin savunucusu olarak zor durumda olanlara yardım eli uzatmaktadır (Özer, 2019).

Keloğlan masalları aracılığıyla çocuklara, tembelliğin bırakılması gereken bir davranış olduğu, birlik ve beraberlikten yana olunması gerektiği, yardımseverliğin, paylaşmanın, sevginin, saygının, iyiliğin ve hoşgörünün insanları mutluluğa ulaştıracağı, affetmenin erdemlilik olduğu, çalarak değil çalışarak alın teriyle kazanmanın önemli olduğu, iyiliğin her daim bir mükafatının olacağı, bugünün işinin yarına bırakılmaması gerektiği ve insanın hiçbir zaman umudunu kaybetmemesi gerektiğine dair olumlu mesajlar verilmektedir. Bu olumlu mesajlar ise çocuk okurların, değerleri anlama, özümseme ve kazanmasında önemli rol oynamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, inceleme nesnesi ve veri kaynağı ile verilerin çözümlenmesi hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Çocuk edebiyatı yazarlarından Fatma Hilal Başal tarafından yazılan *Keloğlan Masalları* serisindeki kitapları barındırdıkları değerler bağlamında incelemeyi amaçlayan bu çalışma, temel nitel araştırma yaklaşımına göre desenlenmiştir. Nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma biçimidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 39). Nitel araştırmaların en belirgin özelliği, incelediği alana veya toplumsal kesite uzun süreli ve yoğun bir etkileşim süreci içinde bütüncül bir bakış açısıyla bakmaya olanak tanınmasıdır. Nitel araştırma, genellikle araştırmacının ölçme aracı olarak kendini gördüğü ve daha az ölçümlendirilmiş veri toplama araçlarının kullanıldığı, çözümlenmelerin genellikle sözcüklerle ve sözcüklerin bir araya getirildiği birtakım kodlar ve sembollerle yapıldığı çalışmalardır (Miles ve Huberman, 2015).

Bu çalışmada, araştırmaya konu olan olay, kişi ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılacağından (Karasar, 2009) araştırmada “tarama modeli” kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırmada, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme girişiminde bulunulmadan belirlenmek istenen durum, gözlenip tespit edilmiştir.

3.2. İnceleme Nesnesi ve Veri Kaynağı

Bu araştırmanın veri kaynağını, ülkemizdeki çocuk edebiyatı yazarlarından Fatma Hilal Başal’ın erken çocukluk dönemine yönelik yazmış olduğu ve Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları tarafından yayımlanan *Keloğlan Masalları* serisindeki 10 (on) çocuk kitabı oluşturmaktadır. Araştırmanın veri kaynağını oluşturan kitaplara ilişkin künye bilgileri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Araştırmanın Veri Kaynağını Oluşturan Kitaplara İlişkin Bilgiler

Kitabın Adı	Yazarı	Yayınevi	Basım Yılı	Sayfa Sayısı
Keloğlan Dersini Alıyor	Fatma Hilal Başal	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları	2022	22
Keloğlan ile Değirmenci	Fatma Hilal Başal	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları	2022	22
Keloğlan ile Hayat Pınarı	Fatma Hilal Başal	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları	2022	22
Keloğlan ile Haydutlar	Fatma Hilal Başal	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları	2022	22
Keloğlan ile Hekim	Fatma Hilal Başal	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları	2022	22
Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah	Fatma Hilal Başal	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları	2022	22
Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler	Fatma Hilal Başal	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları	2022	22
Keloğlan ile Köyde Yangın	Fatma Hilal Başal	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları	2022	22
Keloğlan ile Zehra Sultan	Fatma Hilal Başal	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları	2022	22
Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor	Fatma Hilal Başal	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları	2022	22

3.3. Verilerin Çözümlemesi

Bu çalışmada, yazılı birer araç olan çocuk kitapları üzerinde çalışıldığı için toplanan veriler, içerik çözümlemesi yoluyla incelenmiştir. Verilerin çözümlemesinde içerik çözümlemesi tekniklerinden “kategorisel çözümleme tekniği”nden yararlanılmıştır.

Çalışmanın güvenilirlik düzeyini belirlemek amacıyla, araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından seçkisiz olarak belirlenen üç kitap, iki ayrı araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiş, ardından bu iki araştırmacının değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Bunun için “Güvenirlik= Uzlaşma sayısı / Uzlaşma sayısı + Uzlaşmama sayısı” (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 81) biçimindeki formülden yararlanılmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda araştırmacıların değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık katsayısı 0,88 olarak bulunmuştur. Araştırmacıların yapmış oldukları değerlendirmeler arasındaki tutarlılık katsayısı 0,70’in üzerinde olduğundan, bu çalışmada incelenen kitapların güvenilir biçimde çözümlendiği söylenebilir (Strauss ve Corbin, 1990).

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan kitapların incelenmesi sonucu elde edilen veriler, tablolarda frekans (sıklık), yüzde ve yoğunluk puanı olarak gösterilmiştir. Yoğunluk puanı, “Kategori frekansı / Toplam ortalama sözcük sayısı” formülüne göre elde edilmiştir. Bu formülde kullanılan ortalama sözcük sayısı, her kitabın rastgele başından, ortasından ve sonundan seçilen üç sayfadaki sözcük sayısı, kitabın sayfa sayısının çarpılmasıyla bulunmuştur. Yoğunluk puanlarının hesaplanması sonucu bulunan sayıların çok küçük olması ve küçük sayılarla çalışmanın yorumlamada zorluk çıkarması nedeniyle tüm değerlere ait yoğunluk puanları 1000 ile çarpılmıştır. Böylece değerlendirmede, puanların anlaşılmasında ve verilerin yorumlanmasında kolaylık sağlanmıştır. Elde edilen istatistiksel çözümlerlerin yardımıyla veriler yorumlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarının incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular raporlaştırılmıştır.

4.1. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Keloğlan Dersini Alıyor masalı, Keloğlan ve anasının kış hazırlığı yapmasını konu alır. Keloğlan aslında çalışkan ve yardımsever olmasına rağmen tavukları yemlemek ve bahçeyi sulamak istemeyerek yatağında uyuyakalır. Rüyasında kış geldiğini ve annesinin battaniyeler içinde ısınmaya çalıştığını görür. Bahçeye çıkıp ev işlerini halleden Keloğlan, yaz boyunca bu işleri yapmadığına pişman olur. O sırada güneşin yakıcı sıcaklığıyla ter içinde uyanarak gördüğü rüyanın kâbus olduğunu anlar. Hemen bahçeye çıkarak tavukları yemler, odunları kesip istifler ve bostandaki sebzeleri sular. Bugünün işini yarına bırakmayarak görev ve sorumluluklarını üşenmeden yerine getirmesi gerektiğini anlar.

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından *Keloğlan Dersini Alıyor* adlı kitaptaki değerlerin frekans, yüzde ve yoğunluk puanları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları

DEĞERLER	F	%	YP
Alçak Gönüllülük	0	0	0
Barış/Huzur	0	0	0
Birlik	0	0	0
Dürüstlük	0	0	0
Hoşgörü (Tolerans)	1	4.5	1.14
Mutluluk	3	13.7	3.44
Özgürlük	0	0	0
Sadelik	1	4.5	1.14
Saygı	1	4.5	1.14
Sevgi	6	27.3	6.89
Sorumluluk	7	31.8	8.04
Yardımlaşma	3	13.7	3.44
Toplam	22	100.0	25.23

Keloğlan Dersini Alıyor masalında 7 farklı değer yer almakta ve bu değerler toplam 22 yerde geçmektedir. Masalda; hoşgörü (F=1), mutluluk (F=3), sadelik (F=1), saygı (F=1), sevgi (F=6), sorumluluk (F=7) ve yardımlaşma (F=3) değerlerine vurgu yapılmaktadır. Masalda en fazla sorumluluk değerine, en az ise hoşgörü, sadelik ve saygı değerlerine vurgu yapılmaktadır. Alçak gönüllülük, barış/huzur, birlik, dürüstlük, özgürlük değerlerine ise masalda yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 12. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 8	“Bilirim canım anam ama bu sıcakta boylu boyunca uzanıp yatmak varken kim çalışır ki?” demiş. Tembel olmadığına göre Keloğlan’ın bu mızımız hali de neymiş? Yoksa başına güneş mi geçmiş? Anası elini Keloğlan’ın alınına koymuş; çok şükür ateşi yokmuş. Belli ki üşenmiş. Anası gülümsemiş...

Masalın içeriğine bakıldığında; annesinin her zaman destekçisi olan Keloğlan’ın, yaz sıcaklığına dayanamayıp biraz dinlenip kalkacağına söz vererek tekrar yatması söz konusudur. Keloğlan’ın bu davranışının annesi tarafından sabırla karşılanması hoşgörü olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 13. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Dünyanın bir köşesinde, bereketli ve mutlu köylerden birinde, kutu gibi küçük bir evde, Keloğlan ile anası yaşarmış.
s. 16	Keloğlan, yüzünde güneş gibi parlayan mutlu bir gülümsemeye bahçeye çıkmış.
s. 20	Akşam serinliği çöktüğünde, Keloğlan yorgun ama bir o kadar da mutluymuş...

Mutluluk değeri, mutlu ifadesi ile üç yerde doğrudan ifade edilmektedir. Keloğlan’ın hazırlıksız yakalandığı kara kış kabusundan sonra pencereden parlayan güneşi görüp mutlu olması, kabustan uyandıktan sonra evi ve annesi için çalışıp kışa hazırlık yapması yorulsa da bugünün işini yarına bırakmadığı için onu mutlu etmektedir.

Tablo 14. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Dünyanın bir köşesinde, bereketli ve mutlu köylerden birinde, kutu gibi küçük bir evde, Keloğlan ile anası yaşarmış.

Sadelik değerine “kutu gibi küçük bir evde” ifadesiyle yer verilmektedir. Bu ifade Keloğlan ile annesinin yaşadığı evin, yalın ve abartıdan uzak bir yapısı olduğunu betimlemektedir.

Tablo 15. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Saygı Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 14	Neyse ki anası çorba yapmış da Keloğlan da içip sobanın yanında ısınınca kendine gelmiş. Kendine gelince aklı da başına gelmiş. Anacığının elini öpmüş.

Saygı değerinde büyüklere hürmet amaçlı nasıl davranılması gerektiği vurgulanmaktadır. Masalda Keloğlan’ın annesinin Keloğlan’a çorba yapması üzerine Keloğlan’ın, annesine yaşı gereği saygısından dolayı teşekkür etmek için elini öpmesi şeklinde ifade edilmektedir.

Tablo 16. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Birbirine sevgiyle bağlı olan, hayata sevgiyle bakan bu ana oğul herkes tarafından tanınmıştır.
s. 6	Kel oğlum keleş oğlum, vardım baktım kümeste bir lokma yem yok.
s. 8	Keloğlan miskin miskin doğrulup: “Bilirim canım anam ama bu sıcakta boylu boyunca uzanıp yatmak varken kim çalışır ki?” demiş.
s. 12	“Canım anam, gülüm anam, nedir bu kara kış? Ben gözümü aylarca mı dinlendirdim ki? Bir çorba kaynatsan da içimiz ısınsa.” demiş.
s. 14	Anacığının elini öpmüş. “Sen haklıydın anam. Gör bak bu yaz nasıl da karınca gibi çalışacağım. Emeksiz ekmek olmadığını donunca anladı bu oğlun.” demiş.
s. 18	“Aferin benim aslan oğluma! Bak ne de güzel doydu tavuklarımız, horozumuz, civcivlerimiz. Şimdi sen de doyur karnını ki bostana da el atasın, domatesleri, salatalıkları, biberleri suya doyurasın.”

Keloğlan ve annesinin birbirleriyle olan bağları ve hitap şekilleri masaldaki sevgi değerinin temelini oluşturmaktadır. Keloğlan'ın annesine “Canım anam, gülüm anam”; annesinin ise Keloğlan'a “Kel oğlum keleş oğlum, aslan oğlum” şeklinde hitap etmesi birbirlerine karşı koşulsuz sevginin ve verdikleri değerin bir göstergesidir. Keloğlan'ın babasının hayatta olmayışı ve tek çocuk olması, annesine bu denli bağlı ve sevgi dolu olmasının bir dayanağı olarak gösterilebilir. Keloğlan'ın annesinin elini öpmesi ise saygı değeri ile birlikte sevgi değerine de vurgu yapan örfi, ahlakî ve geleneksel bir hareket olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 17. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 2	Bu köyde halk, tüm köylerde olduğu gibi çalışır didindir; azığını yakacağını biriktirmiş. Hele bir kış hazırlığı yaparlarmış ki çiçekten çiçeğe konan arılar, arpa buğday taşıyan karıncalar bu çalışkanlığa imrenirmiş.
s. 2	Keloğlan ile anası da kış gelene kadar hazırlık yaparmış. Tarlalarında çalışır, hayvanlarını otlatır, evlerinin ve ahırlarının bakımıyla uğraşmıştır.
s. 8	Anası gülümsemiş, tatlı bir sesle şöyle demiş: “Sen yatarsan, ben yatarsam ne yer ne içeriz kara kışta? Odun topladım geldim, kırıp da yüklüğe dizmeye takatim yok. Çorbalığı hazır ettim, ambardan alıp da kaynatmaya gücüm yok.
s. 12	Keloğlan hem üzölmüş hem de utanmış. Hemen giyinip odun getirmek için bahçeye çıkmış. Anasının taşıdığı ama istiflemeye yardım etmediği için yüklüğe giremeyen odunlar, bahçenin köşesinde yığılıymış. Karlara bata çıka ıslak odunları yüklüğe taşımış.
s. 14	Sobayı yaktıktan sonra ambara çorbalık almaya inmiş.
s. 18	Tavukları buğday ve mısırla yemlemiş. Beslenme çabalarını hayranlıkla seyretmiş. Hiç vakit kaybetmeden odunların başına varmış. Almış eline keseri, çalışmaya başlamış. Tüm odunları kesip istifledikten sonra kümese gitmiş.
s. 20	Keloğlan dürümünü yedikten sonra aynı hızla bostana koşmuş. Fidelere zarar vermeden köklerini dikkatle sularken, ne kadar güzel olduklarını düşünmüş. Islak kuru demeden toprağın üzerinde salınmalarını izlemiş. Her birinin bambaşka renkte ve lezzette büyümesini hayranlıkla gözlemiş. Uzakta, otlamak için yayılan dananın buzağısını emzirmeye hiç üşenmediğini fark etmiş. “Bunları yaratan biricik Allahımız hepsine farklı görevler vermişse, benim görevim de evim ve anam için üşenmeden çalışmaktır.” demiş.

Keloğlan'ın babasının hayatta olmaması ve annesinin yaşı gereği gücünün yetersiz olması, Keloğlan'ın erken yaşıta evin sorumluluğunu üstlenmesine sebep olmuştur. Keloğlan ve annesinin kış hazırlığı yapması, Keloğlan'ın odunları kesip

toplaması, fideleri sulaması, tarlada çalışması, hayvanlarına bakması, evi ve annesi için çalışmayı kendine ilke edinmesi masaldaki sorumluluk değerinin göstergesidir.

Tablo 18. Keloğlan Dersini Alıyor Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 4	Keloğlan aslında çalışkan ve yardımsever bir çocukmuş.
s. 8	Anası gülümsemiş, tatlı bir sesle şöyle demiş: “Sen yatarsan, ben yatarsam ne yer ne içeriz kara kışta? Odun topladım geldim, kırıp da yüklüğe dizmeye takatim yok. Çorbalığı hazır ettim, ambardan alıp da kaynatmaya gücüm yok. Haydi kalkiver de yardım et.
s. 12	Anasının taşıdığı ama istiflemeye yardım etmediği için yüklüğe giremeyen odunlar, bahçenin köşesinde yığılıymış. Karlara bata çıka ıslak odunları yüklüğe taşımış.

Yardımlaşma değeri; “yardımsever, yardım et ve yardım etme” şeklinde üç yerde geçmektedir. İfadelerden ikisi olumlu anlam taşımaya rağmen “istiflemeye yardım etmediği” ifadesi olumsuz bir anlam taşımaktadır. Olumsuz ifadenin devamında Keloğlan’ın bu olumsuz davranışını telafi etmesi ve “karlara bata çıka ıslak odunları yüklüğe taşınması” belirtilmiştir. Masalda olumsuz kavram kullanımı çocukların duyuşsal yönden farkına varıp kavradığı değerler doğrultusunda olumlu-olumsuz ifadeleri ayırt emesini sağlamaktadır.

Masalda yer alan değerlerin iletileri olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek 1 adet ifadeye rastlanılmaktadır. “Keloğlan miskin miskin doğrulup: “Bilirim canım anam ama bu sıcakta boylu boyunca uzanıp yatmak varken kim çalışır ki?” ifadesi tembellik ve üşengeçlik duygusunu yansıtsa da masalın devamında Keloğlan’ın tembel olmadığı vurgulanarak bu olumsuz davranışın geçici bir durum olduğu çocuk okura duyumsatılmaktadır.

4.2. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Keloğlan ile Değirmenci masalı, Keloğlan’ın değirmenciye yardım etmesini konu alır. Anası gibi yardımsever olan Keloğlan, buğday ve mısır tarlasının hasadını öğütülmek üzere komşu köydeki değirmene götürür. Değirmenin önünde oluşan uzun sıranın gün içinde bitmeyeceğini düşünerek değirmencinin yanına gider. Değirmenciye yardım ederek işlerin çabuk bitmesini sağlar. Değirmenci, bu yardımından dolayı Keloğlan’a

bir altın para vererek çırağı olması için teklifte bulunur. Anasının iznini alarak teklifi kabul eden Keloğlan, değirmencinin yanında çalışmaya başlar. Un öğütme işlemi bittikten sonra evine dönerek kazandığı parayı evi için harcar. Kış bitip bahar geldiğinde tekrar değirmene gitme hayali kuran Keloğlan, değirmencinin vefat haberini alır. Değirmenci, yardımından dolayı Keloğlan'a değirmenin ve evinin anahtarını bırakır.

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından *Keloğlan ile Değirmenci* adlı kitaptaki değerlerin frekans, yüzde ve yoğunluk puanları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları

DEĞERLER	F	%	YP
Alçak Gönüllülük	1	2.8	1.08
Barış/Huzur	0	0	0
Birlik	1	2.8	1.08
Dürüstlük	3	8.3	3.26
Hoşgörü (Tolerans)	0	0	0
Mutluluk	8	22.2	8.69
Özgürlük	0	0	0
Sadelik	1	2.8	1.08
Saygı	4	11.1	4.34
Sevgi	6	16.7	6.52
Sorumluluk	4	11.1	4.34
Yardımlaşma	8	22.2	8.69
Toplam	36	100.0	39.08

Keloğlan ile Değirmenci masalında 9 farklı değer yer almakta ve bu değerler toplam 36 yerde geçmektedir. Masalda; alçakgönüllülük (F=1), birlik (F=1), dürüstlük (F=3), mutluluk (F=8), sadelik (F=1), saygı (F=4), sevgi (F=6), sorumluluk (F=4) ve yardımlaşma (F=8) değerlerine vurgu yapılmaktadır. Masalda en fazla mutluluk ve yardımlaşma değerlerine, en az ise birlik ve sadelik değerlerine vurgu yapılmaktadır. Barış/huzur, hoşgörü, özgürlük değerlerine ise masalda yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 20. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 20	Değirmencinin vasiyetini anlatmış anasına: “Güzel anam, keşke değirmenci dayı hayatta olsaydı da bir ömür çıraklık etseydim ona!” demiş.

Keloğlan, değirmencinin vasiyetine rağmen byklenmeyerek, ileride usta olabileceği halde ustasının yanında her daim ıracak kalmayı göze alarak “değirmenci dayı hayatta olsaydı da bir ömür ıracıklık etseydim ona!” sözleri ile örtük olarak alçakgönüllülük değerini ifade etmektedir.

Tablo 21. Keloğlan ile Değerimenci Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Birlik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 6	“Dayı elinden tutmaya, sırtındaki yüke ortak olmaya geldim. Bunca uvalı bir başına ğtmeni beklersem bir haftaya varamam eve. Yolum fazlasıyla uzun. Bir elin nesi var, iki elin sesi var der hep güzel anam. Yardım etmeme izin verirsen hızla bitiririz işleri demiş.”

Masalda “Bir elin nesi var, iki elin sesi var.” atasözü ile birlik değerine vurgu yapılmıştır. Bu atasözü, bilindiği gibi, zor ve büyük işlerde insanların birbirlerine yardım ederek başarı sağlayacağını ifade etmektedir. Keloğlan’ın değerimenciye bir hafta sürecek çuvalları öğütme işinin kısa sürede bitmesi için yardım talebinde bulunması da atasözünün anlamını ocuk okura duyumsatır niteliktedir.

Tablo 22. Keloğlan ile Değerimenci Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 10	“Evde beni bekleyen kış hazırlığı var aslında dayı ama az daha bekleyebilir. Lakin önce anama sormam lazım. şimdilik hakkımı helal et.” demiş.
s. 10	Değerimencinin önünde bekleşen insanları, değerimenciye nasıl yardım ettiğini uzun uzun anlatmış.
s. 12	“Ah, nerede o günler! Kendi değerimenini kurmak öyle bir iki altınla olacak iş mi? Ama bu senin nasibindir oğlum. Sen de değerimencinin nasibisin. Git, yolun açık olsun, Allah işinizi kolay getirsin.” diyerek göndermiş anası oğlunu.

Keloğlan’ın annesine değerimende başından geçenleri eksiksiz bir şekilde uzun uzun anlatması, Keloğlan’ın değerimen kurma hayaline annesinin Keloğlan’ı kırmayacak şekilde bu işin zorluğunu anlatması ve Keloğlan’ın değerimende çalışmayı çok istemesine rağmen değerimenciye evdeki sorumluluğundan bahsetmesi ve annesinin rızasını alması gerektiğini söylenmesi masaldaki dürüstlük değerlerini vurgulamaktadır.

Tablo 23. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 6	Değirmenci çok sevinmiş bu teklife: “Doğrusunu istersen oğlum, yardıma çok ihtiyacım var. Ama şimdiki gençler sıkı çalışmaya gelemiyorlar. Azıcık yorulursa çekip gidiyorlar. Çıraftan yana umudumu çoktan kestim ben. Ben senin bildiklerine benzemem diyorsan geç bakalım işin başına.” demiş.
s. 6	Bazen yorucu işler bile insanı dinlendirebilirmiş. İhtiyaç duyan birine yardım ediyor olmak Keloğlan’da yol yorgunluğundan eser bırakmamış. Gece yarısına kadar türkü söyleye söyleye çalışmış.
s. 8	Bizim saf oğlan, işini görürken para ödemek yerine fazlasını kazanmış olarak evine döneceğine çok sevinmiş.
s. 8	Değirmenci, Keloğlan’a bir teklifte bulunmuş: “Bildiğin gibi benim işim mevsimlidir oğlum. Birkaç hafta daha sıkı çalışmam gerek. Anan izin verirse bana bir süre daha çıraklık edebilir misin?” demiş. Keloğlan havalara uçmuş.
s. 10	Oğlunun yaptıklarını duyan kadıncağızın gururdan gözleri parlamış: “Aferin sana benim çalışkan oğlum!” demiş.
s. 14	Keloğlan’ı kapıda gören yaşlı değirmencinin yüzüne kocaman bir gülümseme yayılmış.
s. 16	Anası onunla gurur duyuyormuş: “Bahara ikisi de yavrularsa ineklerimiz çoğalır. Yıldan yıla hayvanımızla birlikte sütümüz de artar oğlum. Hâlimize bin kere şükür.” diyormuş.
s. 18	Bizimkinin yüzünde güller açıvermiş. Koşarak çıkmış kapıdan: “Aleykümselem. Yaşasın! Aylardır beklediğim güzel haberi getirdin değil mi amca? Değirmenci dayı beni yeniden işe alacak, değil mi?” diye hop hop hoplamış.

Mutluluk değeri; “sevinmek, gözleri parlamak, havalara uçmak, gülümsemek, yüzünde güller açmak, hop hop hoplamak” vb. ifadelerle vurgulanmaktadır. Aynı zamanda Keloğlan’ın yorgun olduğu halde türkü söyleye söyleye çalışması ve Keloğlan’ın annesinin şükür ifadesi de örtük olarak mutluluk değerini ifade etmektedir.

Tablo 24. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Çok uzak diyarlarda bir köyde anasıyla iki göz odada yaşayan kalender bir Keloğlan varmış.

Sadelik değerine “iki göz oda” ifadesiyle yer verilmektedir. Bu ifade Keloğlan’ın annesiyle birlikte iki tane odası olan küçük bir köy evinde yaşadığını betimlemektedir.

Tablo 25. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Saygı Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 8	Değirmenci, Keloğlan'a bir teklifte bulunmuş: "Bildığın gibi benim işim mevsimlidir oğlum. Birkaç hafta daha sıkı çalışmam gerek. Anan izin verirse bana bir süre daha çıraklık edebilir misin?" demiş.
s. 10	"Evde beni bekleyen kış hazırlığı var aslında dayı ama az daha bekleyebilir. Lakin önce anama sormam lazım. Şimdilik hakkımı helal et." demiş.
s. 10	Koşup anasının ellerine sarılmış. "Güzel anam, senin duanla Allah yolunu açtı, işimi kolaylaştırdı. Sana iki çuval un, bir koca altından başka değirmenci dayının selamlarını getirdim." demiş.
s. 12	Keloğlan sözlerine devam etmiş: "Değirmenci bir süre daha yardım istedi benden ana. İznin olursa gidip işlerini yoluna koyayım. O yaşta bir adamcağız yalnız başına çalışamaz.

Saygı değeri, büyüklere saygı konusu bağlamında ele alınmaktadır. Keloğlan'ın yaşı dolayısıyla kendisinden sorumlu olan ebeveyninden yapacağı iş gereği izin istemesi ve annesinin ellerine sarılması onun büyüklerine karşı saygılı bir birey olduğunu göstermektedir.

Tablo 26. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 2	Bir sabah anası, Keloğlan'ı yine şefkat dolu sesiyle uyandırmış: "Haydi, uyan benim aslan oğlum. Ne kadar erken gidersen o kadar çabuk halledersin işini." demiş.
s. 8	Bizim saf oğlan, işini görürken para ödemek yerine fazlasını kazanmış olarak evine döneceğine çok sevinmiş. Doğrusu işi de pek sevmiş.
s. 10	Koşup anasının ellerine sarılmış. "Güzel anam, senin duanla Allah yolunu açtı, işimi kolaylaştırdı. Sana iki çuval un, bir koca altından başka değirmenci dayının selamlarını getirdim." demiş.
s. 10	Oğlunun yaptıklarını duyan kadıncağızın gururdan gözleri parlamış: "Aferin sana benim çalışkan oğlum!" demiş.
s. 16	Çok sevdiği Keloğlan'ın ardından uzun uzun bakmış.
s. 20	Değirmencinin vasiyetini anlatmış anasına: "Güzel anam, keşke değirmenci dayı hayatta olsaydı da bir ömür çıraklık etseydim ona!" demiş.

Sevgi değerine, Keloğlan'ın işine olan sevgisi ile birlikte Keloğlan ve annesinin birbirlerine karşı duydukları sevgi ifadeleriyle vurgu yapılmaktadır. Bununla birlikte

değirmencinin kendisine yardım eden Keloğlan'ı çok sevip giderken arkasından uzunca bakması ve değirmencinin vefatı üzerine Keloğlan'ın annesine üzüntüsünü dile getirmesi de sevgi değerini ifade etmektedir.

Tablo 27. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 2	Keloğlan o sabah buğday ve mısır tarlasının hasadını öğütülmek üzere komşu köydeki değirmene götürecekti. Kış boyu yiyecekleri ekmeğin unu için çalışmak zorundaymış. Çuvallarını eşeğine yüklemiş ve yola düşmüş.
s. 8	Değirmenci Keloğlan'ın yardımından çok memnun olmuş: "Senin kadar sabırla çalışan mert bir çocuk görmedim Keloğlan. Ne mutlu seni yetiştirene! Anacığın selamıyla birlikte bunu da götür." diyerek Keloğlan'ın eline bir altın para vermiş. Bizim saf oğlan, işini görürken para ödemek yerine fazlasını kazanmış olarak evine döneceğine çok sevinmiş.
s. 14	Keloğlan hemen değirmen taşının başına geçip çuvalları yüklenmiş. Canla başla çalışmış, yorulmak nedir bilmemiş. Gelen bütün çiftçiler buğdaylarını hızla öğütmüş.
s. 16	Evine vardığının ertesi sabahı, kazandığı altınlarla komşularından iki semiz inek satın alıp ahıra bağlamış. Alın teri ile kazandığı parayı evine harcamış.

Keloğlan'ın, kışın yiyecekleri ekmeğin ununa hazırlık yapmak için buğday ve mısırları öğütülmek üzere değirmene götürmesi, yolunun uzunluğu ve değirmencideki yoğunluk sebebiyle evine çabuk varmak için canla başla çalışarak değirmenciye buğday öğütmede yardım etmesi ve Keloğlan'ın, değirmencinin kendisine verdiği altınlarla evine iki inek alması Keloğlan'da sorumluluk duygusunun var olduğunu göstermektedir.

Tablo 28. Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Anası da o da çok yardımsever olduğundan köyden birinin bir ihtiyacı olsa ilk onların kapısını çalarmış.
s. 6	"Dayı elinden tutmaya, sırtındaki yüke ortak olmaya geldim. Bunca çuvalı bir başına öğütmeni beklersem bir haftaya varamam eve. Yolum fazlasıyla uzun. Bir elin nesi var, iki elin sesi var der hep güzel anam. Yardım etmeme izin verirsen hızla bitiririz işleri demiş."
s. 6	Değirmenci çok sevinmiş bu teklife: "Doğrusunu istersen oğlum, yardıma çok ihtiyacım var."

Tablo 28.-devam

Keloğlan ile Değirmenci Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 6	İhtiyaç duyan birine yardım ediyor olmak Keloğlan'da yol yorgunluğundan eser bırakmamış.
s. 8	Değirmenci Keloğlan'ın yardımından çok memnun olmuş: "Senin kadar sabırla çalışan mert bir çocuk görmedim Keloğlan. Ne mutlu seni yetiştirene! Anacığına selamımla birlikte bunu da götür." diyerek Keloğlan'ın eline bir altın para vermiş.
s. 10	Değirmencinin önünde bekleyen insanları, değirmenciye nasıl yardım ettiğini uzun uzun anlatmış.
s. 12	Keloğlan sözlerine devam etmiş: "Değirmenci bir süre daha yardım istedi benden ana.
s. 18	Keloğlan'ın aklı fikri elbette ki değirmendeymiş. "Acaba bu yıl da yardıma gidebilir miyim?" diye düşünüyormuş.

Keloğlan'ın yaşlı ve yalnız çalışan değirmenciye çuvalı öğütme konusunda yardım etme teklifi, değirmencinin ise yardıma ihtiyacının olduğunu belirtmesi masalda yardımlaşma değeri kapsamında farklı şekillerde ifade edilmektedir. Masalda Keloğlan'ın annesinin de Keloğlan gibi yardımsever olması, ebeveynlerin davranışlarının çocuklar üzerindeki olumlu etkileri bağlamında değerlendirilebilir.

4.3. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Keloğlan ile Hayat Pınarı masalı, Keloğlan'ın hasta olan Güluşan'a iyileşmesi için yardım etmesini konu alır. Komşusu Güluşan'ın hastalanıp yatalara düştüğünü öğrenen Keloğlan, hastalığa şifa olan hayat suyunu bulmak için yollara düşer. Hayat suyunun ne olduğunu öğrenmek için Bilgeler köyüne giderek Bilge Dede'yi bulur. Bilge dede, hayat suyunun umut olduğunu anlatır ve köyün çıkışındaki pınara uğramasını söyler. Pınara uğrayıp su içmek isteyen Keloğlan'ın yanında üç deve belirir. Pınarı zapt eden bu devler, insanlara zulmederek su içmelerine izin vermezler. Fakat kendileri de ne zaman pınardan su içmek isteseler avuçları simsiyah su ile dolar. Keloğlan, biraz düşünür ve işin sırrına ulaşır. Devlerin, diğer canlılara suyu yasak ettikleri için kendilerinin de hayat suyundan içemediklerini anlar. Elleriyle devlere su içiren Keloğlan, matarasına doldurduğu suyla köye ulaşır. Pınarın şifalı suyundan içen Güluşan sağlığına kavuşur.

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından *Keloğlan ile Hayat Pınarı* adlı kitaptaki değerlerin frekans, yüzde ve yoğunluk puanları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları

DEĞERLER	F	%	YP
Alçak Gönüllülük	0	0	0
Barış/Huzur	2	8	2.32
Birlik	1	4	1.16
Dürüstlük	2	8	2.32
Hoşgörü (Tolerans)	0	0	0
Mutluluk	4	16	4.65
Özgürlük	0	0	0
Sadelik	2	8	2.32
Saygı	1	4	1.16
Sevgi	6	24	6.97
Sorumluluk	1	4	1.16
Yardımlaşma	6	24	6.97
Toplam	25	100.0	29.03

Keloğlan ile Hayat Pınarı masalında 9 farklı değer yer almakta ve bu değerler toplam 25 yerde geçmektedir. Masalda; barış/huzur (F=2), birlik (F=1), dürüstlük (F=2), mutluluk (F=4), sadelik (F=2), saygı (F=1), sevgi (F=6), sorumluluk (F=1) ve yardımlaşma (F=6) değerlerine vurgu yapılmaktadır. Masalda en fazla sevgi ve yardımlaşma değerlerine, en az ise birlik ve sorumluluk değerlerine vurgu yapılmaktadır. Alçakgönüllülük, hoşgörü, özgürlük ve saygı değerlerine ise masalda yer verilmemektedir.

Tablo 30. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 4	Keloğlan ve anası böyle huzurlu bir köyde yaşadıkları için her gün Allah’a şükrederlermiş.
s. 12	Bembeyaz sakallı Bilge Dede’nin gülümsemesi, Keloğlan’ın içini ferahlatmış.

Barış/huzur değeri; huzurlu bir köyde ifadesi ile doğrudan, içi ferahlamak deyimi ile de örtük olarak ifade edilmektedir. “Gönlü ferahlamak” (Bilgin ve Bilgin,

2014, s. 1435) anlamına gelen deyim, masalda Keloğlan'ın sıkıntıları ortadan kaldırmak için çıktığı yolda sonuca yaklaştığını hissederek rahatlmasına işaret ettiği için huzur değerini ifade etmektedir.

Tablo 31. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Birlik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 4	Köylüler imece ile iş yapar, herkes birbirinin yardımına koşarmış.

Birlik değeri, “imece” kelimesi ve “herkes birbirinin yardımına koşarmış” ifadesi ile belirtilmiştir. İmece, “Kırsal topluluklarda köyün zorunlu ve isteğe bağlı işlerinin köylülerce eşit şartlarda emek birliğiyle gerçekleştirilmesi” (Tezcan Aksu, Akalın ve Toparlı, 2011, s. 1182) anlamına gelmektedir. Birlik değerinin yer aldığı cümle ise imece kelimesi ve anlamını aynı anda içinde barındırmaktadır.

Tablo 32. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 8	“Ne oldu garip anam, yüzün niye soldu?” diye sormuş. Anası olanları bir bir anlatmış.
s. 19	“Başkasına hayat hakkı tanımayan hayat suyundan içebilir mi?” demiş. Demesiyle devler nerede hata ettiklerini bilmiş.

Dürüstlük değeri, Keloğlan'ın annesinin başından geçenleri oğluna bir bir, yalansız ve eksiksiz anlatması, Keloğlan'ın kendinden büyük ve güçlü olan devlere karşı korkmadan düşüncesini söylemesi ile ifade edilmektedir.

Tablo 33. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 2	Her sabah uyandığında anacığın, “Günaydın canım anam! Benim bir tanecik güzel anam! der, sesindeki mutluluk bütün köye yayılır, gam bulutlarını dağıtırmış.
s. 12	“Peki, hayat suyu nedir?” demiş Keloğlan. Bu sefer Bilge Dede'nin sadece yüzü değil, gözlerinin içi de gülümsemiş.
s. 17	Bu devler Devler Ülkesi'nde mutlu mesut yaşarlarmış.
s. 17	Ancak bu mutluluk uzun sürmemiş.

Mutluluk değeri; “mutluluk, mutlu mesut” ifadeleriyle doğrudan vurgulanmaktadır. Masalda “gözlerinin içi gülmek” deyimini, kişinin kalbindeki sevinç ve

mutluluk duygusunun gözlerinden anlaşılması anlamında kullanılarak örtük olarak mutluluk değerini hissettirmektedir.

Tablo 34. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Zaman su gibi akıp giderken, insanlar neler neler yaşarken, memleketlerin birinde küçük bir köyde, köyün en küçük, en huzurlu evinde bir ana ile bir oğul yaşamış.
s. 2	Köyde hayat sade ve sakinmiş. Kalabalık caddeler, ışıklı dükkânlar yokmuş. Araba kornaları, fabrika gürültüleri de yokmuş.

Sadelik değerine; “köyde hayat sade” ifadesi ile doğrudan, “küçük bir köyde, köyün en küçük, en huzurlu evinde” ifadesi ile de örtük olarak yer verilmektedir. Masalda sadelik değerinin anlamı; kalabalık, ışıklı cadde ve sokakların olmaması şeklinde ifade edilmektedir.

Tablo 35. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Saygı Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 19	“Başkasına hayat hakkı tanımayan hayat suyundan içebilir mi?” demiş. Demesiyle devler nerede hata ettiklerini bilmiş.

Masalda, “başkasına hayat hakkı tanımayan” ifadesi dolaylı olarak saygı değerini vurgulamaktadır. Bu ifade devlerin, canlıların yaşama hakkına saygı duymadıklarını göstermektedir. Fakat yaşama hakkı canlıların var olmasında ve hayatlarını devam ettirmesindeki en önemli şarttır.

Tablo 36. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Anası oğlunu “kel oğlum keleş oğlum” diye sever, tüm köy bu sevimli oğlanı Keloğlan diye tanımış.
s. 1	Keloğlan köyünü, köy halkı da Keloğlan’ı çok severmiş.
s. 2	Her sabah uyandığında anacığına, “Günaydın canım anam! Benim bir tanecik güzel anam! der, sesindeki mutluluk bütün köye yayılır, gam bulutlarını dağıtırmış.
s. 4	Köyün en çalışkan ve en güzel kızı Gülüşan’ın anası iki gözü iki çeşme ağlıyormuş: “Ah benim kınalı kuzum! Ah benim nasipsiz kızım!”

Tablo 36.-devam

Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 10	Olanları bir solukta anlatmış: “Can dedem, canım dedem! Gülüşan’ın hâli perişan. Anasının gözü yaşlı her an.
s. 12	Telaşı birden kaybolan ve yüreği güvenle dolan Keloğlan kulaklarını açıp, Bilge Dede’yi dinlemiş: “Ey oğul! İyi kalpli oğul! Kalbi pamuk gibi tertemiz oğul! Dipsiz kuyu, umutsuzluktur. Umudunu kaybeden insan, dipsiz bir kuyuya düşmüşçesine karanlıklar içinde kalır.”

Keloğlan ve annesinin birbirlerine karşı “kel oğlum keleş oğlum, canım anam, güzel anam” gibi sevgi dolu hitapları, köy halkının Keloğlan’ı sevmesi, Gülüşan’ın annesinin kızına “kınalı kuzum” şeklindeki sevgi dolu hitabı, Keloğlan ve Bilge Dede’nin birbirlerine “can dedem, canım dedem, iyi kalpli oğul, kalbi pamuk gibi tertemiz oğul” gibi hitapları masaldaki sevgi değerini ifade etmektedir.

Tablo 37. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 2	şırl şırl akan dere, tarlalardaki buğdayları usul usul büyütür, cıvıl cıvıl öten kuşlar da bu sudan nasiplenirmiş.

Masalda açıkça sorumluluk değerine bir ithaf yapılmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte masalda şırl şırl akan derenin, buğdayları büyütmede ve kuşların beslenmesinde görevinin olması, onun canlılar üzerinde sahip olduğu sorumluluğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 38. Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Keloğlan öyle akıllı, öyle afacan, öyle yardımsevermiş ki... Herkesin yüzünü güldürür, gözyaşını silermiş.
s. 4	Köylüler imece ile iş yapar, herkes birbirinin yardımına koşarmış. Koca bir ateşte şifalı pekmezler kaynar, tandırda mis kokulu ekmekler pişermiş. Büyükler koyunları sağarken, kuzular çocukların kucağında gezermiş.

Tablo 38.-devam

Keloğlan ile Hayat Pınarı Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 10	Olanları bir solukta anlatmış: “Can dedem, canım dedem! Gülüşan’ın hâli perişan. Anasının gözü yaşlı her an. Hastalığı dipsiz bir kuyuymuş. Onu kurtaracak olan ancak hayat suyuymuş. Dipsiz kuyudan nasıl çıkılır? Bu hayat suyu nerede bulunur?” diye sormuş.
s. 19	Kurda, kuşa, suyu yasak ettikleri her insana kendi elleriyle pınardan su taşımışlar.
s. 19	Keloğlan Bilge Dede’nin dediği gibi kendi içmiş, devlere de içirmiş sudan kana kana.
s. 19	Hayat suyundan matarasına da doldurunca düşmüş yola. Yüreğinde umutla... Bilgeler Köyü’ne geldiği gibi, rüzgâr hızıyla kendi köyüne dönmüş. Gülüşan’ın evine koşmuş.

Yardımlaşma değeri; yardımsever ve yardıma koşmak ifadeleriyle desteklenmektedir. Açık olarak verilen değerlerin yanı sıra Keloğlan’ın Gülüşan’ın iyileşmesi için Bilge Dede’den yardım istemesi ve hayat suyunu Gülüşan’a getirmesi, devlerin kendi elleriyle suyu yasak ettikleri her insana su taşımaları, Keloğlan’ın hayat suyundan devlere de içirmesi gibi örtük ifadelerle de yardımlaşma değeri dolaylı olarak işlenmektedir.

4.4. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Keloğlan ile Haydutlar masalı, Keloğlan’ın kendisinden altınlarını isteyen haydutlara karşı doğru sözlü olmasını konu alır. Ev işlerinde ve geçim derdinde anasının yoldaşı olan Keloğlan, tavuklarını satmak üzere kasabaya gider. Bütün tavuklarını satarak kazandığı on altın ile köye doğru yola koyulur. Yolda dinlenmek için bir ağacın altına yaslandığı sırada haydutlar yanına gelir. Keloğlan’dan kazandığı altınları isterler. Keloğlan, haydutlardan korkarak altınların cebinde olduğunu söyler. Onun, altınlarını alacaklarını bildiği halde yalan söylememesi haydutları şaşırır. Haydutlar, Keloğlan’ın dürüstlüğü karşısında utanır ve af dileyerek Keloğlan’ı köyüne ulaştırırlar.

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından *Keloğlan ile Haydutlar* adlı kitaptaki değerlerin frekans, yüzde ve yoğunluk puanları Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları

DEĞERLER	F	%	YP
Alçak Gönüllülük	1	5.9	1.31
Barış/Huzur	0	0	0
Birlik	1	5.9	1.31
Dürüstlük	6	35.3	7.89
Hoşgörü (Tolerans)	0	0	0
Mutluluk	2	11.8	2.63
Özgürlük	0	0	0
Sadelik	0	0	0
Saygı	0	0	0
Sevgi	3	17.6	3.94
Sorumluluk	3	17.6	3.94
Yardımlaşma	1	5.9	1.31
Toplam	17	100.0	22.33

Keloğlan ile Haydutlar masalında 7 farklı değer yer almakta ve bu değerler toplam 17 yerde geçmektedir. Masalda; alçakgönüllülük (F=1), birlik (F=1), dürüstlük (F=6), mutluluk (F=2), sevgi (F=3), sorumluluk (F=3) ve yardımlaşma (F=1) değerlerine vurgu yapılmaktadır. Masalda en fazla dürüstlük değerine, en az ise alçakgönüllülük, birlik ve yardımlaşma değerlerine vurgu yapılmaktadır. Barış/huzur, hoşgörü, özgürlük, sadelik ve saygı değerlerine ise masalda yer verilmemektedir.

Tablo 40. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 17	Keloğlan gülümsemiş: “Ben sizi affettim bile. Çalarak değil, çalışarak kazanın yeter!” demiş. ...

Haydutların, Keloğlan’ın dürüstlüğü karşısında pişman olmalarından dolayı Keloğlan’ın onları affetmesi ve onlara karşı büyüklenmeden mütevazi bir biçimde tavır sergilemesi alçakgönüllülük değerinin önemini hissettirmektedir. Çünkü alçakgönüllülük, iyi bir şey yaptığını bildiğinde bile övünmeden ve gösteriş yapmadan kendini ifade edebilmektir.

Tablo 41. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Birlik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Keloğlan da anası gibi çalışkanmış. Ev işlerinde ve geçim derdinde anasının biricik yoldaşymış. Beraberce bahçedeki zararlı otları yolar, tarlayı sürer, hayvanların bakımını yapar, ayda bir kere de yetiştirdikleri tavukları satmak için kasabaya giderlermiş.

Keloğlan'ın, annesine ev işlerinde yardım etmesi ve geçim derdine ortak olması, yalnız kaldıkları bu hayat yolculuğunda birbirlerinin yol arkadaşı ve destekçisi olmaları masalda birlik değerini hissettirmektedir. Çünkü birlik değeri, ortak bir amaç doğrultusunda birlikte çalışmayı da ifade etmektedir.

Tablo 42. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 9	“Aman oğlum doğru yoldan şaşma! Aman kuzum kimsenin malına göz dikme! Yavrum emanete gözün gibi bak! Kaybedeceğini bilsen de yine yalan söyleme! Allah her zaman doğru olanın yanındadır.” Yol boyunca anasının öğütleri Keloğlan'ın kulağında böyle çınlamış
s. 13	“Kaybedeceğini bilsen de yalan söyleme oğul!” Eve beş parasız gitmek pahasına, anasına verdiği sözü tutmuş.” İşte burada, yeleşimin gizli cebinde on altınım var.” diyerek haydut başına göstermiş.
s. 15	“Ben güzel anama söz verdim, doğruluktan ayrılmam. On değil yüz altınım olsa, yine anama verdiğim sözü tutarım. Yalan söyleyen er geç kaybeder. Allah yalan söyleyeni de başkasının malına göz dikenini de sevmez. Sizin yerinizde olsaydım, bir düzine civciv alır onları piliç olana dek besler, sonra tavuk olana dek daha çok besler ve pazarda satardım. Ekmek paramı da helalinden alın terimle kazanmanın çaresine bakardım.”
s. 15	Özü sözü bir olan Keloğlan'ın dürüstlük dersi, haydutların boyunlarını bükmüş, yüzlerini kızartmış.
s. 17	Haydut başı, sesini alçaltarak şöyle demiş: “Güler yüzlü, doğru sözlü çocuk! Bize dürüst olmanın onurunu gösterdin. Yazıklar olsun bizim gibi koca koca adamlara! Bizi affetmen için söyle ne yapalım sana?”
s. 20	Başından geçenleri anacığın ve eve doluşan meraklı köylülere bir bir anlatmış.

Masalda dürüstlük değeri hem doğrudan hem de örtük bir şekilde aktarılmaktadır. “Keloğlan'ın dürüstlük dersi”, “bize dürüst olmanın onurunu gösterdin” ifadelerinde doğrudan vurgulanan değer; “doğru yoldan şaşma”, “Allah her zaman doğru olanın yanındadır”, “doğruluktan ayrılmam” ve “doğru sözlü çocuk” ifadeleriyle

de dürüstlük kelimesinin eş anlamlısı olan doğru, doğruluk kelimeleriyle vurgulanmaktadır. Keloğlan'ın başından geçenleri annesine ve köylülere eksiksiz ve doğru bir şekilde anlatması örtük bir şekilde dürüstlük değerini ifade etmektedir.

Tablo 43. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 3	Bir gün akşam yemeğinde anası: “Kel oğlum keleş oğlum, bu piliçler artık iyice büyüdüler. Yarın kasaba pazarında satılmaya hazırlar. Sabah erkenden yüklenip yola çıkalım.” Demiş. Keloğlan bu habere çok sevinmiş.
s. 20	Keloğlan evine varınca anasını ocak başında çorba kaynatırken bulmuş. Onun iyileşmiş ve ayağa kalkmış olduğunu görünce sevinçten havalara uçmuş.

Keloğlan'ın büyüyen piliçleri pazarda satmaya götüreceği haberine sevinmesi mutluluk değerini hissettirmekle birlikte kendi yaşından büyük sorumluluklarının olduğunu ve bu sorumluluklarının bilincinde bir birey olduğunu göstergesidir. Keloğlan'ın, hayatta tek dayanağı olan biricik annesinin iyileşmesine çok sevinmesi ise “sevinçten havalara uçmak” deyimini ile ifade edilmektedir.

Tablo 44. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 3	“Kel oğlum keleş oğlum, bu piliçler artık iyice büyüdüler.
s. 5	Keloğlan anasını uyandırmak için yanağına bir öpücük kondurmak istemiş ama heyhat! Anası ateşler içinde yanıyormuş.
s. 19	Keloğlan'ın samimiyeti haydutların kalbini yumuşatmış.

Keloğlan'ın annesinin oğluna “Kel oğlum, keleş oğlum” şeklinde hitabı, Keloğlan'ın annesini uyandırmak için yanağına öpücük kondurması, Keloğlan'ın kendisine karşı çıkan haydutlara karşı samimiyeti sevgi değerini ifade etmektedir. Keloğlan'ın samimiyetinin haydutların kalbini yumuşatması ve kendilerini Keloğlan'a affettirmeye çalışmaları sevgi değerinin insanları birbirine yaklaştırdığının ve kalpleri bağlayan en güzel duygu olduğunu göstergesidir.

Tablo 45. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Keloğlan da anası gibi alışkanmış. Ev işlerinde ve geçim derdinde anasının biricik yoldaşıymış. Beraberce bahçedeki zararlı otları yolar, tarlayı sürer, hayvanların bakımını yapar, ayda bir kere de yetiştirdikleri tavukları satmak için kasabaya giderlermiş.
s. 3	“Kel oğlum keleş oğlum, bu piliçler artık iyice büyüdüler. Yarın kasaba pazarında satılmaya hazırlar. Sabah erkenden yüklenip yola çıkalım.” Demiş. Keloğlan bu habere çok sevinmiş. Ne de olsa Pazar demek, helal kazanç demekmiş. Pazar olacaktıymış ki kese dolacaktıymış.
s. 17	Keloğlan gülümsemiş: “Ben sizi affettim bile. alarak değil, çalışarak kazanın yeter!” demiş.

Keloğlan’ın, ev ve geçim işlerinde annesine destek olması, bahçedeki zararlı otları yolması, tarlayı sürmesi, hayvanların bakımını yapması ve yetiştirdikleri tavukları pazara satmaya götürmesi verilen görevleri yerine getiren sorumlu bir birey olduğunu göstermektedir.

Tablo 46. Keloğlan ile Haydutlar Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 7	Keloğlan böyle düşüne dursun komşu Rabia Teyze gelmiş de kapılarını çalmış bile: “Sen pazara git kuzum. Biz anana bakarız. Gzn arkada kalmasın.” Demiş, başı kel yüreği yufka oğlana.

Evi geçindirmekle yükümlü olan Keloğlan’ın hasta annesine bakması için komşusundan yardım istemesi ve komşusu Rabia Teyze’nin Keloğlan’ı teselli ederek annesine bakmayı kabul etmesi yardımlaşma değerinin önemini hissettirmektedir.

4.5. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Keloğlan ile Hekim masalı, Keloğlan ile arkadaşı Fatih’in, sincaba yardımlarından sonra hastalarını iyileştirmek için aradıkları şıfalı otu bulmalarını konu alır. Keloğlan’ın komşusu olan Fatih, annesinin hastalanması zerine Keloğlan’ın yanına gider ve ondan yardım ister. Keloğlan, Fatih’i de yanına alarak hekimin yanına gider. Hekim, ilk önce hasta bir bebeği iyileştirmesi gerektiğini daha sonra Fatih’in annesini iyileştireceğini söyler. Bebeği en kuvvetli ilaçlarla dahi iyileştirmeyen hekim, bu salgın için şıfa

yoncası bitkisinin iyi geleceğini söyler. Keloğlan ile Fatih, hastalara şifa verecek bu bitkiyi bulmak için yollara düşer. Tam o sırada çalılar arasına sıkışmış bir sincabı görür ve ona yardım ederler. Yaralı sincabı yuvasına bıraktıkları sırada Fatih, ayağı kavuğa takılarak şifa yoncalarının bezeli olduğu alana düşer. Keloğlan ile Fatih, sevinçle şifa yoncalarını toplayarak ilaç yapması için hekime getirirler. Hekim ilacı yaparak hem hasta bebeği hem de Fatih'in annesini sağlığına kavuşturur.

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından *Keloğlan ile Hekim* adlı kitaptaki değerlerin frekans, yüzde ve yoğunluk puanları Tablo 47'de verilmiştir.

Tablo 47. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları

DEĞERLER	F	%	YP
Alçak Gönüllülük	0	0	0
Barış/Huzur	1	3	1.38
Birlik	1	3	1.38
Dürüstlük	1	3	1.38
Hoşgörü (Tolerans)	1	3	1.38
Mutluluk	5	15.2	6.94
Özgürlük	0	0	0
Sadelik	1	3	1.38
Saygı	1	3	1.38
Sevgi	6	18.2	8.33
Sorumluluk	4	12.1	5.55
Yardımlaşma	12	36.4	16.66
Toplam	33	100.0	45.76

Keloğlan ile Hekim masalında 10 farklı değer yer almakta ve bu değerler toplam 33 yerde geçmektedir. Masalda; barış/huzur (F=1), birlik (F=1), dürüstlük (F=1), hoşgörü (F=1), mutluluk (F=5), sadelik (F=1), saygı (F=1), sevgi (F=6), sorumluluk (F=4) ve yardımlaşma (F=12) değerlerine vurgu yapılmaktadır. Masalda en fazla yardımlaşma değerine, en az ise barış/huzur, dürüstlük, sadelik ve saygı değerlerine vurgu yapılmaktadır. Alçakgönüllülük, hoşgörü, özgürlük değerlerine ise masalda yer verilmemektedir.

Tablo 48. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Koca koca dağların ardındaki zümrüt ovada bir köyde bir oğlan yaşarmış huzur ve mutluluk içinde.

Barış/huzur değeri; “bir oğlan yaşarmış huzur ve mutluluk içinde” ifadesi ile açık bir şekilde ifade edilmektedir.

Tablo 49. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Birlik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 15	Fatih bir an düşünmüş. Keloğlan haklıymış. Güçlerini birleştirmiş, çalıya zarar vermeden, dikenlerle yüzlerini gözlerini çizdirmeden sincabı kurtarmışlar.

Fatih ile Keloğlan’ın güçlerini birleştirerek sincabı kurtarmaları masaldaki birlik değerini örtük bir şekilde hissettirmektedir. Birlik değeri, bireylerin birbirleriyle uyumlu olmasını ve aynı anda bir şeyler yapmasını sağlamaktadır.

Tablo 50. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 5	Ama hekim: “Anası için çabalayanın dileği başım üstünedir cesur çocuk. Ama benden yardım bekleyen hasta bir bebek daha var. Onu iyi etmeden yola çıkamam.” diye cevap vermiş.

Hekimin, Keloğlan ve arkadaşının yardım talebini hemen yerine getiremeyeceğini yalan söylemeden, açıkça nedenini sunarak ifade etmesi masaldaki dürüstlük değerini hissettirmektedir.

Tablo 51. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 5	“Haydi o zaman! Oyalanmayalım da yetiştireyim seni hastana. Sonra da bizim hastamızı iyileştirmek için köye gidelim.” demiş Keloğlan.

Keloğlan'ın, kendi hastalarını hemen iyileştiremeyeceğini söyleyen hekime karşı iyi davranması ve onu önce diğer hastasına yetiştirmeyi teklif etmesi masaldaki hoşgörü değerini örtük bir şekilde hissettirmektedir.

Tablo 52. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Koca koca dağların ardındaki zümrüt ovada bir köyde bir oğlan yaşarmış huzur ve mutluluk içinde.
s. 17	Minik dostuyla vedalaşan Keloğlan'ın keskin gözleri bu gülümsemeyi kaçırmamış: “Yaaa Fatih! İşte böyle mutlu eder insanı iyilik yapmak. Onları kavuşturduğumuza göre aramaya devam!” demiş ve zıplayıvermiş ağaçtan.
s. 19	Keloğlan korkuyla, düşen arkadaşını kaldırmaya koşunca meşenin altının şifa yoncalarıyla bezeli olduğunu görmüş. Fatih yarasına beresine bakmadan başlamış sevinçle otları toplamaya.
s. 19	İlacı içen bebek, kısa bir süre sonra gözlerini açmış. Anası mutluluk gözyaşlarıyla dua etmiş: “Hakkınızı ödeyecek bir şeyim yok. Kaderiniz kadir olsun. Evladımın sağlığı için koşturdunuz. Kendi ananız babanızdan evvel tuttunuz bebeğimi. Dilerim sizin hastanız da bir an evvel şifa bulur.” demiş.
s. 20	“A benim saf oğlum! Ne diye ağlarsın? Gece yattım sabah kalktım işte. Hâlini gören de, anan ölüm döşeğinde sanır!” demiş. İşin aslını bilen bizim iki oğlan bu söze gülmüşler, sevinmişler; Allah'a çokça şükretmişler.

Mutluluk değer; mutluluk, mutlu etmek, sevinç, sevinmek ifadeleriyle vurgulanmaktadır. Keloğlan'ın arkadaşı Fatih'in sincaba yaptıkları iyilikten sonra yüzüne yayılan gülümsemesi iyiliğin insanları mutlu ettiğini göstermektedir. Hasta bebeğin ilacı içtikten sonra gözlerini açması, hüznle sevincin meczolduğu annesinde mutluluk gözyaşlarına sebep olmuştur. Bu durum mutluluğun bir ifadeyle ölçülemeyip geniş bir kapsamda ele alınması gerektiğini ifade etmektedir.

Tablo 53. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 3	Keloğlan'ın fakirhanesi, sarı boyalı küçük bir köy evine komşuymuş. Bu kerpiç evin sarı boyası küçüklüğünden beri Keloğlan'ın çok hoşuna gidermiş.

“Sarı boyalı küçük bir köy evi” ifadesi masaldaki sadelik değerini göstermektedir. Köy evinin kerpiçten ve abartısız bir renkte olması sade, doğal bir hayatı nitelendirmektedir.

Tablo 54. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Saygı Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 5	“Haydi o zaman! Oyalanmayalım da yetiştireyim seni hastana. Sonra da bizim hastamızı iyileştirmek için köye gidelim.” demiş Keloğlan.

Keloğlan, kendi yakını hasta olmasına rağmen doktorun söylemine karşı çıkmayarak ona saygısızlık etmemiş ve doktoru diğer hastasına yetiştirme teklifinde bulunmuştur. Böylelikle bu cümlede saygı değeri ön plana çıkmaktadır.

Tablo 55. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 3	Keloğlan’ın fakirhanesi, sarı boyalı küçük bir köy evine komşuymuş. Bu kerpiç evin sarı boyası küçüklüğünden beri Keloğlan’ın çok hoşuna gidirmiş. Evin ufak oğlu Fatih’i de pek severmiş.
s. 3	“Ah anam, canım anam! Yüzü gibi kalbi de güzel anam!”
s. 5	Fatih: “Yetiş hekim yetiş! Anam ateşler içinde. O benim velinimetimdir.” diye yalvarmış.
s. 15	Keloğlan sincabı şefkatle avucuna almış: “Elbette götürürüm sincap kardeş. Bana Keloğlan derler. Her zorluğun altından kalkarım evelallah! Ayaklarım sağlam. Senin ayağın olurum yuvana kadar.” demiş. Önce matarasındaki suyla sincabın yaralarını temizlemiş.
s. 17	Parmak kadar yavruların annelerini aralarına alarak sevgiyle sarıldıklarını görünce bir gülümseme yayılmış yüzüne.
s. 20	Fatih anasının baş ucuna oturmuş, ilacını içirmiş. Günlerdir hastalıktan baygın yatan anası birkaç saat içinde gözlerini açmış. Yanı başından endişeli oğlunu ve Keloğlan’ı görünce şaşırılmış: “A benim saf oğlum! Ne diye ağlarsın? Gece yattım sabah kalktım işte. Hâlini gören de, anan ölüm döşeğinde sanır!” demiş. İşin aslını bilen bizim iki oğlan bu söze gülmüşler, sevinmişler; Allah’a çokça şükretmişler.

Sevgi değeri hem doğrudan hem de örtük bir şekilde ifade edilmektedir. “Sever, sevgi, şefkatle kucağına almak” ifadeleriyle doğrudan aktarılan değer, Keloğlan’ın arkadaşı Fatih’in, annesine karşı sevgi dolu hitapları, hasta annesinin başucunda

bekleyip ilacını içirmesi, onun için endişelenmesi ile de örtük bir şekilde aktarılmaktadır.

Tablo 56. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Keloğlan'ın anası, oğlu daha bebekken kocasını kaybedince evinin tüm sorumluluğunu üstlenen güçlü bir kadınmış.
s. 1	Keloğlan fedakâr anasının yükünü hafifletmek için evin dışındaki işlerin çoğunu üstlenmiş.
s. 5	Ama hekim: “Anası için çabalayanın dileği başım üstünedir cesur çocuk. Ama benden yardım bekleyen hasta bir bebek daha var. Onu iyi etmeden yola çıkamam.” diye cevap vermiş.
s. 9	Keloğlan, hekimin kendine duyduğu güveni boşa çıkarmak istemiyormuş. Görevi seve seve kabul etmiş.

Keloğlan'ın annesinin, eşinin vefatından sonra Keloğlan'ın hem annesi hem babası olması, evinin bütün işini yüklenmesi, Keloğlan'ın ise canından çok sevdiği annesinin yüklerini hafifletmek için evin dışındaki işleri üstlenmesi, onun için çaba harcaması, Keloğlan'ın ev haricinde de verilen görevleri istekli bir şekilde kabul etmesi ve hekimin yardıma ihtiyacı olan bir bebeği iyileştirmesi gerektiğini söylemesi masaldaki sorumluluk değerini ifade etmektedir.

Tablo 57. Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Keloğlan'ın anası, oğlu daha bebekken kocasını kaybedince evinin tüm sorumluluğunu üstlenen güçlü bir kadınmış. Keloğlan fedakâr anasının yükünü hafifletmek için evin dışındaki işlerin çoğunu üstlenmiş.
s. 5	Meğer Fatih'in anacağızı geceyi ateşler içinde sayıklayarak geçirmiş. Keloğlan önde Fatih arkada düşmüşler şehrin ince uzun yollarına... Saatler boyu yol aldıktan sonra hekimin evine ulaşmışlar.
s. 9	Fatih de Keloğlan'a yardım için gönüllü olunca iki genç yola çıkmışlar. Az gitmişler uz gitmişler, söylenen yere çok varmadan ulaşmışlar.
s. 13	“Fatih, sen şu dalları tutarsan ben kurtarabilirim bu sevimli şeyi.” demiş yufka yürekli Keloğlan.
s. 13	Keloğlan: “Bu sincabın da kardeşleri, anası, babası yok mudur yuvasında yolunu gözleyen? Kendimden güçsüz olana yardım etmeyeceksem neye yarar benim insanlığım?”

Tablo 57.-devam

Keloğlan ile Hekim Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 15	Fatih bir an düşünmüş. Keloğlan haklıymış. Güçlerini birleştirmiş, çalıya zarar vermeden, dikenlerle yüzlerini gözlerini çizdirmeden sincabı kurtarmışlar.
s. 15	Sıkıştığı yerden kurtulan sincap minnet dolu bakışlarla çevirmiş başını. Masal bu ya, o dakika dile gelmiş sincap! “Yardımanız için teşekkür ederim. Sıkışıp kaldım burada. Yuvamda iki gün önce doğmuş yavrularım var. Ama sakatlanan bacaklarımla şimdi yuvama tırmanamam. Beni yavrularıma ulaştırır mısınız?”
s. 15	Keloğlan sincabı şefkatle avucuna almış: “Elbette götürürüm sincap kardeş. Bana Keloğlan derler. Her zorluğun altından kalkarım evelallah! Ayaklarım sağlam. Senin ayağın olurum yuvana kadar.” demiş. Önce matarasındaki suyla sincabın yaralarını temizlemiş.
s. 15	Bu arada Fatih, her ne kadar Keloğlan’a yardım etse de oyalanıyor olmasına hâlâ sinirleniyormuş.
s. 17	Sincap otları tanımıyor, şifa yoncasının neye benzediğini bilmiyormuş. Oysa ne çok istermiş kendisine yardım eden bu insanlara yardım etmeyi...
s. 17	Bir süre yürüdüktan sonra, ulu bir meşe ağacını gösteren sincap: “İşte şu ağaç benim yuvam.” demiş. Ağaca çıkıp sincabı dala bırakmış Keloğlan. Fatih durur mu? O da tırmanmış ağaca Keloğlan’ın ardından.
s. 20	Gökten üç elma düşmüş. Biri masalı okuyanın, biri şifa bekleyen hastanın, biri de hastasına yardıma koşanın başına.

Yardımlaşma değeri, “yardım bekleyen, yardım, yardım etse, yardım eden, yardıma koşan” ifadeleriyle vurgulanmaktadır. Keloğlan’ın, Fatih’in annesi için saatlerce yol yürüyerek hekime ulaşması, arkadaşı ile beraber çalıların arasına sıkışan sincabı kurtarıp yaralarını temizlemesi, yaralanan sincabı yavrularının yanına götürmesi ise yardımlaşma değerinin önemini hissettirmektedir. Bununla birlikte “kendimden güçsüz olana yardım etmeyeceksem” şeklinde olumsuzluk ekiyle kullanılan yardım kelimesi, cümlenin bütününde güçsüz varlıklara yardım edilmesi gerektiğini vurgulayarak olumlu bir anlam ifade etmektedir.

4.6. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah masalı, Keloğlan’ın yaşadığı ülkedeki padişahın kendisine evlatlık arayışını konu alır. Halkına her daim yardım etmeye çalışan

padişahın, yıllarca çocuğu olmaz. Gittiği hekimlere derman bulamayan padişah ve eşi, ferman çıkararak kendilerine evlatlık ve varis ararlar. Ülkenin en akıllı, en cesur ve en dürüst çocuklarını tespit etmek için askerler yollara koyulur. Keloğlan'ın köyüne gelen askerler, köylülerin tavsiyesi üzerine Keloğlan'ın yanına giderler. Askerlerin talebini reddeden Keloğlan, ferman üzerine annesinden helallik alarak saraya gider. Keloğlan'ı görünce içi ısınan padişah, Keloğlan'a sarayda kendileriyle yaşama teklifinde bulunur. Bunun üzerine Keloğlan, kendisi için dünyanın en güzel yerinin köyü ve annesinin yanı olduğunu söyler. Aynı zamanda çocukların değerler ışığında yetişmesi için memlekete mektep yaptırmaları teklifinde bulunur. Yıllardır akıllarına gelmeyen bu fikri beğenen padişah ve eşi, Keloğlan'a teşekkür ederek köyüne geri gönderir.

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* adlı kitaptaki değerlerin frekans, yüzde ve yoğunluk puanları Tablo 58'de verilmiştir.

Tablo 58. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları

DEĞERLER	F	%	YP
Alçak Gönüllülük	2	8.7	1.90
Barış/Huzur	2	8.7	1.90
Birlik	0	0	0
Dürüstlük	6	26.1	5.71
Hoşgörü (Tolerans)	0	0	0
Mutluluk	1	4.3	0.95
Özgürlük	0	0	0
Sadelik	2	8.7	1.90
Saygı	4	17.4	3.80
Sevgi	5	21.8	4.76
Sorumluluk	0	0	0
Yardımlaşma	1	4.3	0.95
Toplam	23	100.0	21.87

Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah masalında 8 farklı değer yer almakta ve bu değerler toplam 23 yerde geçmektedir. Masalda; alçakgönüllülük (F=2), barış/huzur (F=2), dürüstlük (F=6), mutluluk (F=1), sadelik (F=2), saygı (F=4), sevgi (F=5) ve yardımlaşma (F=1) değerlerine vurgu yapılmaktadır. Masalda en fazla dürüstlük değerine, en az ise mutluluk ve yardımlaşma değerlerine vurgu yapılmaktadır. Birlik, hoşgörü, özgürlük ve sorumluluk değerlerine ise masalda yer verilmemektedir.

Tablo 59. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 11	Padişah: “Çok çocuk geldi senden önce Keloğlan. Hepsi de ülkemin en akıllıları, en dürüstleri, en cesurları olarak seçildi askerlerim tarafından. Gel gör ki kimileri açıkgözlüydü, kimileri akıllı geçinen kurnazlardı, kimileriye dolandırıcılığı marifet edinmişlerdi. Komutandan duydum ki çok hazırcevap bir çocukmuşsun. Onun fikirlerine çok güvenirim. Bu sarayda bizimle yaşamak ister misin?” Keloğlan elleri önünde bağlı tedirgin bir ifadeyle cevap vermiş Padişah’a: “Siz ki adaletiyle cihana nam salmış, iyi yüreğiyle halkına hizmet etmiş, her şeyin en iyisini hak eden bir hükümdarsınız. Sarayınız ömrümdede gördüğüm göreceğim en görkemli yapı. Ama benim için dünyanın en güzel yeri köyümdür, en sıcak yeri anamın ocağı, en büyük sevgi ise ailemin sevgisidir. Beni affedin.”
s. 19	Padişah oturduğu yerden kalkıp bizim afacanı kel kafasından öpüvermiş. “Aferin sana evladım. Ben ki ömrümü sarayda geçirmiş, uçsuz bucaksız toprakları yıllarca yönetmiş, herkesin önünde el pençe divan durduğu bir hükümdarım... Hayatımın en büyük dersini senden almak nasip oldu bana. Tez zamanda başlanacaktır mektep yapımına. Sen gönül rahatlığıyla dönebilirsin anacığının yanına.” demiş.

Padişahın, Keloğlan’ın davranışlarını ve sözlerini beğenerek sarayda beraber yaşamaya davet etmesi ve övgüde bulunmasına rağmen Keloğlan’ın başarısı ve iyi özellikleri ile övünmemesi ve Padişah’a karşı mütevazı bir tavır sergilemesi masaldaki alçakgönüllülük değerini hissettirmektedir.

Tablo 60. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Padişahın hâkimiyetindeki tüm illerde huzur hâkimmiş.
s. 20	Zaman zaman rüyasında Suna Sultan’ın huzur veren yüzünü, padişahın bilgin bakışlarını görmüş.

Padişahın yönettiği illerin huzur içinde olduğunun ve Padişah’ın eşi Suna Sultan’ın yüzünün huzur verdiğinin ifade edilmesi masaldaki huzur değerlerini vurgulamaktadır.

Tablo 61. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 3	Padişah ve eşi Suna Sultan'ın yıllardır çocukları olmuyormuş. Memleketin en uzak hekimleri bile derman olamamışlar bu derde. Halk da gece gündüz bu merhametli hükümdarın kendisi gibi merhametli, dürüst bir evladı olması için dua ediyormuş.
s. 3	Padişah ferman çıkarmış. Neymiş konusu bu fermanın, gelin beraber bakalım: Memleketin dört köşesi karış karış gezilecektir! Ülkenin en akıllı, en cesur, en dürüst çocukları tespit edilecektir! Bu çocuklardan Padişah'ın evlatlığı olmak isteyenler arasında bir yarışma yapılacaktır! Yarışmayı kazanan Padişah'ın evlatlığı ve varisi olacaktır!
s. 7	Asker: “Padişahımız ferman buyurmuştur en akıllı, en dürüst çocuklar getirilecek diye. Ben bu köyden seni seçtim. İşin sonunda padişaha evlatlık olmak var. Hatta ileride ülkeye padişah olmak bile var.” diye ısrar edince Keloğlan gitmesi gerektiğini anlamış.
s. 11	Padişah: “Çok çocuk geldi senden önce Keloğlan. Hepsi de ülkemin en akıllıları, en dürüstleri, en cesurları olarak seçildi askerlerim tarafından. Gel gör ki kimileri açıkgozlyüdü, kimileri akıllı geçinen kurnazlardı, kimileriye dolandırıcılığı marifet edinmişlerdi. Komutandan duydum ki çok hazırcevap bir çocukmuşsun. Onun fikirlerine çok güvenirim. Bu sarayda bizimle yaşamak ister misin?”
s. 11	Keloğlan elleri önünde bağlı tedirgin bir ifadeyle cevap vermiş Padişah'a: “Siz ki adaletiyle cihana nam salmış, iyi yüreğiyle halkına hizmet etmiş, her şeyin en iyisini hak eden bir hükümdarsınız. Sarayınız ömrümde gördüğüm göreçeğim en görkemli yapı. Ama benim için dünyanın en güzel yeri köyümdür, en sıcak yeri anamın ocağı, en büyük sevgi ise ailemin sevgisidir. Beni affedin.”
s. 17	Keloğlan, Suna Sultan'ın güzel yüzüne bakarak konuşmaya başlamış: “Siz ki akıl, fikir, dürüstlük ve cesarete değer veren iyi kalpli insanlarsınız. Memleketinizdeki çocukların, gençlerin bu güzel değerler ışığında yetişmesi için bir mektep yaptırırsanız, tüm o akıllı, cesur çocuklar gelseler bu okulda okusalar da size hayır dua etseler çok güzel olmaz mı?”

Dürüstlük değeri; “dürüst, dürüstler ve dürüstlük” şeklinde beş yerde doğrudan, bir yerde ise dolaylı bir şekilde geçmektedir. Keloğlan'ın sarayda kalma daveti üzerine cihana nam salmış bir padişaha, kendisi için dünyanın en güzel yerinin köyü ve ailesinin yanı olduğunu söylemesi masalda örtük olarak dürüstlük değerini hissettirmektedir. Bununla birlikte masalda, dürüst çocukların toplumda saygın bir yere sahip olacağı çocuk okura hissettirilmektedir.

Tablo 62. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 19	Keloğlan geldiği askerlerin eşliğinde köyüne gönderilmiş. Yüreği, canından çok sevdiği anacığına kavuşmanın mutluluğuyla doluymuş.

Kendisine Padişah'ın evlatlığı ve varisi olma hakkı verilen Keloğlan, canından çok sevdiği annesi için bu hakkından vazgeçmiştir. Keloğlan, bu karardan sonra askerler eşliğinde köyüne gönderilmekte ve annesine kavuştuğunda yaşadığı o tarif edilemez duygu mutluluk değeri ile ifade edilmektedir.

Tablo 63. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 9	Hem küçücük köyündeki ufacak evinden sonra bu koca saraya alışılabilmemiş hiç!
s. 11	Keloğlan elleri önünde bağlı tedirgin bir ifadeyle cevap vermiş Padişah'a: "Siz ki adaletiyle cihana nam salmış, iyi yüreğiyle halkına hizmet etmiş, her şeyin en iyisini hak eden bir hükümdarsınız. Sarayınız ömrümdede gördüğüm göreceğim en görkemli yapı. Ama benim için dünyanın en güzel yeri köyümdür, en sıcak yeri anamın ocağı, en büyük sevgi ise ailemin sevgisidir. Beni affedin."

"Küçücük köyündeki ufacak evi" ifadesi ve Keloğlan'ın ömründe gördüğü en görkemli yapı olan saray karşısında kendi güzel köyünde yaşamayı tercih etmesi masaldaki sadelik değerini vurgulamaktadır.

Tablo 64. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Saygı Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 7	Elini öpüp helâlleştiği anasını geride bırakmış ve askerlerle birlikte düşmüş sarayın yoluna.
s. 11	Keloğlan elleri önünde bağlı tedirgin bir ifadeyle cevap vermiş Padişah'a: "Siz ki adaletiyle cihana nam salmış, iyi yüreğiyle halkına hizmet etmiş, her şeyin en iyisini hak eden bir hükümdarsınız.
s. 15	Keloğlan: "Padişah'ım, kudretli efendim; siz isterdiniz bir göz, Allah verecek size yüzlerce göz! Ne büyük fikir var aklımda bir bilseniz!" demiş soluk soluğa.

Tablo.64-devam

Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Saygı Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 17	Keloğlan, Suna Sultan'ın güzel yüzüne bakarak konuşmaya başlamış: “Siz ki akıl, fikir, dürüstlük ve cesarete değer veren iyi kalpli insanlarsınız. Memleketinizdeki çocukların, gençlerin bu güzel değerler ışığında yetişmesi için bir mektep yaptırırsanız, tüm o akıllı, cesur çocuklar gelseler bu okulda okusalar da size hayır dua etseler çok güzel olmaz mı? Bu mektebin tüm talebeleri sarayınızın mutfağında pişenlerden yer içerler ve her biri sizin evlatlarınız olurlar Padişahım! Zamanla içlerinden memlekete hükmetmeyi en çok hak edeni seçer, vârisiniz olarak tayin edersiniz. Bundan daha büyük bir ihsan olabilir mi iyi huylu, güler yüzlü Sultanım?”

Saygı değeri üç yerde örtük bir şekilde geçmektedir. Keloğlan'ın, Padişah'a ve Suna Sultan'a karşı “Padişahım, Sultanım” şeklinde hitap etmesi, elleri önünde bağlı durması onun devlet büyüğüne ve ailesine karşı saygı duyduğunun göstergesidir. Bununla birlikte Keloğlan'ın saraya giderken annesinin elini öpüp helalleşmesi ona duyduğu sevgiyi ve saygıyı ifade etmektedir.

Tablo 65. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Bu oğlan köyünde Keloğlan olarak bilinir, küçük büyük herkes tarafından çok sevilirmiş.
s. 5	Keloğlan her zamanki soğukkanlılığıyla: “Dur hele güzel anam, hayır düşünelim hayır olsun!” diye sakinleştirmiş anasını.
s. 11	Sarayınız ömrümde gördüğüm göreceğim en görkemli yapı. Ama benim için dünyanın en güzel yeri köyümdür, en sıcak yeri anamın ocağı, en büyük sevgi ise ailemin sevgisidir. Beni affedin.
s. 13	“Güzel yavrum, bizim soframızdaki yemekleri tatmadan, rahat yataklarımızda uyumadan pişman olacağın kararlar verme. Hele bu gece misafirimiz ol.” demiş ama Keloğlan pek de kararından cayacak gibi değilmiş.
s. 19	Keloğlan geldiği askerlerin eşliğinde köyüne gönderilmiş. Yüreği, canından çok sevdiği anacığına kavuşmanın mutluluğuyla doluymuş.

“Sevilmek, sevgi, sevdiği” ifadeleriyle doğrudan aktarılan sevgi değeri, “Güzel anam, güzel yavrum” hitaplarıyla da örtük bir şekilde aktarılmaktadır. Masalda

dünyadaki en büyük servet olan aile sevgisinin, görkemli saraylara ve eşyalara değişilmeyeceği vurgulanarak sevgi değerinin önemi hissettirilmektedir.

Tablo 66. Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Keloğlan'ın yaşadığı ülkenin cesur mu cesur, iyi huylu, yufka yürekli bir padişahı varmış. Halkından ilgisini esirgemez; nerede bir yoksul var ise yardım eder, nerede bir dertli var ise derman olmaya çalışmış. Padişahın hâkimiyetindeki tüm illerde huzur hâkimmiş.

Keloğlan'ın yaşadığı ülkeyi yöneten padişahın, halkını önemsemesi, onların dertlerine derman olması ve ihtiyacı olana yardım etmesi masaldaki yardımlaşma değerini ifade etmektedir.

4.7. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler masalı, Keloğlan'ın komşusu Korkut dayının, kardeşi Turgut'u hatalarına rağmen affedişini konu alır. Keloğlan, akraba gibi gördüğü Korkut dayının hikayelerini dinlemeyi çok sever ve ona çiftlik işlerinde yardım ederdi. Günlerden bir gün yine yardım etmek için anasından izin alarak Korkut dayı ile kasaba pazarına gitti. Pazara giderken Korkut dayı Keloğlan'a kendisinden hiçbir zaman yardımını esirgemediği kardeşi Turgut ile başından geçenleri anlattı. Pazara vardıklarında mahsulleri satan Keloğlan ve Korkut dayı, yemeklerini yiyecekleri sırada yanlarına hasta ve yoksul görünümlü biri yaklaştı. Korkut dayı konuşan adama dikkatli baktığında kardeşi Turgut olduğunu fark etti. Kardeşinin bu haline şaşırarak Korkut dayı, onunla uzun uzun konuşarak başından geçenleri dinledi. Yaptıklarından dolayı pişman olan kardeşini affetti. Keloğlan ve kardeşi Turgut'u yanına alan Korkut dayı, mutlu bir şekilde köyüne geri döndü.

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* adlı kitaptaki değerlerin frekans, yüzde ve yoğunluk puanları Tablo 67'de verilmiştir.

Tablo 67. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları

DEĞERLER	F	%	YP
Alçak Gönüllülük	0	0	0
Barış/Huzur	1	3.6	1.06
Birlik	1	3.6	1.06
Dürüstlük	1	3.6	1.06
Hoşgörü (Tolerans)	1	3.6	1.06
Mutluluk	6	21.4	6.38
Özgürlük	0	0	0
Sadelik	1	3.6	1.06
Saygı	1	3.6	1.06
Sevgi	7	25	7.44
Sorumluluk	5	17.8	5.31
Yardımlaşma	4	14.2	4.25
Toplam	28	100.0	29.74

Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler masalında 10 farklı değer yer almakta ve bu değerler toplam 27 yerde geçmektedir. Masalda; barış/huzur (F=1), birlik (F=1), dürüstlük (F=1), hoşgörü (F=1), mutluluk (F=6), sadelik (F=1), saygı (F=1), sevgi (F=6), sorumluluk (F=5) ve yardımlaşma (F=4) değerlerine vurgu yapılmaktadır. Masalda en fazla mutluluk ve sevgi değerlerine, en az ise barış/huzur, birlik, dürüstlük, hoşgörü, sadelik ve saygı değerlerine vurgu yapılmaktadır. Alçakgönüllülük ve özgürlük değerlerine ise masalda yer verilmemektedir.

Tablo 68. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 18	Turgut ağlayarak: “Beni affedebilir misin ağabeyim? Sana olan borcumu ödemek için yanında yıllarca çalışırım.” diye yalvarmış. Korkut Dayı: “Olur mu öyle şey kardeşim? Gül gibi mesleğin var. Biraz yanımızda kalırsan sevgimizle seni iyileştiririz.”

Korkut Dayı'nın kendisinin emeğini hiçe sayan ve fedakarlıklarına rağmen yıllarca bağlarını koparan kardeşi Turgut'u affederek ona samimiyetle yaklaşması ve sevgisi ile onu iyileştireceğini söylemesi masaldaki sevgi değerini açık bir şekilde ifade etmektedir.

Tablo 69. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Birlik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 18	Turgut ağlayarak: “Beni affedebilir misin ağabeyim? Sana olan borcumu 6demek için yanında yıllarca çalışırım.” diye yalvarmış. Korkut Dayı: “Olur mu 6yle şey kardeşim? G6l gibi mesleğin var. Biraz yanımızda kalırsan sevgimizle seni iyileştiririz. El birliğiyle çalışır, sana k6y6m6zde bir d6kk6n açarız, yeniden işine d6nersin.

Korkut Dayı'nın kardeşi Turgut'u affederek onun yaralarını sarmaya çalışması ve el birliği ile eski işini açmasını sağlayacaklarını s6ylemesi masaldaki birlik değerini ifade etmektedir.

Tablo 70. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta D6r6stl6k Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	D6r6stl6k Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 18	Her şey yoluna girer, yeter ki sen doğru yoldan ayrılma. Sana hiç k6s değilim. Yaptığının farkına varmış, pişman olmuşsun; daha konuşulacak bir şey yok.” demiş kardeşine.

“Doğru yoldan ayrılma” ifadesi, daha 6nce yaşadığı yanlış şeylerin farkına vararak hata yaptığını d6ř6nen Turgut'un, bundan sonra atacağı adımlarda o yanlışlara d6şmeyerek sağlam bir iradeyle d6r6st bir birey olması gerektiğini vurgulayarak masaldaki d6r6stl6k değerini hissettirmektedir.

Tablo 71. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Hoşg6r6 (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Hoşg6r6 (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 18	Turgut ağlayarak: “Beni affedebilir misin ağabeyim? Sana olan borcumu 6demek için yanında yıllarca çalışırım.” diye yalvarmış. Korkut Dayı: “Olur mu 6yle şey kardeşim? G6l gibi mesleğin var. Biraz yanımızda kalırsan sevgimizle seni iyileştiririz. El birliğiyle çalışır, sana k6y6m6zde bir d6kk6n açarız, yeniden işine d6nersin. Her şey yoluna girer, yeter ki sen doğru yoldan ayrılma. Sana hiç k6s değilim. Yaptığının farkına varmış, pişman olmuşsun; daha konuşulacak bir şey yok.” demiş kardeşine.

Korkut Dayı'nın kendisine ve ailesine karşı yanlış davranışlar sergileyen kardeşi Turgut'u, af dilemesi sonucu anlayışla karşılayarak hoş görmesi masaldaki hoşgörü (tolerans) değerini ifade etmektedir.

Tablo 72. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 2	Bu başı saçsız, kalbi gamsız oğlan insanları mutlu etmekten çok hoşlanan, keyifsiz birini görünce hemen içi acıyan bir insancıkmış.
s. 2	Gülbeyaz Teyze'nin ikram ettiği sıcak çorbasını içerken Korkut Dayı'nın hikâyelerini aklında canlandırmak, kendini onun yerine koymaya çalışmak Keloğlan'ı çok mutlu edermiş.
s. 8	Kasaba pazarına gitme ve yol boyu harika bir hikâye dinleme fırsatını duyan Keloğlan havalara uçmuş; hemencecik anasının yanına koşmuş.
s. 18	İki kardeş kucaklaştıklarında Keloğlan'ın içinde Korkut Dayı kardeşini anlattıkça solan çiçekler yeniden yeşermiş, hayatına yeni biri daha girdiği için kendini çok mutlu hissetmiş.
s. 20	Anası kel oğluna: “Yine ne hikayeler anlattı sana Korkut Dayın? Diye sormuş. “Aman anam ne hikâye dinlemesi, biz bugün hikâyeyi hem anlattık hem yaşadık.” diye gülerек yanıtlamış Keloğlan.
s. 20	Keloğlan gülmüş, okurun gönlüne güller düşmüş. Okumayı seven çocuklar çoktan başka masallar için yola düşmüş.

Mutluluk değeri; mutlu etmek, havalara uçmak, mutlu hissetmek, gülmek ifadeleriyle vurgulanmaktadır. Keloğlan'ın insanları mutlu etmekten hoşlanması, hayatına yeni insanlar girdiğinde kendini mutlu hissetmesi kalbindeki insan sevgisinin varlığını göstermektedir. Bununla birlikte Keloğlan'ın hikâye dinlemekten ve dinlediği hikayeleri canlandırmaktan dolayı yaşadığı sevinç masaldaki mutluluk değerini ifade etmektedir.

Tablo 73. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sadelik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	İnsanları ve yolları pirüpak küçük bir köyde, bu küçük köyün küçük bir evinde bir ana ile oğul yaşamış.

Sadelik değeri; “küçük bir köyde, bu küçük köyün küçük bir evinde” ifadesi ile vurgulanmaktadır. Masalda Keloğlan'ın yaşadığı köyün ve evin küçüklüğü sıklıkla vurgulanarak gösterişsiz, yalın ve doğal bir hayatın varlığı hissettirilmektedir.

Tablo 74. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Saygı Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 8	Kasaba pazarına gitme ve yol boyu harika bir hikâye dinleme fırsatını duyan Keloğlan havalara uçmuş; hemencecik anasının yanına koşmuş. Anası, Korkut Dayı'ya güvendiğinden izin vermiş oğluna.

Keloğlan'ın pazara gitmek için evin büyüğü olan annesinden izin alması masaldaki saygı değerini ifade etmektedir.

Tablo 75. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Anası oğluna “kel oğlum keleş oğlum” dermiş.
s. 4	Korkut Dayı ile sohbet etmeyi çok seven Keloğlan, bir taraftan da bir o daldan bir bu daldan konuşuyormuş.
s. 6	Korkut Dayı: “Pazara geç kalırım oğlum şimdi olmaz.” deyince Keloğlan'ın suratı asılmış. Korkut Dayı evladı gibi sevdiği Keloğlan'ın azıcık olsun üzülmesine dayanabilir mi?
s. 10	“Onun hünerinin ziyan olmasına gönlüm el vermedi, ‘Kardeşimden değerli mi?’ diye düşündüm ve yeni kurduğum ailem için biriktirdiğim tüm paramı çıkardım verdim. Güzel bir dükkân aldım ona kasabada. Deri ve alet edevat alabilmesi için de dostlarımdan borç aldım.
s. 16	“Kardeşim! Benim can yoldaşım, ilk arkadaşım! Nedir bu hâlin?” diye sormuş hemen Korkut Dayı.
s. 18	Turgut ağlayarak: “Beni affedebilir misin ağabeyim? Sana olan borcumu ödemek için yanında yıllarca çalışırım.” diye yalvarmış. Korkut Dayı: “Olur mu öyle şey kardeşim? Gül gibi mesleğin var. Biraz yanımda kalırsan sevgimizle seni iyileştiririz. El birliğiyle çalışır, sana köyümüzde bir dükkân açarız, yeniden işine dönersin. Her şey yoluna girer, yeter ki sen doğru yoldan ayrılma. Sana hiç küs değilim. Yaptığının farkına varmış, pişman olmuşsun; daha konuşulacak bir şey yok.” demiş kardeşine.
s. 20	Keloğlan gülmüş, okurun gönlüne güller düşmüş. Okumayı seven çocuklar çoktan başka masallar için yola düşmüş.

Sevgi değeri hem doğrudan hem de örtük bir şekilde ifade edilmektedir. “Sevdiği, sevgimiz, seven” ifadeleriyle doğrudan aktarılan değer, “kel oğlum keleş oğlum, can yoldaşım, ilk arkadaşım” hitaplarıyla da örtük bir şekilde aktarılmaktadır. Bununla birlikte Korkut Dayı'nın kardeşi Turgut'a dükkân açmak için biriktirdiği bütün

parayı harcaması ve dostlarından borç alması kardeşine duyduğu sevgiyi ifade etmektedir.

Tablo 76. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 4	Korkut Dayı ile sohbet etmeyi çok seven Keloğlan, bir taraftan da bir o daldan bir bu daldan konuşuyormuş. “Babam sağ olsaydı da keşke bir kardeşim olsaydı Korkut Dayı hem yardımlaşır hem dertleşirdik. Tek oğlan olmak zor. Tüm yük benim omuzlarımda.” demiş Keloğlan.
s. 8	Ben kasaba hayatına alışamadım. Evlenmeye ve tarla almaya yetecek kadar para biriktirip köyüme geri döndüm.
s. 10	Turgut titizlikle çalıştı ve bir yıl içinde ünü civar kasabalara, şehirlere yayıldı.
s. 12	Gördüm görmesine; ama o artık benim güzel kardeşim Turgut’tan başka biri olmuştu çoktan. Ben artık çoluk çocuk sahibi olmuşum. Hem yaşlı anam babam hem çocuklarım hem tarlanın işlerine yetişmekte zorlanır olmuşum.
s. 14	Kasaba pazarına varınca hızla tezgâhlarını kurmuşlar. Kıpkırmızı turplarını, parlak ve körpe havuçlarını, sapsarı patateslerini, tazecik yeşilliklerini görenlerin gözleri parlamış. Kısa sürede malların hepsini satmışlar.

Keloğlan’ın, babasının vefat etmesi ve kardeşinin olmaması hayatın zorluklarına erken bir adım atmasını gerektirmiştir. O, annesine destek olmuş ve evin tüm yükünü üstlenmiştir. Keloğlan’ın ailesine karşı bu koca yürekli davranışı onun sorumluluk sahibi bir birey olduğunun kanıtıdır. Bununla birlikte Korkut Dayı’nın evlenmek, geçimini sağlamak, anne babasının ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için çalışması, kardeşi Turgut’un ise dükkanında titizlikle çalışması, masaldaki sorumluluk değerlerini vurgulamaktadır.

Tablo 77. Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 2	Korkut Dayı ara sıra çiftlik işlerinde Keloğlan’dan yardım ister, her seferinde de günlerce Keloğlan’ı düşündüren hikâyeleri işe katkı edermiş.
s. 4	Korkut Dayı’nın bostanının mahsullerini satmak üzere pazara gideceği bir günün sabahı, Keloğlan yine malları at arabasına yüklemek için ona yardım ediyormuş.

Tablo.77-devam

Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 4	Korkut Dayı ile sohbet etmeyi çok seven Keloğlan, bir taraftan da bir o daldan bir bu daldan konuşuyormuş. “Babam sağ olsaydı da keşke bir kardeşim olsaydı Korkut Dayı hem yardımlaşır hem dertleşirdik. Tek oğlan olmak zor. Tüm yük benim omuzlarımda.” demiş Keloğlan.
s. 10	“Onun hünerinin ziyan olmasına gönlüm el vermedi, ‘Kardeşimden değerli mi?’ diye düşündüm ve yeni kurduğum ailem için biriktirdiğim tüm paramı çıkardım verdim. Güzel bir dükkân aldım ona kasabada. Deri ve alet edevat alabilmesi için de dostlarımdan borç aldım.

Yardımlaşma değerine, “yardım ister, yardım ediyor, yardımlaşır” ifadeleriyle yer verilmektedir. Keloğlan’ın Korkut Dayı’ya çiftlik işlerinde ve bostan mahsullerini at arabasına yüklemesinde yardım etmesi çevresine karşı yardımsever bir birey olduğunun göstergesidir. Bununla birlikte Korkut Dayı’nın kardeşi Turgut’a güzel bir dükkân açmak için kendi ailesi için biriktirdiği parayı vermesi ve onun için dostlarından borç istemesi kardeşler arasındaki yardımlaşmanın önemini hissettirmektedir.

Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler adlı masal kitabında yer alan değerlerin iletileri olumlu olarak görülmekte, öte yandan çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek 1 adet ifadeye rastlanılmaktadır. “Keloğlan kendini Korkut Dayı’nın yerine koymuş bir yandan onu dinlerken. “Ah o kardeş benim olsaydı da bir güzel paylasaydım.” diye içinden geçirmiş.” ifadesinde yer alan “paylamak” kelimesi azarlamak anlamına gelmektedir. Keloğlan’ın bir kişiyi azarlamak istediğinin belirtilmesi, çocuk okur açısından olumsuz bir örnek olarak değerlendirilebilir.

4.8. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Keloğlan ile Köyde Yangın masalı, Keloğlan’ın yaşadığı köyün meydanında şenlik zamanı çıkan yangını konu alır. şenlik sabahı erkenden uyanıp işlerini yapan Keloğlan, köy meydanına gider. Meydana vardığında kara bir dumanın etrafı kapladığını görür. Koşarak komşularını uyandırır. Köy halkı hep birlikte evlerinden doldurdukları sular ile yangını söndürmeye çalışır. Alevlerin büyümesi üzerine Keloğlan, Allah’a yangının sönmesi için dua eder. O sırada yağmur yağmaya başlayarak yangını söndürür.

Yangının çıkmasına sebep olan Mehmet dayı köy halkından özür diler. Köy halkı yaşanan olumsuzluğa rağmen evlerinden getirdikleri yemekler ve yaptıkları yarışmalarla şenliğe devam eder.

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından *Keloğlan ile Köyde Yangın* adlı kitaptaki değerlerin frekans, yüzde ve yoğunluk puanları Tablo 78’de verilmiştir.

Tablo 78. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları

DEĞERLER	F	%	YP
Alçak Gönüllülük	0	0	0
Barış/Huzur	1	5.9	1.07
Birlik	3	17.6	3.22
Dürüstlük	1	5.9	1.07
Hoşgörü (Tolerans)	1	5.9	1.07
Mutluluk	4	23.5	4.30
Özgürlük	0	0	0
Sadelik	0	0	0
Saygı	0	0	0
Sevgi	4	23.5	4.30
Sorumluluk	1	5.9	1.07
Yardımlaşma	2	11.8	2.15
Toplam	17	100.0	18.25

Keloğlan ile Köyde Yangın masalında 8 farklı değer yer almakta ve bu değerler toplam 17 yerde geçmektedir. Masalda; barış/huzur (F=1), birlik (F=3), dürüstlük (F=1), hoşgörü (F=1), mutluluk (F=4), sevgi (F=4), sorumluluk (F=1) ve yardımlaşma (F=2) değerlerine vurgu yapılmaktadır. Masalda en fazla mutluluk ve sevgi değerlerine, en az ise barış/huzur, dürüstlük, hoşgörü ve sorumluluk değerlerine vurgu yapılmaktadır. Alçakgönüllülük, özgürlük, sadelik ve saygı değerlerine ise masalda yer verilmemektedir.

Tablo 79. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Barış/Huzur Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 19	Herkesin yüzüne bir gülümseme yayılmış. Ortalık yağmur sonrası biraz amurluymuş. Tezghlar kle döndüğünden el işlerini sergilemek mümkün değilmiş. Bu arada kazanlardaki yemeklere de is kokusu sinmiş. Ama bunları hiç aldırmamışlar. Annelerin evden getirdiği enfes börekleri, gevrekleri, baklavaları afiyetle yemişler. Yarışmalar yapılmış. Gençler güreş tutmuş, çocuklar çuval yarışı yapmış. Akşam güneş batana kadar köy meydanı boşalmamış.

Köyde çıkan yangının, yağmurun yağmasıyla sönmesi köy halkının iinin rahatlamasını sağlamış ve hiçbir olumsuzluk yaşanmamış gibi mutlu bir şekilde ziyafet ve şenliklerine devam etmişler. Köy halkının yaşadıkları talihsizlik sonucu ferahlamaları masaldaki huzur değerini hissettirmektedir.

Tablo 80. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Birlik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 5	Her yıl ilkbahar geldiğinde, ilk çiçekler açıp göçmen kuşlar döndüğünde köyde şenlik yapılmış. Pilavlar dökülür, dualar edilirmiş. Yarışlar düzenlenir, kazananlar omuzlarda gezdirilirmiş. Delikanlılar cesaretini, anneler maharetini sergilemiş. şenlik boyunca en çok da çocuklar eğlenir, mutlu olurmuş.
s. 11	Köylüler evlerinde ne kadar kova, ibrik, bidon varsa suyla doldurmuşlar. Elden ele taşıdıkları su dolu kapları meydana ulaştırmışlar.
s. 19	Herkesin yüzüne bir gülümseme yayılmış. Ortalık yağmur sonrası biraz amurluymuş. Tezghlar kle döndüğünden el işlerini sergilemek mümkün değilmiş. Bu arada kazanlardaki yemeklere de is kokusu sinmiş. Ama bunları hiç aldırmamışlar. Annelerin evden getirdiği enfes börekleri, gevrekleri, baklavaları afiyetle yemişler. Yarışmalar yapılmış. Gençler güreş tutmuş, çocuklar çuval yarışı yapmış. Akşam güneş batana kadar köy meydanı boşalmamış.

Köyde şenliklerin yapılması ve bu yapılan şenliklerde delikanlılardan annelere ve çocuklara kadar herkesin emeğinin olması masaldaki birlik değerini hissettirmektedir. Bununla birlikte köyde çıkan yangında köylülerin evlerindeki kova, ibrik ve bidonları suyla doldurarak hep birlikte yangını söndürmeye çalışmaları, masaldaki birlik ve beraberliğin önemine yapılan bir vurgu niteliği taşımaktadır.

Tablo 81. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 17	Mehmet Dayı, nihayet sessizliğini bozmuş ve kısık bir sesle: “Çok üzgünüm. Ben şenlikte yiyeceğimiz pilavı ve kavurmayı geceden yaptım. Sabaha kadar soğumasınlar diye kazanların altında küçük bir ateş bıraktım. Galiba o ateş büyüdü ve yangına sebep oldu. Hepinizden özür dilerim.” demiş.

Köyde yangına sebep olan Mehmet Dayı'nın hatasının farkına varıp köylülere doğruyu söylemesi ve onlardan af dilemesi, masaldaki dürüstlük değerini örtük olarak ifade etmektedir.

Tablo 82. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 17	İsmail Amca: “Bu büyük bir hata. Tam olarak söndürmeden asla ateşin yanından ayrılmamalıydın. Neyse ki hasarımız büyük değil. Allah, evlerimizi ve canlarımızı korudu. Ama bu hepimize ders olsun. Ateşle oyun olmaz!” demiş.

Mehmet Dayı'nın, kazanların altında ateş bırakması sonucu köyde yangın çıkarmasına rağmen köyde herkes tarafından sevilen İsmail Amca'nın bu hataya göz yumması masaldaki hoşgörü (tolerans) değerini hissettirmektedir.

Tablo 83. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 5	Her yıl ilkbahar geldiğinde, ilk çiçekler açıp göçmen kuşlar döndüğünde köyde şenlik yapılmış. Pilavlar dökülür, dualar edilmiş. Yarışlar düzenlenir, kazananlar omuzlarda gezdirilmiş. Delikanlılar cesaretini, anneler maharetini sergilemiş. Şenlik boyunca en çok da çocuklar eğlenir, mutlu olurmuş.
s. 7	“Ne güzel bir sabah!” demiş Keloğlan. “İlk önce şenlik meydanını ben göreceğim. Yarışları izlemek için en güzel yeri ben kapacağım.” diye sevinerek yürümeye devam etmiş.
s. 13	İşte tam o sırada kel başına “Şıp” diye bir yağmur damlası düşmüş. Başını yukarı kaldırdığında inceden inceye yağmur yağmaya başladığını görmüş. “Benim güzel Allah'ım! Sana sonsuz şükürler olsun!” diye sevinçle bağırarak ayağa fırlamış.

Tablo.83-devam

Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 20	“Benim kel oğlum, keleş oğlum. Hem çalışkan hem de fedakâr oğlum! Aferin sana. Erken kalkman sayesinde köyümüz yangından ucuz kurtuldu.” demiş. Bizim Keloğlan için anasının övgü dolu sözlerinden daha büyük ödül olur mu! Büyük bir mutlulukla yorgun argın yatağına uzanmış

Mutluluk değeri; “mutlu olmak, mutluluk, sevinmek, sevinç” ifadeleriyle vurgulanmaktadır. Köy halkının birlik içinde oyunlar ve yarışlar kurup eğlenmesi çocuklardan büyüklere herkesi mutlu etmekte ve heyecanlandırmaktadır. Yangının büyüdüğü bir anda gökten rahmet yağması ve Keloğlan’ın annesinin oğlundan övgü dolu sözlerle bahsetmesi masaldaki mutluluk değerini ifade etmektedir.

Tablo 84. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 5	“Güzel anam, uykunun vakti doldu, çoktan sabah oldu. Haydi bir an evvel kalk da birlikte şenlik meydanına inelim.” demiş.
s. 15	İsmail Amca herkesin sevdiği, saydığı, hayırsever bir insanmış.
s. 20	“Benim kel oğlum, keleş oğlum. Hem çalışkan hem de fedakâr oğlum! Aferin sana. Erken kalkman sayesinde köyümüz yangından ucuz kurtuldu.” demiş. Bizim Keloğlan için anasının övgü dolu sözlerinden daha büyük ödül olur mu! Büyük bir mutlulukla yorgun argın yatağına uzanmış.
s. 20	“Benim canım Allah’ım! Seni çok seviyorum. Sen daima bizi koru. Güzel güzel uyuyalım, her sabah güzelliklere uyanalım.”

Sevgi değeri, “sevmek, sevdiği” ifadeleriyle doğrudan, “Güzel anam, canım Allah’ım, kel oğlum keleş oğlum, fedakâr oğlum” hitaplarıyla da örtük bir şekilde vurgulanmaktadır. Keloğlan’ın uyumadan önce Allah’a sevgisini belirtmesi ve ona dua etmesi, masalda yer alan “Allah sevgisi” değerine bir örnek oluşturmaktadır.

Tablo 85. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 3	Horozlar ötmeden tavukları yemlemiş. Soba daha sönmeden odunları tazelemiş.

Keloğlan'ın sabah erkenden tavukları yememesi ve sobanın sönmeden yanmaya devam etmesi için odunları tazelemesi masaldaki sorumluluk değerini ifade etmektedir.

Tablo 86. Keloğlan ile Köyde Yangın Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 11	“Allah'ım! Ne olur bize yardım et, bu yangını söndür, köyümüzü kurtar.” diye dua etmeye başlamış.
s. 17	Hepsi Keloğlan'a teşekkür etmişler. Yağmuru göndererek onlara yardım eden Allah'a hep birlikte şükretmişler.

Yardımlaşma değeri, masalda “yardım et, yardım eden” ifadeleriyle açık bir şekilde yer almaktadır. Keloğlan'ın yangının söndürülmesi için Allah'tan yardım istemesi ve yağmurun yağmasıyla yangının sönmeye yardım eden Allah'a hep birlikte şükretmeleri, masalda tabiat üstü bir yardımlaşmanın varlığını çocuk okura duyumsatan bir anlatım örneği olarak değerlendirilebilir.

4.9. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Keloğlan ile Zehra Sultan masalı, Keloğlan'ın zor durumda olan Zehra Sultan'a yardım etmesini konu alır. Keloğlan, odun ve kozalak toplamak için vadiye doğru giderken yolda cam şişe, kırmızı bir kumaş parçası ve mendil bulur. Daha sonra yanan kozalak kokusunu takip ederek bir kulübeye ulaşır. Kulübede karşılaştığı kız, Keloğlan'ın yolda bulunduğu eşyaların sahibi olduğunu ve kendisinin padişahın kızı Zehra Sultan olduğunu belirterek başından geçen olayları Keloğlan'a anlatır. Zehra Sultan'ı eşeğine bindirerek evine götüren Keloğlan, onu evinde ağırlar. Dinlenip karınlarını doyurduktan sonra saraya gitmek için yola çıkarlar. Zehra Sultanı sarayına ulaştıran Keloğlan, padişahın minnettarlığına karşı arkadaşını arada bir görmek istediğini belirtir. Keloğlan'ın alçak gönüllü ve tok gözlü oluşundan etkilenen padişah, dilediği zaman annesi ile birlikte Keloğlan'ı misafir edeceklerini belirterek bir kese altınla onu ödüllendirir.

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından *Keloğlan ile Zehra Sultan* adlı kitaptaki değerlerin frekans, yüzde ve yoğunluk puanları Tablo 87'de verilmiştir.

Tablo 87. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları

DEĞERLER	F	%	YP
Alçak Gönüllülük	2	5.7	1.62
Barış/Huzur	0	0	0
Birlik	0	0	0
Dürüstlük	7	20	5.69
Hoşgörü (Tolerans)	0	0	0
Mutluluk	8	22.8	6.50
Özgürlük	0	0	0
Sadelik	0	0	0
Saygı	3	8.6	2.43
Sevgi	8	22.8	6.50
Sorumluluk	2	5.7	1.62
Yardımlaşma	5	14.3	4.06
Toplam	35	100.0	28.42

Keloğlan ile Zehra Sultan masalında 7 farklı değer yer almakta ve bu değerler toplam 35 yerde geçmektedir. Masalda; alçakgönüllülük (F=2), dürüstlük (F=7), mutluluk (F=8), saygı (F=3) sevgi (F=8), sorumluluk (F=2) ve yardımlaşma (F=5) değerlerine vurgu yapılmaktadır. Masalda en fazla sevgi değerine, en az ise alçakgönüllülük ve sorumluluk değerlerine vurgu yapılmaktadır. Barış/huzur, birlik, hoşgörü, özgürlük ve sadelik değerlerine ise masalda yer verilmemektedir.

Tablo 88. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Alçak Gönüllülük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 20	“Kızımı bunca şeyden kurtarıp yanıma sağ salım getiren akıllı çocuk! Dile benden ne dilersen!” demiş Keloğlan’a. Bizim saf ve temiz oğlan: “Sağlığınız ve mutluluğunuz dışında bir dileğim yoktur padişahım. Ama anam ve ben izniniz olursa Zehra’yı arada sırada görmek isteriz.” diye yanıtlamış.
s. 20	Dürüstlüğünden oldukça etkilendiği bu gariban çocuğun bir de alçak gönüllü ve gözü tok olmasına hayran kalmış.

Padişahın, Keloğlan’ın alçakgönüllü oluşundan etkilenmesi doğrudan alçakgönüllülük değerini vurgulamaktadır. Keloğlan’ın Zehra Sultan’ı kurtarıp sarayına teslim etmesi üzerine padişahın “Dile benden ne dilersen!” ifadesine karşılık Keloğlan’ın mütevazı bir üslup ile sadece kızı Zehra’yı arada görmek istemesini belirtmesi örtük olarak alçakgönüllülük değerini ifade etmektedir.

Tablo 89. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 7	“Evet onlar benim. Bulduklarının sahibini aradığıma göre dürüst biri olmalısın. Ne olur bana yardım et.” demiş.
s. 11	“Ah be anacığım, sakın ol biraz. Zehra, Kuzey ülkesinin padişahının kızı, benim de arkadaşımıdır. Onu sarayına götürmem gerek. Hele bir karnımızı doyuralım hepsini anlatırım sana telaş etme.” diyerek yatıştırmış anasını.
s. 13	Hep beraber sofraya oturup evde ne varsa yemişler. Keloğlan olanı biteni anlatmış.
s. 17	“Bence ne giyerse giysin insan, kalbinin güzelliği kadar güzeldir.” demiş.
s. 19	“Sen hem akıllı hem merhametli hem de komiksin Keloğlan! İyi ki seni tanımışım! Köprünün yıkılmasında, arabanın tekerinin kırılmasında, çadırımızı haydutların basmasında hiç bilmediğimiz hayırlar varmış. Saraydaki hayatım hiç yorucu değildi ama oldukça sıkıcıydı. Oysa hayat sarayın dışında ne kadar farklıymış. Bu seyahat bana çok şey öğretti. Sana teşekkür ederim arkadaşım.” demiş.
s. 19	Zehra başından geçenleri tek tek anlatmış.
s. 20	Dürüstlüğünden oldukça etkilendiği bu gariban çocuğun bir de alçak gönüllü ve gözü tok olmasına hayran kalmış.

Dürüstlük değeri hem doğrudan hem de örtük olarak ifade edilmektedir. Dürüst, dürüstlük şeklinde iki yerde doğrudan ifade edilen değer; “hepsini anlatırım”, “olanı biteni anlatmış”, “tek tek anlatmış” ifadeleriyle de bir konunun eksiksiz ve açıkça anlatıldığını vurgulayarak örtük olarak hissettirilmektedir. Zehra Sultan’ın Keloğlan’a, Keloğlan’ın ise Zehra Sultan’a karşı düşüncelerini açıkça ve doğru bir şekilde ifade etmeleri de masaldaki dürüstlük değerinin göstergesidir.

Tablo 90. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Çok çok uzaklarda, koca dağların arkasında, hayvanları mutlu, insanları umutlu bir köy varmış.
s. 9	Keloğlan, Zehra Sultan’a gülümseyerek: “Ben anamdan muhtaç olana yardım etmeyi öğrendim. Seni sağ salim sarayına ulaştırmak benim boynumun borcudur.” demiş. Sultan geçirdiği korkulu geceden sonra bu sözleri işitince sevinç gözyaşlarıyla katıla katıla ağlamaya başlamış. Keloğlan onu sakinleştirmeye çalışıyormuş.
s. 13	Elinde yemek sinisiyle odaya döndüğünde Keloğlan ve Zehra Sultan’ı sohbet ederken bulunca yüzüne bir gülümseme yayılmış, endişesi uçup gitmiş.

Tablo 90.-devam

Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 15	Ertesi sabah, gün ağarmadan sobayı yakmış, çayı demlemiş. Anası kızarmış ekmek kokusuyla uyanınca kucaklamış oğlunu. “Sen ihtiyacı olandan yardımımı esirgemezsın. Allah da senden yardımını esirgemesin. Yolun hep açık olsun.” diye dualar etmiş oğluna.
s. 15	Zehra Sultan gülümsemiş: “Ben güvenmediğim kimseyle yola çıkmam Keloğlan. Seni kendime dost bildim. Eğer sen de benden eminsen, dostunsam, bana artık Zehra demelisin.” demiş. Keloğlan’ın gözleri mutlulukla ışıdamış.
s. 15	Keloğlan’ın anası gece kendi kıyafetlerinden kesip biçerek Zehra Sultan için hazırladığı elbiseyi getirmiş. Zehra Sultan elbiseyi görünce çok memnun olmuş.
s. 17	Keloğlan’ın anası çok duygulanmış: “Hele bir giy de görelim güzel kızım. Sultandan köylü nasıl olacak bakalım?” demiş. Bu şakaya hep beraber gülmüşler.
s. 20	Keloğlan’ı bir kısra ve koca bir kese de altınla ödüllendirmiş. “Anam bu altınları görünce nasıl da sevinecek. Çok şükür ki onu memnun edebileceğim.” diye düşünüp sevinçle yola koyulmuş Keloğlan.

Mutluluk değeri; “sevinç, mutlu, gülümseme, mutluluk, gülme, memnun olmak” ifadeleriyle vurgulanmaktadır. Keloğlan’ın sabah annesi için kahvaltı hazırlaması sonucu annesinin onu kucaklaması da örtük bir şekilde mutluluk değerini hissettirmektedir. Keloğlan annesini mutlu etmek için onu memnun etmeye çalışmaktadır. Yaptığı iyilik sonucu ödüllendirildiği altınları görünce annesinin mutlu olacağını düşünerek kendisi de mutlu olmaktadır. Keloğlan’ın annesinin kendi kıyafetlerinden biçerek Zehra Sultan’a kıyafet dikmesi, Zehra Sultan’ı mutlu etmektedir.

Tablo 91. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Saygı Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 15	“Hayırlı sabahlar sultanım. Haydi bir an önce yola koyulalım ki padişahımızı daha fazla bekletmeyelim.” demiş Keloğlan misafirine.
s. 17	“Yolunuz uzun çocuklar. Haydi, selamete!” diyerek yolcu etmiş elini öpen çocukları.
s. 20	“Kızımı bunca şeyden kurtarıp yanıma sağ salim getiren akıllı çocuk! Dile benden ne dersen!” demiş Keloğlan’a. Bizim saf ve temiz oğlan: “Sağlığınız ve mutluluğunuz dışında bir dileğim yoktur padişahım. Ama anam ve ben izniniz olursa Zehra’yı arada sırada görmek isteriz.” diye yanıtlamış.

Keloğlan ve Zehra Sultan'ın, Keloğlan'ın annesinin elini öpmesi, Keloğlan'ın devlet büyüklerine karşı “sultanım, padişahım” şeklinde hitap etmesi ve Keloğlan'ın kendinden çok büyük olmamasına rağmen Zehra Sultan'a olan hürmeti masaldaki saygı değerini vurgulamaktadır.

Tablo 92. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 3	“Güzel anam bir gün de yatmıyorsun ki ben hazırlayayım kahvaltını! Bu ne acele!” demiş anasına.
s. 3	Kozalakların yanarken çıkardığı çıtırtıyı ve güzel kokuyu çok severmiş anası. Bu yüzden en çok kozalak toplarmış.
s. 11	“Ah be anacığım, sakın ol biraz. Zehra, Kuzey ülkesinin padişahının kızı, benim de arkadaşımıdır. Onu sarayına götürmem gerek. Hele bir karnımızı doyuralım hepsini anlatırım sana telaş etme.” diyerek yatıştırmış anasını.
s. 15	Ertesi sabah, gün ağarmadan sobayı yakmış, çayı demlemiş. Anası kızarmış ekmek kokusuyla uyanınca kucaklamış oğlunu. “Sen ihtiyacı olandan yardımımı esirgemezsün. Allah da senden yardımını esirgemesin. Yolun hep açık olsun.” diye dualar etmiş oğluna.
s. 15	Keloğlan'ın anası gece kendi kıyafetlerinden kesip biçerek Zehra Sultan için hazırladığı elbiseyi getirmiş. Zehra Sultan elbiseyi görünce çok memnun olmuş. “Teşekkür ederim anacığım. Keloğlan benim dostumdur. Dostumun annesi de annemdir.” demiş.
s. 17	Keloğlan'ın anası çok duygulanmış: “Hele bir giy de görelim güzel kızım. Sultandan köylü nasıl olacak bakalım?” demiş. Bu şakaya hep beraber gülmüşler.
s. 19	“Sen hem akıllı hem merhametli hem de komiksin Keloğlan! İyi ki seni tanımışım! Köprünün yıkılmasında, arabanın tekerinin kırılmasında, çadırımızı haydutların basmasında hiç bilmediğimiz hayırlar varmış. Saraydaki hayatım hiç yorucu değildi ama oldukça sıkıcıydı. Oysa hayat sarayın dışında ne kadar farklıymış. Bu seyahat bana çok şey öğretti. Sana teşekkür ederim arkadaşım.” demiş.
s. 19	Padişah kızının yeni arkadaşısını pek sevmiş.

“Güzel anam, anacığım, arkadaşım, dostum, güzel kızım” hitapları, hitaba muhatap olan kişiyi mutlu eden ve sevildiğini hissettiren ifadelerdir. Masal boyunca sıkça kullanılan sevgi hitapları, “sevmek, kucaklamak, severmiş” ifadeleri ile birlikte sevgi değerini vurgulamaktadır. Sevgi değeri, sözle ifade edildiği gibi annesi kozalakların yanarken çıkardığı sesi ve kokuyu çok seven Keloğlan'ın, annesine kozalak toplaması gibi davranışla da ifade edilmektedir.

Tablo 93. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Sakin bir günün sabahında gün doğmadan koyunları kuzuları toparlayan oban yola koyulmuş. Babalar sobaları yakmış, anneler evlerini havalandırıp soba üstlerine çaylarını koymuş. Keloğlan'ın anası da hazırladığı kahvaltı sofrasına bekliyormuş oğlunu.
s. 3	Ana oğul karınlarını doyurup işlerine koyulmuşlar. Anası nceki gün yıkayıp kurutmak için serdiği yönleri toplamış. Oğluna yeni bir yatak yapacaktış o gün. Keloğlan ise boş çuvallarını eşeğine yükleyip ormanın yolunu tutmuş. Güzel havalarda sık sık yaptığı gibi odun toplayacaktış.

Masalda obanın koyunları kuzuları toplaması, babanın sobayı yakması, annenin evi havalandırıp ayı koyması, Keloğlan'ın annesinin kahvaltı sofrasını hazırlaması, yönleri toplaması ve Keloğlan'ın çuvalları eşeğe yükleyip ormana gitmesi günlük yaşamda her bireyin görevleri ve sorumlulukları olduğunu vurgulamaktadır.

Tablo 94. Keloğlan ile Zehra Sultan Adlı Kitapta Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Yardımlaşma Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	Bu köy, hepinizin çok yakından tanıdığı o çok akıllı, çok yardımsever Keloğlan'ın kyymş.
s. 9	Evime dönmeme yardım edersen babam sana mükafat verecektir.
s. 9	Keloğlan, Zehra Sultan'a gülümseyerek: "Ben anamdan muhtaç olana yardım etmeyi öğrendim. Seni sağ salim sarayına ulaştırmak benim boynumun borcudur." demiş. Sultan geçirdiği korkulu geceden sonra bu sözleri işitince sevinç gözyaşlarıyla katıla katıla ağlamaya başlamış. Keloğlan onu sakinleştirmeye çalışıyormuş.
s. 15	"Sen ihtiyaı olandan yardımını esirgemezsın. Allah da senden yardımını esirgemesin. Yolun hep açık olsun." diye dualar etmiş oğluna.
s. 15	Keloğlan'ın anası gece kendi kıyafetlerinden kesip biçerek Zehra Sultan için hazırladığı elbiseyi getirmiş. Zehra Sultan elbiseyi görünce çok memnun olmuş. "Teşekkür ederim anacığım. Keloğlan benim dostumdur. Dostumun annesi de annemdir." demiş.

Yardımlaşma değerine, "yardımsever, yardım edersen, yardım etmeyi, yardımını esirgemek" ifadeleriyle değinilmektedir. Bununla birlikte Keloğlan'ın annesinin, yaşadığı hezimet sonucu kıyafeti yırtılan Zehra Sultan'a kendi kıyafetlerinden elbise dikmesi de yardımlaşma değerinin önemini hissettirmektedir. "Ben anamdan muhtaç olana yardım etmeyi öğrendim." ifadesi Keloğlan'ın yardımlaşma değerini annesinden

taklit yoluyla öğrendiğini ve yeri geldiğinde kendi hayatında da uyguladığını göstermektedir.

4.10. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor masalı, Keloğlan ile derenin çevreyi yeşillendirme konusunda anlaşmasını konu alır. Keloğlan, arkadaşı Mahmut ile dereye balık avlamaya gider. İki arkadaş gün boyu beklemelerine rağmen hiç balık tutamayarak evlerine geri dönerler. Derenin suyunun azaldığını ve balıkların yok olduğunu gören Keloğlan, köpeği ile birlikte çözüm bulmak için derenin kaynağına gider. Keloğlan ve Karabaş, derenin kaynağı olan mağarayı bularak içine girerler. Keloğlan mağarada ilerledikçe sesler duymaya başlar. Duyulan ses kendisinin, hayat kaynağı olup sebzeleri büyüten derenin koruyucusu olduğunu söyler. Keloğlan, mağaranın aydınlanması sonucu koruyucunun bir cüce olduğunu fark eder. Koruyucu ile konuşarak yaşanan olayları anlatır. Bunun üzerine cüce, derenin yeşilliklerinin yok edildiğini ve bundan dolayı yaşadığı üzüntüyü anlatır. Keloğlan, dereye hak vererek onu yeşillere kavuşturacağına dair anlaşma yapar. Köyüne dönerek derenin derdini anlatan Keloğlan, köylülerle birlikte dereyi yeşillendirmek için çukurlar kazıp fidan ekmeye başlarlar. Bir yıl boyunca dere için çalışarak eski haline dönmesini sağlarlar.

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* adlı kitaptaki değerlerin frekans, yüzde ve yoğunluk puanları Tablo 95’te verilmiştir.

Tablo 95. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları

DEĞERLER	F	%	YP
Alçak Gönüllülük	0	0	0
Barış/Huzur	0	0	0
Birlik	6	21.4	3.55
Dürüstlük	3	10.7	1.77
Hoşgörü (Tolerans)	1	3.6	0.59
Mutluluk	3	10.7	1.77
Özgürlük	0	0	0
Sadelik	0	0	0
Saygı	2	7.1	1.18
Sevgi	8	28.6	4.73

Tablo 95.-devam

Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Yer Alan Değerlerin Frekans, Yüzde ve Yoğunluk Puanı Sayıları

DEĞERLER	F	%	YP
Sorumluluk	5	17.9	2.95
Yardımlaşma	0	0	0
Toplam	28	100.0	16.54

Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor masalında 7 farklı değer yer almakta ve bu değerler toplam 28 yerde geçmektedir. Masalda; birlik (F=6), dürüstlük (F=3), hoşgörü (F=1), mutluluk (F=3), saygı (F=2) sevgi (F=8) ve sorumluluk (F=5) değerlerine vurgu yapılmaktadır. Masalda en fazla sevgi değerine, en az ise hoşgörü değerine vurgu yapılmaktadır. Alakg n ll k, barış/huzur, özgürlük, sadelik ve yardımlaşma değerlerine ise masalda yer verilmemektedir.

Tablo 96. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Birlik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 13	“Ben bu derenin kaynağında yaşarım. Su beni gözetir, ben de onun menfaatini kollarım. Biz dostuz. Karanlığın içinde birbirimizle hiç konuşmadan anlaşırız. Bize zarar vermeyen hiç kimseye dokunmaz bir zararımız.”
s. 13	“Su der ki yeşillerim yoksa ben de yokum! Güzel yeşillerim yok, artık bomboş sağım solum. Kestiniz attınız yeşillerimi... Ağalarımı, alılarımı, bitkilerimi... Dostlarımı, ailemi birer birer aldınız benden. Kurudum kaldım kederimden.”
s. 15	“Ey dere! Suyu tertemiz ve berrak dere... Susuz ne insan olur, ne bitki, ne hayvan... Ama sen biraz daha kuruyorsun her an. Haftalardır k�y�mde tek bir balık yiyen yok. Su bekleyen tarlamız bahemizse pek çok. Sen olmazsan biz de olmayız!
s. 17	Keloğlan sevincinden havalara uçmuş. Cüceyi kaptığı gibi kucaklayıp sarılmış: “Derenin dostu dostum! Derdimin ortağı dostum!

Tablo 96.-devam

Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Birlik Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Birlik Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 19	“İşte böyle güzel anam, bugünden tezi yok hemen başlamalıyız yeşillendirme çalışmalarına. G�r bak nasıl da g�r�ldeyecek dere zamanla. El birliğiyle altından kalkamayacağımız iş yoktur alimallah! Her Şey eskisinden daha da güzel olacak inşallah.” diye umut vermiş yaşlı anasına.
s. 20	Hepsi bir olup başlamışlar dere yatağı boyunca ekecekleri fidanlar ve alışlar için çukur kazmaya. En gencinden en yaşlısına tüm köy neşe ve umutla dolmuş o gün. Çukurlara tohumlarla beraber umut doldurmuşlar. Diktikleri fidanların can suyunu dereden almışlar. Bir daha hiçbir ağaca zarar vermeyeceklerine, otlatmaya çıkardıkları hayvanlardan bile genç fidanları koruyacaklarına dair yeminler etmişler. Bir yıl boyunca böyle çalışıp didinmişler.

Birlik değeri hem doğrudan hem de örtük bir Şekilde ifade edilmektedir. “El birliğiyle altından kalkamayacağımız iş yoktur” ifadesi ile doğrudan aktarılan değer; “su beni gözetir, ben de onun menfaatini kollarım”, “sen olmazsan biz de olmayız”, “derenin dostu dostum, derdimin ortağı dostum”, “hepsi bir olup” ifadeleri ile de örtük bir Şekilde vurgulanmaktadır.

Tablo 97. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Dürüstlük Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 5	Keloğlan cevap vermiş: “Hiç yalan söyler miyim sana Mahmut! Aman diyeyim bu kötü düşünceyi unut. Söz verdim balık getiririm diye ben de anama. Nasıl balık istiyor bir bilsen benim Şu a karnım da... Önceleri balık doluydu bu derede. Bir iş var muhakkak bu işte.”
s. 5	Anası ava gidip de eli boş dönen oğlunu uzun uzun dinlemiş.
s. 19	“Güzel anam, çok Şükür sağlıkla gittim geldim! İki dostum daha oldu benim. Derenin kaynağına ulaştım. Koruyucusuyla tanıştım.” diye başlamış söze ve uzun uzun anlatmış başından geçenleri.

“Hiç yalan söyler miyim” ve “uzun uzun anlatmış” ifadeleri söylenilen sözlerin doğru ve eksiksiz olduğunu vurguladığı için masaldaki dürüstlük değerini

hissettirmektedir. Masalda yalan söylemek, kötü bir düşünce şeklinde nitelendirilerek tasvip edilmeyen bir davranış olarak görülmektedir. Bu durum çocuklar açısından olumlu bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Tablo 98. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Hoşgörü (Tolerans) Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 17	Fener mağarayı tekrar aydınlattığında cüce konuşmaya başlamış: “Keloğlan, hatanızı düzeltmeniz için bir yıl veriyorum size. Ne yaparsınız, nasıl yaparsınız; karışmam işinize. Bir adım siz atacaksınız, bir adım dere.”

Derenin, köylülerin kötü tavrını görmezden gelerek onlara hatalarını düzeltmeleri için bir yıl süre vermesi örtük bir şekilde hoşgörü (tolerans) değerini ifade etmektedir.

Tablo 99. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Mutluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 17	Keloğlan sevincinden havalara uçmuş. Cüceyi kaptığı gibi kucaklayıp sarılmış: “Derenin dostu dostum! Derdimin ortağı dostum!
s. 20	Hepsi bir olup başlamışlar dere yatağı boyunca ekecekleri fidanlar ve çalılar için çukur kazmaya. En gencinden en yaşlısına tüm köy neşe ve umutla dolmuş o gün. Çukurlara tohumlarla beraber umut doldurmuşlar.
s. 20	Bahar geldiğinde fidanların çoğu boylarını ikiye katlamış halde rüzgarla dans ediyormuş. Dere yeşillerine kavuştuğu için mutlu mutlu, gürül gürül akıyormuş.

Mutluluk değeri; sevincinden havalara uçmak, neşe, mutlu mutlu ifadeleriyle vurgulanmaktadır. Derenin hatalarını düzeltmeleri için bir yıl müddet tanınması Keloğlan’ı mutlu etmiştir. Bu haber sonucu bütün köyün dere yatağını yeşilliklerine kavuşturmak için neşe içinde çalışmaları ve sonunda derenin yeşillerine kavuşması masaldaki mutluluk değerini ifade etmektedir.

Tablo 100. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Saygı Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Saygı Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 7	Bir an önce yola koyulmak için anasının rızasını istemiş istemesine de anası razı olmamış.
s. 9	Yanında dolanan dört ayaklı dostuna: “Hele sen bir dur Karabaş! Ben dersem ancak o zaman bu sınırı aş. Sen emanetsin, önden ben gireyim. İçeriye bir kolağan edeyim.” demiş ve girmiş mağaraya.

Masalda büyüklere ve devlet büyüklerine saygı ile birlikte emanete ve hayvanlara saygı unsurlarının varlığı da dikkat çekmektedir. Keloğlan, dostu Karabaş’ı emanet olarak nitelendirmekte ve ona zarar gelir endişesiyle mağaraya ilk olarak kendisi girmektedir. Keloğlan’ın bu hassas davranışı, kendisine emanet edilen bir varlığa karşı saygılı bir birey olduğunun göstergesidir.

Tablo 101. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sevgi Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 1	“Can anam canım anam” derken oğlan anasına, “Kel oğlum keleş oğlum” dermiş anası haylaz oğluna.
s. 7	“Canım anam, güzel anam. Bu su bir tek balıkların değil ki! Bizim suyumuz. Köyümüzün suyu.
s. 13	“Su der ki yeşillerim yoksa ben de yokum! Güzel yeşillerim yok, artık bomboş sağım solum. Kestiniz attınız yeşillerimi... Ağaçlarımı, çalılarımı, bitkilerimi... Dostlarımı, ailemi birer birer aldınız benden. Kurudum kaldım kederimden.”
s. 17	Cücesin ama kalbin bir dev gibi.
s. 17	Nihayet evini gördüğünde sabredemeyip koşmaya başlamış. Anası, eve nefes nefese giren oğlunu görünce fırlamış ayağa. Hasretle sarıp sarmalamış bir tanecik oğlunu: “Benim can oğlum, kel oğlum, keleş oğlum, gözlerim kaldı yolda.
s. 19	Nerele gittin, neler yaptın hele anlat anana.” diye merakla sormuş. Keloğlan anasının tumbul yanaklarına birer öpücük kondurmuş.
s. 19	“Güzel anam, çok şükür sağlıklı gittim geldim! İki dostum daha oldu benim. Derenin kaynağına ulaştım.
s. 19	“İşte böyle güzel anam, bugünden tezi yok hemen başlamalıyız yeşillendirme çalışmalarına.

Sevgi değeri, “can anam canım anam, kel oğlum keleş oğlum, güzel anam, dostlarım, can oğlum” hitapları ve “öpücük kondurmak, hasretle sarıp sarmalamak” ifadeleriyle vurgulanmaktadır. Aynı zamanda burada ölçüt aldığımız değerler dışında “doğa sevgisi” değeri de yer almaktadır.

Tablo 102. Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor Adlı Kitapta Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfadeler

Sayfa Numarası	Sorumluluk Değerine Vurgu Yapan İfade
s. 7	“Canım anam, güzel anam. Bu su bir tek balıkların değil ki! Bizim suyumuz. Köyümüzün suyu. Her ne kadar zaman zaman dinlenmeyi abartsam da senin nasihatlerini çok dinledim, böyle büyüdüm, yetiştim. Bilmez misin köyünün iyiliği için çabalamak da bu kel oğlanın huyu.”
s. 11	“Ey insan! Dere adına sesleniyorum sana! Hayat kaynağın olan, sebzelerini büyütüp karnını doyuran, hayvanlarını ferahlatan, elini yüzünü yıkayıp seni paklayan bu derenin koruyucusuyum ben!”
s. 19	“İşte böyle güzel anam, bugünden tezi yok hemen başlamalıyız yeşillendirme çalışmalarına. Gör bak nasıl da gürüldeyecek dere zamanla. El birliğiyle altından kalkamayacağımız iş yoktur alimallah! Her şey eskisinden daha da güzel olacak inşallah.” diye umut vermiş yaşlı anasına.
s. 20	Hepsi bir olup başlamışlar dere yatağı boyunca ekecekleri fidanlar ve çalılar için çukur kazmaya. En gencinden en yaşlısına tüm köy neşe ve umutla dolmuş o gün. Çukurlara tohumlarla beraber umut doldurmuşlar. Diktikleri fidanların can suyunu dereden almışlar. Bir daha hiçbir ağaca zarar vermeyeceklerine, otlatmaya çıkardıkları hayvanlardan bile genç fidanları koruyacaklarına dair yeminler etmişler. Bir yıl boyunca böyle çalışıp didinmişler.
s. 20	Köy halkının iyi niyetini ve döktüğü alın terini gören derenin suyu günden güne artmış. Zamanla çalılar büyümüş, fidanlar uzamış. Köy halkı ilk gün söz verdikleri üzere derenin çevresini temiz ve yeşil tutabilmek için ellerinden gelen tüm çabayı göstermiş.

Bireyin kendisine ve ailesine karşı sorumlulukları ile birlikte topluma karşı da sorumlulukları bulunmaktadır. Masalda Keloğlan ve köy halkının dereye karşı hatalarının farkına varıp en gencinden en yaşlısına güzel ve mutlu bir çevrede yaşamak için el birliğiyle çalışmaları sorumluluk duygularının olduğunu göstermektedir. Masalda yer alan değerlerin iletileri olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek 3 adet ifadeye rastlanılmaktadır. “Anası da hep “çalış” diyor keleş oğluna! Böyle düşünmüş Keloğlan bahçedeki koca incir ağacının altında uzanırken ve “Bir gün de ‘yat oğlum boş ver bağı bahçeyi, koyunu kuzuyu’ diyen yok!” ve “Tarla deyince söylenmeye başlayan Keloğlan, olta deyince kapıda bitivermiş.” ifadeleri çocuklara

tembellik ve üşengeçlik duygusunu vererek olumsuz örnek teşkil etmektedir. “Keloğlan karşısında eli fenerli bir cüce görünce gülmekten alamamış kendini. Dev beklerken cüce çıktı! Allah aşkına söyle, sen bu boyunla dereyi nasıl koruyacaksın kardeş?” demiş karşısındaki cüceye.” ifadeleri de çocuklar açısından sakıncalı anlatımlara birer örnek olarak değerlendirilebilir. Masalların çocuklara, farklılıklara karşı saygılı olunması ve insanlarla kesinlikle alay edilmemesi gerektiği iletilerini duyumsatması beklenirken bunun tam tersi sonuçlara neden olabilecek anlatımlara bu masalda yer verilmiş olması, *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* adlı masal için olumsuz bir durum olarak tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Fatma Hilal Başal tarafından yazılan *Keloğlan Masalları* serisindeki; *Keloğlan Dersini Alıyor*, *Keloğlan ile Değirmenci*, *Keloğlan ile Hayat Pınarı*, *Keloğlan ile Haydutlar*, *Keloğlan ile Hekim*, *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah*, *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler*, *Keloğlan ile Köyde Yangın*, *Keloğlan ile Zehra Sultan* ve *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* adlı masal kitaplarında yer alan değerlerin UNESCO Değerler Listesi bağlamında incelenmesini amaçlamıştır.

Bu çalışmada ele alınan kitaplarda alçakgönüllülük, barış/huzur, birlik, dürüstlük, hoşgörü/tolerans, mutluluk, özgürlük, sadelik, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımlaşma değerleri incelenmiş ve inceleme sonucunda ölçüt alınan on iki değerden biri olan özgürlük değerinin hiçbir masal kitabında yer almadığı tespit edilmiştir.

Araştırmada ele alınan 10 masal kitabında yoğunluk puanının en çok *Keloğlan ile Hekim* (YP=45.76), en az ise *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* (YP=16.54) masal kitabında yer aldığı tespit edilmiştir. Diğer masal kitaplarında ise yoğunluk puanı sırasıyla *Keloğlan ile Değirmenci* (YP=39.08), *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* (YP=29.74), *Keloğlan ile Hayat Pınarı* (YP=29.03), *Keloğlan ile Zehra Sultan* (YP=28.42), *Keloğlan Dersini Alıyor* (YP=25.23), *Keloğlan ile Haydutlar* (YP=22.33), *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* (YP=21.87) ve *Keloğlan ile Köyde Yangın* (YP=18.25) olarak tespit edilmiştir.

Kitaplar tek tek bakıldığında *Keloğlan Dersini Alıyor* masal kitabında değerler toplam 22 yerde, *Keloğlan ile Değirmenci* masal kitabında toplam 36 yerde, *Keloğlan ile Hayat Pınarı* masal kitabında toplam 25 yerde, *Keloğlan ile Haydutlar* masal kitabında toplam 17 yerde, *Keloğlan ile Hekim* kitabında toplam 33 yerde, *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* masal kitabında toplam 23 yerde, *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* masal kitabında toplam 28 yerde, *Keloğlan ile Köyde Yangın* masal kitabında toplam 17 yerde, *Keloğlan ile Zehra Sultan* masal kitabında toplam 35 yerde ve *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* masal kitabında toplam 28 yerde belirtilmektedir. Genel toplamında ise 264 yerde belirtildiği tespit edilmiştir.

İncelenen masal kitaplarında en çok sevgi (F=59), en az ise hoşgörü (tolerans) (F=5) değerine yer verilmiştir. Mutluluk (F=44), yardımlaşma (F=42), sorumluluk

(F=32) ve dürüstlük (F=30) değerlerine masal kitaplarında çok yer verilirken, saygı (F=17), birlik (F=14), sadelik (F=8), barış/huzur (F=7) ve alçakgönüllülük (F=6) değerlerine ise masal kitaplarında daha az yer almıştır.

Masallarda en çok yer alan sevgi değeri, ele alınan 10 masal kitabında da yer almaktadır. Yoğunluk puanına göre en fazla *Keloğlan ile Hekim* (YP=8.33) masal kitabında yer alan değer sırasıyla *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* (YP=7.44), *Keloğlan ile Hayat Pınarı* (YP=6.97), *Keloğlan Dersini Alıyor* (YP=6.89), *Keloğlan ile Değirmenci* (YP=6.52), *Keloğlan ile Zehra Sultan* (YP=6.50), *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* (YP=4.76), *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* (YP=4.73), *Keloğlan ile Köyde Yangın* (YP=4.30) ve *Keloğlan ile Haydutlar* (YP=3.94) masal kitaplarında yer almaktadır.

Sevgi değerinden sonra masallarda en çok yer alan mutluluk değeri, ele alınan 10 masal kitabında da yer almaktadır. Yoğunluk puanına göre en fazla *Keloğlan ile Değirmenci* (YP=8.69) masal kitabında yer alan değer sırasıyla *Keloğlan ile Hekim* (YP=6.94), *Keloğlan ile Zehra Sultan* (YP=6.50), *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* (YP=6.38), *Keloğlan ile Hayat Pınarı* (YP=4.65), *Keloğlan ile Köyde Yangın* (YP=4.30), *Keloğlan Dersini Alıyor* (YP=3.44), *Keloğlan ile Haydutlar* (YP=2.63), *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* (YP=1.77) ve *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* (YP=0.95) masal kitaplarında yer almaktadır.

Mutluluk değerinden sonra masallarda en çok yer alan yardımlaşma değeri, ele alınan 10 masal kitabından 9'unda yer almaktadır. Yoğunluk puanına göre en fazla *Keloğlan ile Hekim* (YP=16.66) masal kitabında yer alan değer sırasıyla *Keloğlan ile Değirmenci* (YP=8.69), *Keloğlan ile Hayat Pınarı* (YP=6.97), *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* (YP=4.25), *Keloğlan ile Zehra Sultan* (YP=4.06), *Keloğlan Dersini Alıyor* (YP=3.44), *Keloğlan ile Köyde Yangın* (YP=2.15), *Keloğlan ile Haydutlar* (YP=1.31) ve *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* (YP=0.95) masal kitaplarında yer almaktadır. *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* masal kitabında ise yardımlaşma değeri yer almamaktadır.

Yardımlaşma değerinden sonra masallarda en çok yer alan sorumluluk değeri, ele alınan 10 masal kitabından 9'unda yer almaktadır. Yoğunluk puanına göre en fazla *Keloğlan Dersini Alıyor* (YP=8.04) masal kitabında yer alan değer sırasıyla *Keloğlan ile Hekim* (YP=5.55), *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* (YP=5.31), *Keloğlan ile*

Değirmenci (YP=4.34), *Keloğlan ile Haydutlar* (YP=3.94), *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* (YP=2.95), *Keloğlan ile Zehra Sultan* (YP=1.62), *Keloğlan ile Hayat Pınarı* (YP=1.16) ve *Keloğlan ile Köyde Yangın* (YP=1.07) masal kitaplarında yer almaktadır. *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* masal kitabında ise sorumluluk değeri yer almamaktadır.

Sorumluluk değerinden sonra masallarda en çok yer alan dürüstlük değeri, ele alınan 10 masal kitabından 9'unda yer almaktadır. Yoğunluk puanına göre en fazla *Keloğlan ile Haydutlar* (YP=7.89) masal kitabında yer alan değer sırasıyla *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* (YP=5.71), *Keloğlan ile Zehra Sultan* (YP=5.69), *Keloğlan ile Değirmenci* (YP=3.26), *Keloğlan ile Hayat Pınarı* (YP=2.32), *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* (YP=1.77), *Keloğlan ile Hekim* (YP=1.38), *Keloğlan ile Köyde Yangın* (YP=1.07) ve *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* (YP=1.06) masal kitaplarında yer almaktadır. *Keloğlan Dersini Alıyor* masal kitabında ise dürüstlük değeri yer almamaktadır.

Masallarda daha az yer alan saygı değeri, ele alınan 10 masal kitabından 8'inde yer almaktadır. Yoğunluk puanına göre en fazla *Keloğlan ile Değirmenci* (YP=4.34) masal kitabında yer alan değer sırasıyla *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* (YP=3.80), *Keloğlan ile Zehra Sultan* (YP=2.43), *Keloğlan ile Hekim* (YP=1.38), *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* (YP=1.18), *Keloğlan ile Hayat Pınarı* (YP=1.16), *Keloğlan Dersini Alıyor* (YP=1.14) ve *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* (YP=1.06) masal kitaplarında yer almaktadır. *Keloğlan ile Haydutlar* ve *Keloğlan ile Köyde Yangın* masal kitaplarında ise saygı değeri yer almamaktadır.

Saygı değerinden sonra masallarda daha az yer alan birlik değeri, ele alınan 10 masal kitabından 7'sinde yer almaktadır. Yoğunluk puanına göre en fazla *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* (YP=3.55) masal kitabında yer alan değer sırasıyla *Keloğlan ile Köyde Yangın* (YP=3.22), *Keloğlan ile Hekim* (YP=1.38), *Keloğlan ile Haydutlar* (YP=1.31), *Keloğlan ile Hayat Pınarı* (YP=1.16), *Keloğlan ile Değirmenci* (YP=1.08) ve *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* (YP=1.06) masal kitaplarında yer almaktadır. *Keloğlan Dersini Alıyor*, *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* ve *Keloğlan ile Zehra Sultan* masal kitaplarında ise birlik değeri yer almamaktadır.

Birlik değerinden sonra masallarda daha az yer alan sadelik değeri, ele alınan 10 masal kitabından 6'sında yer almaktadır. Yoğunluk puanına göre en fazla *Keloğlan ile*

Hayat Pınarı (YP=2.32) masal kitabında yer alan değer sırasıyla *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* (YP=1.90), *Keloğlan ile Hekim* (YP=1.38), *Keloğlan Dersini Alıyor* (YP=1.14), *Keloğlan ile Değirmenci* (YP=1.08) ve *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* (YP=1.06) masal kitaplarında yer almaktadır. *Keloğlan ile Haydutlar*, *Keloğlan ile Köyde Yangın*, *Keloğlan ile Zehra Sultan* ve *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* masal kitaplarında ise sadelik değeri yer almamaktadır.

Sadelik değerinden sonra masalarda daha az yer alan barış /huzur değeri, ele alınan 10 masal kitabından 5'inde yer almaktadır. Yoğunluk puanına göre en fazla *Keloğlan ile Hayat Pınarı* (YP=2.32) masal kitabında yer alan değer sırasıyla *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* (YP=1.90), *Keloğlan ile Hekim* (YP=1.38), *Keloğlan ile Köyde Yangın* (YP=1.07) ve *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* (YP=1.06) masal kitaplarında yer almaktadır. *Keloğlan Dersini Alıyor*, *Keloğlan ile Değirmenci*, *Keloğlan ile Haydutlar*, *Keloğlan ile Zehra Sultan* ve *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* masal kitaplarında ise barış/huzur değeri yer almamaktadır.

Barış/huzur değerinden sonra masalarda daha az yer alan alçakgönüllülük değeri, ele alınan 10 masal kitabından 4'ünde yer almaktadır. Yoğunluk puanına göre en fazla *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* (YP=1.90) masal kitabında yer alan değer sırasıyla *Keloğlan ile Zehra Sultan* (YP=1.62), *Keloğlan ile Haydutlar* (YP=1.31) ve *Keloğlan ile Değirmenci* (YP=1.08) masal kitaplarında yer almaktadır. *Keloğlan Dersini Alıyor*, *Keloğlan ile Hayat Pınarı*, *Keloğlan ile Hekim*, *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler*, *Keloğlan ile Köyde Yangın* ve *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* masal kitaplarında ise alçakgönüllülük değeri yer almamaktadır.

Masalarda en az yer alan hoşgörü (tolerans) değeri, ele alınan 10 masal kitabından 5'nde yer almaktadır. Yoğunluk puanına göre en fazla *Keloğlan ile Hekim* (YP=1.38) masal kitabında yer alan değer sırasıyla *Keloğlan Dersini Alıyor* (YP=1.14), *Keloğlan ile Köyde Yangın* (YP=1.07), *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* (YP=1.06) ve *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* (YP=0.59) masal kitaplarında yer almaktadır. *Keloğlan ile Değirmenci*, *Keloğlan ile Hayat Pınarı*, *Keloğlan ile Haydutlar*, *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* ve *Keloğlan ile Zehra Sultan* masal kitaplarında ise hoşgörü (tolerans) değeri yer almamaktadır.

İncelenen masal kitaplarına bakıldığında, çocuğun ya da okuyucunun Keloğlan veya yan karakterlerle özdeşim kurarak duygularının gelişimine katkı sağlamaya

çalışıldığı ve ele alınan olaylarda işlenen değerlerle çocukların ilgilerinin çekilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Masallarda olumlu ifadelerin yer almasının yanında tembellik, üşengeçlik, alay etme vb. olumsuz ifadelere de yer verildiği görülmektedir.

Bu araştırma ile elde edilen bilgiler tanıklığında şu öneriler sunulabilir:

1. Sevgi değerinin öğretiminde, *Keloğlan ile Hekim* ve *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler* masalları kullanılabilir.
2. Mutluluk değerinin öğretiminde, *Keloğlan ile Değirmenci* ve *Keloğlan ile Hekim* masalları kullanılabilir.
3. Yardımlaşma değerinin öğretiminde, *Keloğlan ile Hekim* ve *Keloğlan ile Değirmenci* masalları kullanılabilir.
4. Sorumluluk değerinin öğretiminde, *Keloğlan Dersini Alıyor* ve *Keloğlan ile Hekim* masalları kullanılabilir.
5. Dürüstlük değerinin öğretiminde, *Keloğlan ile Haydutlar*, *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* ve *Keloğlan ile Zehra Sultan* masalları kullanılabilir.
6. Saygı değerinin öğretiminde, *Keloğlan ile Değirmenci* ve *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* masalları kullanılabilir.
7. Birlik değerinin öğretiminde, *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* ve *Keloğlan ile Köyde Yangın* masalları kullanılabilir.
8. Sadelik değerinin öğretiminde, *Keloğlan ile Hayat Pınarı* ve *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* masalları kullanılabilir.
9. Barış/huzur değerinin öğretiminde, *Keloğlan ile Hayat Pınarı* ve *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* masalları kullanılabilir.
10. Alçakgönüllülük değerinin öğretiminde, *Keloğlan ile İyi Yürekli Padişah* ve *Keloğlan ile Zehra Sultan* masalları kullanılabilir.
11. Hoşgörü (tolerans) değerinin öğretiminde, *Keloğlan ile Hekim* ve *Keloğlan Dersini Alıyor* masalları kullanılabilir.
12. *Keloğlan Dersini Alıyor*, *Keloğlan ile Korkut ve Turgut Kardeşler*, *Keloğlan Köyünün Kahramanı Oluyor* masalları eğitim materyali olarak kullanılırken içerisinde yer alan tembellik, üşengeçlik, azarlama ve alay etme gibi olumsuz ifadelerin öğrencilere aktarılmamasına özen gösterilmelidir.

13. Araştırılan masal serisinde hiç yer almayan özgürlük değeri ve az işlenen diğer değerlere yönelik araştırmalar yapılarak bu değerler, çocuğa uygun metinlerle okura sunulmalıdır.
14. Araştırmada yer alan masal serisi sadece değerler bakımından incelenmiştir. Masal serisinde yer alan kitaplar, diğer araştırmacılar tarafından çocuğa görelilik, ocuk kitaplarının iç yapı ve dış yapı özellikleri gibi farklı boyutlar açısından da incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Acat, M. B. ve Aslan, M. (2012). Yeni bir değer sınıflaması ve bu sınıflamaya bağlı olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1461-1474.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekteşme derecesinin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akkaya, N. (2014). Keloğlan masallarında yer alan değerlerin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 312-324.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde "yardımseverlik" değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Akyüz, Y. (1993). *Türk eğitim tarihi*. Kùltür Koleji Yayınları.
- Alağöz, F. C. (2012). *Cahit Uçuk'un masal kitaplarında temel değerlerin Türkçe eğitimine katkısı*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Alangu, T. (1983). *Türkiye folklorü el kitabı*. Adam Yayınları.
- Arıkan, A. (2011). Değerler eğitiminin tanımı, önemi ve kapsamı. A. Arıkan (Ed.), *Okulöncesi dönemde değerler eğitimi* (s. 1-28). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakùltesi Yayınları.
- Arslanoğlu, İ. (2005). Türk değerleri üzerine bir değerlendirme. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 41, 64-77.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk edebiyatı ve duyarlılık eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ataç, N. (1968). *Sözden söze-ararken*. Varlık Yayınevi.
- Aydın, M. Z. ve Akyol-Gùrler, ř. (2014). *Okulda değerler eğitimi*. Nobel Yayınları.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2011). Değer, değer midir? *Eğitime Bakış*, (19), 18-21.
- Bacanlı, H. ve Dombaycı, M. A. (2016). Değer boyutlandırma yaklaşımı. İçinde R. Kaymakcan ve S. Kenan (Ed.), *Değerler ve eğitimi II* (s. 889-912). Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

- Beatty, E. S., Lynn, R. K., Pamela, H. ve Shekhor, M. (1985). Alternative measurement approaches to consumer values: The list of values and the rokeach value survey. *Psychology & Marketing*, 2(3), 181-200.
- Berge, H. (2019). *Çizgi masal karakterlerinin ego durumlarının transaksyonel analizi: Keloğlan masalları*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Bilgin, M. ve Bilgin, A. C. (2014). *Tanıklarıyla deyimler sözlüğü*. Yayın-B Yayınları.
- Bilhan, S. (1991). *Eğitim ve sevgi. Türk aile ansiklopedisi*. T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu.
- Birdişli, N. (2021). *Tüketicilerin kişilik özelliklerinin gösterişçi tüketim ve gönüllü sadelik eğilimine etkisi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Bolay, S. H. (2007). Değerlerimiz ve günlük hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 12-19.
- Boratav, P. N. (1992). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. Gerçek Yayınları.
- Bostrom, K. L. (1999). *The value-able child, teaching values at home and school*. Addison-Wesley Educational Publishers.
- Bozkurt, V. (2008). *Değişen dünyada sosyoloji: temeller, kavramlar, kurumlar*. Ekin Yayınevi.
- Cengiz, Ş. (2016). *3-6 yaş çocuklarına yönelik hazırlanan hikâye ve masal kitaplarındaki değerlerin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Cerit, E. (2015). *Türkiye’de yayınlanan Türk masal kitaplarının grafik tasarım öğeleri açısından incelenmesi: Keloğlan Masalları örneği*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Çağlar, A. (2005). Okul öncesi dönemlerde değerler eğitimi. M. Sevinç (Ed.). *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*. Morpa Kültür Yayınları.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Çetin, İ. (2018). *Yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde çizgi filmler yoluyla değerler aktarımı (Keloğlan masalları örneği)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

- Çevik, A. ve Müldür, M. (2014). Dil eğitiminde çocuk edebiyatı ürünlerinden faydalanma ve çocuk kitapları. *Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı* (Ed. Mustafa Ruhi Şirin), CVII (756), 593-601.
- Çintaş Yıldız, D. (2011). İbrahim Zeki Burdurlu'nun eserlerinde sevgi değeri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 29, 203-230.
- Daghfous, N., Petrof, J.V. ve Pons, F. (1999), Values and adoption of innovations: A cross-cultural study. *Journal of Consumer Marketing*, 16(4), 314-331.
- Demirel, K. (2006). *Açıklamalı insani terimler sözlüğü*. Epsilon Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2008). Ana çizgileriyle çocuk ve çocuk edebiyatı. Z. Güneş (Ed.). *Okulöncesinde çocuk edebiyatı* (s. 37-54). Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Dilmaç B., Kulaksızoğlu A. ve Ekşi, H. (2007). Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(3), 1221-1261.
- Dilmaç, B., Arıca, O. T. ve Cesur, S. (2014). A validity and reliability study on the development of the values scale in Turkey. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(5), 1661-1671.
- Diren, N. (2013). *Translation of children's literature: A study on Keloğlan masalları and their translations into English*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atılım Üniversitesi.
- Doğanay, A. (2006). Değerler eğitimi. Cemil Öztürk (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 256-287). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Duran, E. (2012). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Nasreddin Hoca ve Keloğlan'a ilişkin bilgi ve algı düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 7(2), 371-384.
- Dursun, A. (2008). *Keloğlan masallarının tespiti ve tasnifi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Üniversitesi.
- Ekinci, İ. (2019). *Türkiye'de küreselleşme, ekonomi ve din*. İksad Yayınevi.
- Erdem, H. (2002). *Ahlak felsefesi*. Hü-Er Yayınları.
- Ergun, P. (2005). Altay destanlarında ve Anadolu Türk masallarında Tastarakay-Keloğlan. *Milli Folklor*, 68, 78-84.
- Fichter, J. (1994). *Sosyoloji nedir?*. Atilla Kitapevi.
- Gişi, C. (2019). *Müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin UNESCO tarafından kabul edilen değerler çerçevesinde incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.

- Gönen, M. (2014). Alanın bileşenleri bağlamında çocuk edebiyatı öğretiminin amacı ve işlevi. *Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı* (Ed. Mustafa Ruhi Şirin), CVII (756), 277-278.
- Günay, Ü. (1986). Modern sanayi toplumlarında din-I. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3, 41-88.
- Gündoğan, A. O. (2002). Ahlaki hayatımızın kaynağında toplumculuk-bireycilik tartışması. S. Yalçın (Ed.). *Bilgi ve değer sempozyumu* (s. 254-277). Vadi Yayınları.
- Güney, S. (2021). *Eğitim filmlerinde yer alan değerlerin evrensel değerler çerçevesinde incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. Ötüken Yayıncılık.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. Ötüken Yayınları.
- Güngör, E. (2010). *Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak*. Ötüken Neşriyat.
- Güven, A.Z. (2014). *Değerler eğitimi ve Türkçe derslerinde kullanımı*. Palet Yayınları.
- Güvenç, B. (2013). *İnsan ve kültür*. Boyut Yayın Grubu.
- Halstead, J. M. ve Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Hançerlioğlu, O. (2002). *Felsefe Sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- Hourihan, M. (1997). *Deconstructing the hero, literary theory and children's literature*. Routledge.
- Hökelekli, H. (2007). Tevazu (alçakgönüllülük). *DEM Dergi*, 1(2), 114-119.
- Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 4-9.
- İmamoğlu, E. O. ve Karakitapoğlu, A. Z. (1999). 1970'lerden 1990'lara değerler: Üniversite düzeyinde gözlenen zaman, kuşak ve cinsiyet farklılıkları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 1-22.
- İşcan, D. C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). *Çocuğun değeri*. Boğaziçi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Kuşdil, M. E. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.

- Kale, N. (2004). Nasıl bir değerler eğitimi. R. Kaymakcan ve S. Kenan (Ed.), *Değerler ve eğitimi* (s. 313-322). Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Karagül, S. (2020). Çocuk edebiyatı ve temel nitelikleri. S. Karagül ve E. Şen (Ed.), *Çocuk edebiyatı (okuma kültürünün temelleri)* (s. 1-26). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-475.
- Katılmış, A. (2010). *Sosyal bilgiler dersindeki bazı değerlerin kazandırılmasına yönelik bir karakter eğitimi programının geliştirilmesi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Engin Yayıncılık.
- Kaymak, N. (2020). *Yerli ve yabancı çizgi filmlerin evrensel değerler bakımından incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kaymakcan, R. M. (2007). Ahlaki bir değer olarak hoşgörü ve eğitimi. R. Kaymakcan ve M. Uyanık (Ed.), *Teorik ve pratik yönleriyle ahlak* (s. 389-408). Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Keskin, Y. (2016). Değerlere genel bir bakış: Tanımı, özellikleri, işlevi ve sınıflandırılması. M. Köylü (Ed.), *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* (s. 19-52). Nobel Yayıncılık.
- Kılıç, R. (1996). *Ahlakın dini temeli*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kılınç, F. E. (2015). Değer eğitiminin tanımı, önemi ve kapsamı. S. Yağan Güder (Ed.), *Okul öncesi ve ilkököl döneminde değerler eğitimi* (s. 1-20). Eğitici Kitap.
- Kızılçelik, S. ve Erdem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimleri sözlüğü*. Atilla Kitabevi.
- Kim, Jai-Ok, Forsythe, Sandra (2002). Kültürlerarası tüketici değerleri, ihtiyaçları ve satın alma davranışı. *Tüketici Pazarlama Dergisi*, (6), 481-503.
- Kolaç, E. (2010). Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus felsefesiyle Türkçe dersinde değerler ve hoşgörü eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (55), 193-208.
- Köseoğlu, M. (2022). *Maysa ve Bulut çizgi filminin UNESCO Yaşayan Evrensel Değerler bağlamında incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.

- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Kurdaş, E. M. (2017). Değerlerin kaynağı ve anlamlandırılması. *Journal of Turkish Studies* 12(21), 349-366.
- Küçükahmet, L. (2004). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Nobel Yayın Dağıtım.
- MEB. (2010). *İlk ders genelgesi* (B.08.0.TTK.0.72.02.00). Ankara.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. MEB Yayınları.
- MEGEP. (2013). *Çocuk edebiyatına giriş (ders notları)*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Meydan, H. (2022). Teorik açıdan değerler (tanım, sınıflandırma ve eğitim). A. Öz (Ed.), *Erken çocuklukta ahlak ve değer eğitimi* (s. 2-22). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Miles, H. B. ve Huberman, M. (2015). *Nitel veri analizi*. (S. Akbaba-Altun ve A. Ersoy, Çev. Ed.). Pegem Akademi Yayıncılık. (Orijinal eserin basım yılı 1994).
- Nirun, N. (1994). *Aile ve kültür*. Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Oğuzkan, F. (1981). *Çocuk Edebiyatı*. Anı Yayıncılık.
- Osmay, N. (2012). *İnsan mühendisliği hayat karşısında insanın kendisi ve çevresi*. Alfa Yayıncılık.
- Ourakova, L. (2001). *Anadolu'daki Keloğlan masalları ile Kazakistan'daki Tazşa Bala masallarının mukayesesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Özcan, A. (1991). *Eine Vergleichende studie der ausgewaehlten original türkischen 'Keloğlan Masalları' von T. Alangu mit den neuen deutschen*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Özdemir, H. ve Ataş, M. S. (2021). Van masallarının değer eğitimi ve dil unsurları açısından incelenmesi. *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Van Özel Sayısı*, 481-502.
- Özen, Y. (2015). *Sorumluluk eğitimi*. Vize Basın Yayın.
- Özer, D. (2019). *Keloğlan masallarının değer aktarımı açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Paine, J. B ve Bachrach, D. G. (2000). Organizational citizenship behaviors: A critical review of the theoretical and

empirical literature and suggestions for future research. *Journal of Management*, 26(3), 513-563.

- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. The Free Press.
- Russell, D. L. (2004). *Literature for children*. Pearson Education.
- Schwartz, S. H. (1999). A Theory of cultural values and some implications for work. *Applied Psychology*, 48(1), 23-47.
- Sever, E., Memiş, A. ve Sever, S. (2015). Pertev Naili Boratav'ın Zaman Zaman İçinde masal kitabının değerler açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015) Özel Sayısı, 246-263.
- Sever, S. (2019). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem Yayınevi.
- Sezgin, M. S. (2018). *Tiyatroda el kuklasının teknik özelliklerinin araştırılması ve 'Keloğlan Macun' adlı masaldan el kuklasına bir uygulama çalışması*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Sharma, R. (2006). *Sen ölünce kim ağlar*. (Çev. T. Penso). Goa Yayınları.
- Short, K. G., Lynch-Brown, C. M. ve Tomlinson, C. M. (2011). *Essentials of children's literature*. Pearson Education.
- Simon, S. B., Leland, W. H., Kischenboum, H. (1972). *Values clarification, a handbook of practical strategies for teachers and students*. Hart Publishing Company.
- Strauss, A. ve Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Sage Publications.
- Superka, D. P. ve Johnson, P. L. (1975). *Values education: approaches and materials*. (ERIC Document Reproduction Service No: ED103284)
- Şimşek, E. (2016). Masalların sembolik dili bağlamında Keloğlan tipi üzerine bir değerlendirme. *VII. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi 26-30 Haziran 2006 (10-27)*.
- Şimşek, Ş. (2020). Çocuk edebiyatında değerler eğitimi. Ş. Şimşek ve F. Bulut (Ed.). *Çocuk edebiyatı yazarlarının kaleminden değerler eğitimi* (s. 9-19). Akademisyen Kitabevi.
- Şirin, M. R. (1994). *Çocuk edebiyatı*. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Taşdemir, M., ve Dağıstan, G. (2014). Çocuklara sorumluluk kazandırmada ebeveynlerin BHTG yaklaşımını uygulama durumları: Bir durum çalışması. *Turkish Studies*, 9(8), 47-71.

- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayıncılık.
- Temel Eğinli, A. ve Yeygel Çakır, S. (2011). Toplum kültürünün kurum kültürüne yansımaları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(2), 37-50.
- Tezcan Aksu, B., Akalın, Ş. H. ve Toparlı, R. (2011). *Türk atasözleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye giriş*. Feryat Matbaa.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi hakkında görüşleri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Türk Dil Kurumu (1998). *Türkçe sözlük*. Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
- Türkan, F. T. (2010). *Keloğlan masallarının bilişsel gelişim açısından incelenmesi (6-12 yaş)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- TÜSİAD (1991). *Türk toplumunun değerleri*. Boyut Matbaacılık.
- Uçan, H. (2006). Edebiyat eğitimi, estetik bir hazzın edinimi, okumanın alışkanlığa dönüştürülmesi ve yazınsal kuramlar. *Milli Eğitim Dergisi*, (169), 25-41.
- UNESCO (2010). *Living values education overview*.29 Mayıs 2023 tarihinde, <https://www.livingvalues.net> adresinden erişildi.
- Ülken, H. Z. (2016). *Bilgi ve değer*. Doğu Batı Yayınları.
- Ünlüer, P. (2013). *Masalların dini ve ahlaki değerler açısından incelenmesi (Billurköşk masalları örneği)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Vatandaş, C. (1999). Toplumsal bir değer olarak “yardımlaşma” ve dilenciler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 149-160.
- Veuglers, W. (2000). Difference ways of teaching values. *Education Review*, (52)1, 37-42.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi*. Akçağ Yayıncılık.
- Yazar, T. ve Lala, Ö. (2020). Değerlerin kaynakları ve temelleri. H. Ekşi ve A. Katılmış (Ed.), *Karakter ve değerler eğitimi* (s. 27-55). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24)1, 209-223.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (1999). Some values of Turkish university students from varying degrees of religiosity. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16-17, 113- 123.
- Yontar, A. (2022). Değerlerin kaynağı ve temelleri. A. Öz (Ed.), *Erken çocuklukta ahlak ve değer eğitimi* (s. 23-38). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Yuvacı, Z., Şafak, M. ve Şirin, N. (2013). Okulöncesi çocuklarına değer eğitimi verirken davranış geliştirme merkezli öğrenme yöntemi uygulayan öğretmenlerin görüşleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 122-135.
- Zavalsız, Y.S. (2014). *Değerler eğitimi*. Ensar Neşriyat.

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Büşra	DEĞİRMENCİ	
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	Arapça	İngilizce	
	İyi	Orta	
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı	Kurum Adı	
Lise	2010	2014	Açık Öğretim İmam Hatip Lisesi
Lisans	2014	2018	İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yüksek Lisans	2021	-	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora	-	-	
Çalıştığı Kurum/lar	Başlama - Ayrılma Yılı	Çalışılan Kurumun Adı	
1. Milli Eğitim Bakanlığı	2018	2019	Şehit Metin Arslan Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi
2. Diyanet İşleri Başkanlığı	2019	-	15 Temmuz Şehitler Camii Kur'an Kursu
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar	Diyanet-Sen		
Katıldığı Proje ve Toplantılar	-		
Yayımlar:	-		
	Tarih	27.10.2023	
	İmza		
	Adı Soyadı	Büşra DEĞİRMENCİ	

